

Volume No. 52 Issue No. 622

मेमल
आलम | ميمون عالم

MEMON ALAM

www.worldmemon.org

JULY, 2010

*"It is not the honor that you take with you,
but the heritage you leave behind."
Branch Rickey*

COMMUNITY
HERITAGE

BOTSWANA • SOUTH AFRICA • DUBAI • TANZANIA

- PROPERTY DEVELOPMENT - COMMERCIAL, INDUSTRIAL, RESIDENTIAL
- RETAIL SUPERMARKETS
- GENERAL WHOLESALERS
- MANUFACTURERS' DISTRIBUTORS AGENTS
- MOTOR VEHICLE PARTS AND TYRES

GH Group P.O.Box 41029 Gaborone, Botswana

Tel: (+267) 3928053 Fax: (+267) 3928085 Email: gulaam@ghgroup.co.bw

Memon Alam Committee:

Chairman & Chief Editor
Pir Mohammad A. Kaliya (Pakistan)

Members:
Abdur Razzak Thaplawa
Haji Abdul Razak, WMO Europe Chapter
Umer Abdul Rehman
Altaf Ahmed Vayani
Iqbal Ganatra
Rizwan Shakoor
Hina Yahya
Sumera Muhammad
M. Saleem Adam Vayani
Bilal Umer

World Memon Organisation

President:
Haji Abdul Razzak Yaqoob - ARY (UAE)

Senior Deputy President:
Abdul Sattar Dada (Botswana)

Deputy President:
Sir Iqbal Sacranie (UK)

Secretary General:
Pir Mohammad A. Kaliya (Pakistan)

Deputy Secretary General:
Nowshad Abdul Ghani (UK)

Treasurer:
Muhammad Yousuf Adil (Pakistan)

Deputy Treasurer:
Faizul Ayoob (South Africa)

Vice President (Pakistan Chapter)
Shoahb Ismail Mangroria

Asstt. Sec. General:
H.M. Shahzad

Vice President (India Chapter)
Latif Adam Hakam

Asstt. Sec. General:
Abdul Hamid Nathani

Vice President (Middle East Chapter)
Abu Baker Cassim

Asstt. Sec. General (Acting):
Ahmed Abubaker Shaikhani

Vice President (Europe Chapter)
Abba Ali Yousuf

Asstt. Sec. General:
Dr. Esmail Harumani

Vice President (Africa Chapter)
Gulaam Abdoola

Asstt. Sec. General:
Solly Suleman

Vice President (America & Canada Chapter)
Shoahb Kothawala

Vice President (Far East Chapter)
M. H. Umer (Srilanka)

Asstt. Sec. General:
A. C. Saleem (Srilanka)

WMO Charitable Foundation:
Chairman
Solly Noor (South Africa)

Deputy Chairman:
Haroon Karim (UK)

General Secretary:
Bashir Sattar (UK)

Deputy Gen. Secretary:
Haji Ismail Gadit (UAE)

Treasurer:
M. Yasin Saya (Pakistan)

Deputy Treasurer:
Iqbal Tabani (UAE)

CONTENTS

ENGLISH SECTION

IN FOCUS

12 Interview with
Abdul Razzak Yakoob ARY

- 5 From the Desk of Editor
- 7 Messages
- 9 History and heritage of Memon community
- 11 Why Memon Heritage is important for Community Asset
- 17 Memon Heritage
- 27 Health is vitality
- 33 The saint at the mount Ketchimalai Dharga Shareef
- 34 On morals
- 35 Capital Gate Dubai
- 36 News & views

GUJRATI SECTION

- 37 Memon no varso
- 39 Barrister Sattar Vali
- 43 Memoni Kehvato
- 45 My Diary
- 51 Abhinandan
- 52 Isthnik Samacharo

URDU SECTION

- 55 بارش اور ڈرائیور
- 57 دسترخوان
- 59 بچوں کا عالم
- 61 کھیل کا عالم
- 63 مہنگی کلیاں
- 64 کجور... مذہبی اہمیت کا حامل پھل
- 65 جلد کی رونق کی اہمیت
- 66 کولیسٹرول سے بچاؤ کے طریقے
- 67 خوش گفتاری کا چارو
- 69 اوکھائی مین جماعت خانہ کراچی
- 70 دارالعلوم المدینہ (نیویارک)
- 72 جامع مسجد بیت المکرم ڈھاکہ
- 75 الحاج ابراہیم احمد بادانی (مرحوم)
- 76 رمضان فضائل و برکات
- 77 ایڈیٹر کے قلم سے
- 78 حمد و نعت

ADDRESS:
B-1 Shama Plaza
G.K. 8-18/1, Near Nakhuda Masjid
G. Allana Road, Kharadar,
Karachi-Pakistan.

For further details please contact:
World Memon Organisation
32/8, Street No. 6, Muslim Abad,
Off: Kashmir Road Karachi
email: memonalam@wmopc.com

For online version, please logon to:
www.wmopakistan.com
www.wmopc.com

Published by: Umer A. Rehman for WMO
Chief Editor: Pir Muhammad Kaliya
Printed by: Bilal Umer - ADK Printers
Designed by: Faizan Dawood Saati

MISSION OF WMO

The Mission of WMO is to act as the central Memon organisation representing the Memon Community throughout the world and to promote the advancement, upliftment, unity, welfare and well-being of Memons in the world, in all aspects of life and at all times in accordance with and under the guidance of Islamic principles.

MEMBERSHIP

The World Memon Organisation has the following categories of Membership:

1. Apex Bodies (National Bodies)
2. Institutional Members (Regional and Local Bodies) local institutions, foundations, trusts, social welfare organizations, professional institutions, chamber of commerce, educational boards, etc
3. Corporate Members (Commercial Bodies) -
4. Individual Members (Annual or Life Members)
5. Associate Members (any Non-Memon Organizations or Non-Memon Individual)
6. Patrons
7. Trustees of WMO Charitable Foundation (WMOCF)

MEMBERSHIP FEES

Apex Members	US \$500 (Annually)
Institutional Members	US \$250 (Annually)
Corporate Members	US \$500 (Annually)
Annual Membership	US \$100
Life Membership	US \$2,500
Patron	US \$25,000
Trustee	US \$100,000

NOTES:

1. Subscription for female applicants shall be half the normal fees
2. Subscription for Life Members can be paid in three equal annual installments
3. Subscription for Patrons can be paid in five equal annual installments
4. Subscription for Trustees can be paid in five equal annual installments

SUBSCRIPTION FOR MEMON ALAM

For Pakistan:	Rs. 500 per annum
For Other Countries:	US \$50 per annum

ADVERTISEMENT TARIFF FOR MEMON ALAM

Back Page	US \$500 per issue
Inside Title Page	US \$400 per issue
Inside Back Page	US \$350 per issue
Other pages	US \$250 per issue

SPECIAL DISCOUNTS

For 12 issues in a year	30%
For 8 issues in a year	20%
For 4 issues in a year	10%

Heritage of the Memon Community

“Cultural Heritage” is the intangible attributes of a group or society that are inherited from past generations, maintained in the present and bestowed for the benefit of future generations.

Heritage refers to something which is inherited from one's ancestors. It has several senses including:

- Natural Heritage a nation's inheritance of geology, landscape and landforms, and other natural resources.
- Cultural Heritage the legacy of physical artifacts and intangible attributes of a group or society
- Food Heritage
- Traditions, customs, practices, social values, language, etc

Every society has a different culture, where people share a specific language, traditions, behaviors, perceptions and beliefs. Culture gives them an identity which makes them unique and different from people of other cultures.

It is said that the cultures in which we are raised define our identities and shape how we experience the world. History and events have shaped us and we, in turn, as members of the Memon Community, have shaped history and events. What we are today is due to our culture and heritage.

Culture is something that a person learns from his family and surroundings, and is not ingrained in him from birth. It does not have any biological connection because even if a person is brought up in a culture different from that in which he was born, he imbibes the culture of the society where he grows up. Culture is necessary to establish an order and discipline in the society. It is not only a means of communication between people, but also creates a feeling of belonging and togetherness among people in the society.

“Cultural Heritage” is the intangible attributes of a group or society that are inherited from past generations, maintained in the present and bestowed for the benefit of future generations.

“Architectural Heritage” includes buildings and historic places, monuments, artifacts, etc., that are considered worthy of preservation for the future. The heritage that survives from the past is often unique and irreplaceable, which places the responsibility of preservation on the current generation.

The Heritage of the Memon Community

The Memon Community has a recorded history of about 450 years. Who knows how old it actually is! But its rich traditions and varied heritage have given it a unique identity worldwide. The Memons are well-known for their business acumen and for building Mosques, Madressahs, schools, colleges, hospitals and other social welfare institutions all over the Indian subcontinent and other countries. The Memons are illustrious for their generosity and philanthropy.

There are many things which can be encompassed in the heritage of the Memon Community. But due to the vastness of this subject, we have decided to focus only on two things for the present issue of the Memon Alam.

The first and foremost is the Memoni language which has been ignored by the recent generations. This has led to serious damage and deprived our younger generation of a valuable cultural treasure which was passed down to us by our forefathers. It is important to preserve our Memoni language. For this purpose, some of our contemporaries are working tirelessly to revive the Memoni Language for the generations to come.

The second issue which has been concentrated on in this issue is the architectural heritage of the Memon Community. As mentioned above, the Memons have built countless Educational Institutions, Madressahs, Mosques, Orphanages, Hospitals, Rest Houses and a whole lot of other institutions for the benefit of entire humanity.

These fine buildings are still standing as a testimony to the philanthropist, educationists, social workers who had a vision, not for themselves, but for the betterment and uplift of every member of the society.

I hope this issue will create a sense of belonging and togetherness as a member of the Memon Community and help us all to understand and realize the value of preserving our rich culture and vast heritage and pass it to the future generations.

 Pir Muhammad A. Kaliya
Chief Editor,
Memon Alam

ARY

GOLD BARS

The Gold Standard

The purest form of Gold 999.9

Available in 1gm to 1kg*

*Ten Tola and Kilo Bars available in 995 and 999 purity respectively

ARY JEWELLERY
U.A.E. PAKISTAN - OMAN - U.K. - U.S.A.

CORPORATE HEAD OFFICE
ARY House, Deira Gold Souk,
P.O.Box 1123
Dubai, U.A.E.
Tel: +971 4 2263535
Fax: +971 4 2267988

<http://www.arygold.com>

email: info@arygold.com

Shoaib Amin Kothawala

Los Angeles, California, USA
Founder Trustee & Vice President,
World Memon Organization (WMO) North America Chapter

Assalam Allaikum & Greetings

I congratulate Memon Alam for becoming the voice of memons around the world by publishing this monthly magazine updating the success of individual memons and memon businesses and the various activities of memons around the world. Memon Alam will give memons the opportunity to become a close knit and keep the kindle of light glowing.

Memons should be proud of their heritage and should cherish the work of our great forefathers whose noble work, dedication, sacrifices and sincerity has given us an image for being a highly social, honest and philanthropic community, rising and serving the community and humanity at large all over the world.

It is high time that members of the memon community evaluate the contribution of the memon community over the past several centuries and plan a concrete well planned socio economic program for the welfare of our community. "Education is the ONLY Salvation" for our nation and we must have an aggressive plan and set a goal to make our community 100% literate in the next 20-25 years. Educating our community is essential for the survival and the future of our generation.

Many of today's memon generation in particularly the youth are not fully aware of the history of the Memons and the contribution and sacrifices made by our forefathers for the welfare and well-being of our community and humanity. Memons are now spread all over the world and have made a name for themselves in the field of business, industry, education, politics, medicine and science. Uplifting our youth is extremely important.

I humbly request memons around the world to be sincere and live in harmony and support our community morally and financially which is the only way we can prosper and maintain the image of our great heritage. Our Heritage is our treasure which has been passed down to us and we must ensure that we pass on this great heritage to our future generation.

With Kind Regards

Muhammad Yousuf Adil
Treasurer,
World Memon Organisation (WMO)

It gives me great pleasure to note that the Memon Alam is now being published under the umbrella of the World Memon Organisation (WMO) since April 2010. Every issue has its own unique theme and the current issue is Memon Heritage.

It is important to preserve the treasure handed down to us by our forefathers. One such treasure is our Memoni language. It is so sad to note that many of the younger generation are not able to speak the Memoni language fluently since the parents prefer to teach them Urdu or any other prevailing language of their region. This has to be changed.

Secondly, the numerous architectural structures which were built to house schools, colleges, hospitals, orphanages, welfare organizations, etc, are a living testimony to the dedication and commitment of our ancestors to serve humanity. We have to preserve them to pass them over to the future generations.

Besides the above, the desire and commitment to serve others is one great quality which we, as Memons, have inherited from forefathers. It is indeed a blessing from Almighty Allah to have a burning desire to Serve humanity.

History and heritage of Memon community

Abdul Razzaq Thaplawa

Mr. Sergy Levin, a Soviet Writer, writing in the book "Soviet Scholars View South Asia" has said that:

"Memons have long been famous in India as very enterprising tradesmen. Merchants from this community have engaged in trade with the most varied goods, on land and on sea. In the 16th and 17th centuries they settled throughout all of Gujarat, and set up a number of factories on the Malabar Coast. The Memon merchants played a particularly important role in the trade of the city of Surat, which was at that time the leading trade center of western India.

From the end of the 18th century and the first quarter of the 19th, a mass settlement of Memons began throughout India, and a few decades later they also emigrated beyond its borders, chiefly to the countries of the Indian Ocean basin. By the end of the 19th century, rich communities of Memons were appearing in the ports of the Red Sea and the Persian Gulf, in Ceylon and Burma, and in East and South Africa".

"The Memons are people with a rich and colorful past but without any historians to record it, let alone analyze or laud the achievement of their ancestors. Until now Memons have taken an attitude to history not dissimilar to the one Napoleon took. Asked by one of his generals about the impact one of his battle plans would have on history, Napoleon is believed to have said: Let us make history then let historians write it". These are the words of Mr. Mihir Bose, the author of "The Memons". The first ever book on the community published from a country outside the sub-continent. The book has been published by World Memon Foundation from U.K.

Fortunately, the community has realized the importance of recording its history during last few decades but most of these attempts have been made in Gujrati and some in Urdu. The only exception is the book "The Enterprising Philanthropists" in English by my friend Mr. A. Sattar Parekh published from Karachi in August, 1999 and the Book "The Memons" referred above. Unfortunately, the circulation of these

books has been limited and therefore they have not reached the educated elites of the community particularly the youngsters. The objective of this exercise can be summed up in the words of Late Mr. Muhammad Ali Rangoonwala who said "we need to know, our children and grand children need to know, where our ancestors came from and what they did".

The History of community begins with the first question i.e. "What is the origin of community?" The most common answer and the one which is believed by most of the elders of the community is the story published in Gazetteer of Bombay Presidency published in 1899. According to this story, the "Lohanas" a Hindu cast who lived in fourteenth century in Sindh was converted to Islam by Pir Yusufuddin Qadri, a disciple of Pir Abdul Qadir Gilani of Baghdad.

The new converts were given the name Momins which later on with passage of time, came to be known as Memons. Some of the recent historians have however other thoughts in the matter but we do not have time to go into details. I will only mention the theory of Karim Baksh Khalid, a Sindhi Memon Scholar. According to his theory, Arabs of Qatif near Taif who were weavers came along with Muhammed Bin Qasim in Sindh. They belonged to a tribe of Banu Tasmim and constituted the right wing of his army which in Arabic is known as "Mymenah" the right wingers. They settled in Sindh and later on came to be known as Memons. If this theory is accepted, then the Memons were original Arabs. Later on these Memons migrated to Katch and Kathiawar due to various reasons.

This new Muslim community was distinguished by great religious zeal and piety. This feature is even today characteristic of the Memons. The reputation for being pious Muslims which has been attached to the Memon contributed greatly to their commercial success. When a Memon moves to a locality, his first action is building a Mosque. In Karachi alone you can find many Mosques carrying the name of Memon as prefix. The present population

of Memon community according to a rough estimate is one million, 500,000 in India, 400,000 in Pakistan and 100,000 in rest of the World including South Africa, U.K., U.S.A., Canada and U.A.E.

The Memon traders or professional businessman of those days had a unique system of organization and management. Many well known Memon firms had hundred of branches spread over the entire country and when none of the present day means of communication were available, they had evolved a system which kept the head offices of these firms in constant touch with all the branches. Apparently these firms were owned by one family but they had evolved a system of what we may call a contributory and participatory management. The Manager of each branch also contributed to the capital of that particular branch. His share in the investment was nominal from half an anna to four annas in terms of currency units of those days i.e. 1/32th to 1/4 of a rupee. Most of the

Managers stayed at their branches for 10 months in a year leaving their families in their ancestors' towns. When they returned to their native places for a two months leave every year, they would find their share of profit and the salary duly worked out by Mehtaji or Accountant of the firm and which was promptly paid to them. How could they keep control of the hundreds of branches and maintain their accounts in those days, is a dilemma to us today but it is an example of high professional & business acumen of the community. These Memons had not gone to a business School and yet they were able to evolve a unique business system. May be some of our professionals in accounting and business management profession will do some research on the subject one day.

Some people, with their own axe to grind often try to malign the community as hoarders & profiteers but it is a matter of common knowledge about our ancestors that very often they never hesitated in doing business when the gunny my bag or the bardana used for packing of the commodity was the only profit left to them. They believed in high turnover and small profits for overall success of the business. Many Management Gurus of today advocate this strategy.

Love for religion

Whenever the Memons have settled they first built a mosque and madrasa, and if in considerable numbers, also established a Jamat. Many mosques built by Memons have become outstanding architectural landmarks of their particular cities. Such mosques include Zakaria Masjid of Calcutta, Minara Masjid of Bombay, New Memon Masjid of Karachi and Baitul Muqarram Masjid, Dacca. Memons have also built large mosques in the countries spread from Japan to South Africa. The Jama Masjid of Durban built by the Memons, is the largest mosque in the Southern Hemisphere.

Services for the promotion of education

The Memon Community has established innumerable madrasahs, schools, colleges and technical institutes whose benefits are open to all Memons and non-Memons alike.

Educational services before independence

A Memon philanthropist, Sir Yousuf Ismail established a "NAUTICAL & TECHNICAL INSTITUTE" at Nhasa island near Bombay in 1910 to train Indian youths in Marine Technology, which was until then a monopoly of the British. This institute was later developed in a Marine College, which was the first

and only college of its kind for some decades. Sir Yousuf Ismail also established Ismail Yousuf College in memory of his great uncle at Bombay in 1930 at the cost of thirty Lacs rupees. This college is counted among the best colleges in India. Mohammad Haji Sabu Siddiq, who died at the young age of 25 years, established Sabu Siddique Technical High School in Bombay in 1920 which was the first non-government technical high-school of its kind in Bombay Presidency. This high school has now flowered into a big Technical Institute.

Independence movement

But it was not only trade and business in which the members of community participated. They look equal interest in independence movement. I will only touch this subject briefly by mentioning the names of the members of community who participated or contributed to independence movement even before the movement of Pakistan was started.

During Khilafat Movement many notable Memons contributed huge amounts of donations. The names of Mr. Omer Subani and Ahmed son of Janmohammad Chotani were prominent among these donors. When, Subash Chandra Bose announced the formation of Azad Hind Fauj in 1944, Mr. A. Habib Haji Yusuf Marfani huge contributions for the cause. He was appointed Chairman of supply Board of the Council of Indian Liberation Army. Mr. A. Sattar Palwala and Mr. A. Latif Admani were other prominent members of the community who actively participated in the movement. Mr. Admani was later arrested by British Government and sent to jail. Many Memons also actively contributed & participated in Reshmi Roomal movement.

Gandhi groomed as a leader by a Memon

It might be news to many, that a Memon businessmen played important role in providing an opportunity to Mahatma Gandhi in becoming a Leader.

Mr. Luis Fischer, the author of "the Life of Mahatma Gandhi" one of the well known biographies of Gandhi, writes that when Mohandas Karam Chand Gandhi returned from England after doing his law in London, he started practice in Rajkot with the help of his elder brother. "But Mohandas was a complete failure as a lawyer in Rajkot as well as in Bombay when he could not utter a word during petty cases in court". At this junction, a Memon from Porbandar, Gandhi's home town, Mr. Dada Abdullah Seth, who had settled in South Africa, offered him retainer ship on an annual stipend of Pound Sterling 105.00 for looking after his court cases in

Durban. Mr. Gandhi accepted the offer and landed in Africa. He spent full year in the service of Dada Abdullah Seth who did his best to groom him as a good lawyer. During this period Gandhi witnessed the atrocities of whites against Indians and other colored people and started participating in agitation against these atrocities. Later on he decided to stay in South Africa and lived there for 20 years. This changed the life of Mohandas Karamchand Gandhi who became a prominent political figure.

Pakistan movement

When Pakistan movement was started, the Memons generously contributed to the Funds of All India Muslim League and Muslim Press Fund established by Quaid-e-Azam who knew the patriotism of Memons and therefore visited every nook and corner of Kathiawar including Rajkot, Gondal, Dhoraji, Mangrol, Bantva, Manavadar, Kutiyana, Ranaway, Porbandar, Jetpur and Wanthli in January, 1940. During these visits large processions were taken out which culminated in meetings which were addressed by Quaid-e-Azam, Mr. I.I. Chundrigar and prominent Memons personalities. At every such function Quaid-e-Azam was presented with bag full of donations. The visit of Quaid-e-Azam to such large number of towns and addressing gatherings at such relatively small places shows what importance Quaid-e-Azam gave to the Memon community as early as in 1940. Among the freedom fighters who were jailed by the British Government during Pakistan Movement, you can find the names of Mr. Usman Kasam Mitha (Father of General Abubakar Mitha of Pakistan Army) Mr. Ahmed Noor Mohammad and Mr. A. Sattar Parekh.

The Memon community was in forefront in helping the humanity irrespective of their cast creed whenever national calamities affected India & Pakistan. This included massive earth quake in Bihar and Quetta in 30s and floods in East Pakistan. For the work for the welfare of victims of Earthquake Mr. Abdul Sattar Haji Suleman Naviwala was awarded the medal of Qaiser-Hind by Viceroy. The Pakistan Government awarded Sitara-e-Khidmat to Mr. Usman Suleman for flood relief activities in East Pakistan. It may be appropriate to make mentioned of Nassarpuria Memon Jamat. The Nasspuria Memons blonging to Sindh and migrated to Africa. The Nassarpuria Memon Jamat has built quite a few mosque and other welfare institutions. As early as in 1451, the photographs and discretion of some of the buildings possess significant values.

Why Memon Heritage is important for Community Asset

 Shoaib Habib Memon

Heritage sites and buildings can have a very positive influence on many aspects of the way a community develops. Regeneration, housing, education, economic growth and community engagement are examples of the ways in which heritage can make a very positive contribution to community life.

This is because:

- People are very proud of their local history, but don't always express how much they value a place until it's threatened. Because it adds character and distinctiveness to an area, heritage is fundamental in creating a 'sense of place' for a community.
- Adaptive reuse of heritage buildings is an important factor in creating sustainable communities.
- Heritage buildings add value to regeneration projects, both in terms the economic and environmental advantage of reuse over new build and in adding character to a precinct.
- Heritage places can be a potent driver for community action.
- Increased community values and greater social inclusion can be achieved through a focus on heritage matters.
- Heritage places are an excellent local educational resource for people of all ages. Learning about the history of a place is a good way of bringing communities together through a shared understanding of the unique cultural identity heritage places give to an area.

Areas where the heritage is understood and valued tend to be better looked after than those where heritage items have no link with the community. Such links help to foster civic responsibility and citizenship and contribute to everyone's quality of life.

Heritage is the full range of our inherited traditions, monuments, objects, and culture. Most important, it is the range of contemporary activities, meanings, and behaviors that we draw from them.

Heritage includes, but is much more than preserving, excavating, displaying, or restoring a collection of old things. It is both tangible and intangible, in the sense that ideas and memories—of songs, recipes, language, dances, and many other elements

of who we are and how we identify ourselves—are as important as historical buildings and archaeological sites.

Heritage is, or should be, the subject of active public reflection, debate, and discussion. What is worth saving? What can we, or should we, forget? What memories can we enjoy, regret, or learn from? Who owns "The Past" and who is entitled to speak for past generations? Active public discussion about material and intangible heritage—of individuals, groups, communities, and nations—is a valuable facet of public life in our multicultural world.

Heritage is a contemporary activity with far-reaching effects. It can be an element of far-sighted urban and regional planning. It can be the platform for political recognition, a medium for intercultural dialogue, a means of ethical reflection, and the potential basis for local economic development. It is simultaneously local and particular, global and shared.

Heritage is an essential part of the present we live in—and of the future we will build. In recent years, it has become increasingly clear that public heritage preservation and interpretation can play a constructive role in the social evolution of nations, regions, and local communities.

As noted by the World Bank in its Framework for Action for Cultural Heritage and Development: "all development interventions intrinsically involve cultural and social dimensions that must be taken into account... the key question is no longer a conceptual one—whether culture matters—but a strategic and operational one: refining the means for making culture part of the purposive inducement of development, thus increasing the cultural sustainability of development and its economic effectiveness."

While research and rigorous, empirical, humanistic study of the past is and will always remain the foundation of heritage activities, a change to a more holistic vision

of the material remains of the past is surely coming. And it will demand both international cooperation and a far-reaching interdisciplinary approach.

Indeed, in the coming years the issues of cultural heritage, social identity, and collective memory will all become serious elements of larger social programs. Consequently, there will be a growing need for American professionals who are soundly educated both in the historiographical disciplines and in the important contemporary aspects of heritage such as economics, sociology, urban planning, and community affairs.

“Gold King” eyes international status for memons

An interview with Abdul Razzak Yakoob ARY

[As we all know, Haji A. Razzak Yakoob Gandhi, is one of the founders of WMO and its first President, guiding this leading organization of the Memon Community by his shrewd leadership and far sighting, successfully steering it through all those up and downs. Haji Saheb, a business tycoon, have seen many ups and downs in his life. Today, he is in helms of the affairs and is known as a Gold King in his close circles. Here we present his thought-provoking interview with Memon Alam.]

Memon Alam: Thank you, Sir, for sparing time for Memon Alam. It was you, who always empathized for a magazine from the platform of WMO and Memon Alam has started publishing under its new umbrella upon your initiatives.

A.Razzak Yakoob: Al Hammdu Lillah. My prayers are always with WMO.

Memon Alam: As per our practices, we will like to start by asking about initial stage of your life. So how was your childhood?

A.R.Y: Just a day before yesterday, I visited some areas of old city where I have passed my childhood. A friend from America came to see me. I took him with me and we visited areas of Thattai Compound, Light House, Kharadar, Mithadar, Moosa Lane etc. There is a street named after my father in Thattai Compound, Yakoob Wali Mohammed Street. My childhood passed roaming in

these streets. My taste was towards business line and was not fond of education. I reached at Matriculation but did not appear in examination.

Memon Alam: Where did you start your business career?

A.R.Y: At a cable factory. H.M. Ismail Wire Works was in Moosa Lane. I also worked in Karachi Bullion and then entered the gold market. At the age of 24, I went to Dubai and there I am, since last 42 years.

Memon Alam: Let us know about your family.

A.R.Y: We are four brothers and only one sister. I am at No. 2 after my eldest brother Jan Mohammed. Then there is Iqbal Bhai and then Rauf Bhai, of Qtv.

Memon Alam: How you reached at Dubai ?

A.R.Y: I had to go there to recover a debt from a friend of mine. As the deal was

made upon my responsibility, my father forced me to go to recover the amount of half a million rupees. That was considered a big amount in those days. When I reached Dubai, my friend clearly told me that he had no money to settle the debt, but he proposed to begin business in Dubai and promised to facilitate and guide. It was like getting favorite dish without asking for it (Bhavtu hatu ne vaidhey chindhyun). He was a good friend and we also had family terms. So after getting permission from father, I remained in Dubai with him. Coincidentally, the Ambassador was a good friend and in a very short period I got the passport of UAE. I also took a trip to India on that passport and visited a number of places there. I have given interviews to many newspapers and magazines including New York Times and others but have never told this. Memon Alam is the first to get it from me.

Memon Alam: Thank you Sir. When you migrated from India?

A.R.Y: One year prior to partition of sub continent when I was two years old. My grand mother was from Karachi. I was born in 1944.

Memon Alam: Please tell us more about your childhood.

A.R.Y: I was rowdy and fond of cricket, an all rounder player. But my father was against cricket and used to rebuke me for wasting time after games. He always advised me to learn trading.

Memon Alam: So, what did you want to become - Cricketer or businessman?

A.R.Y: In fact, I was eyeing the cricket, but my father would not let me. There were many famous cricketers used to play with me, including Farooq Kamal of Junagadh who became test cricketer afterwards.

Memon Alam: How did you reach at such a height in Community?

A.R.Y: These are blessings of Allah. I had never thought that I would become one day the leader of Memons. Even I was not used to talk freely, let alone delivering speeches in public meetings.

Memon Alam: Tell us about your matrimonial life?

A.R.Y: My mother showed me three girls and asked to select one. I told her to decide on her own will. My father chose her. My in-laws surname is Nakal. They were king of gold and silver in Surat before partition. But they were business rivals of my family in those days. So we faced some difficulties, but at last all was settled and we got married. I was 18 at that time. My father-in-law owned H.M. Ismail Wire Works. They migrated to Pakistan perhaps in 1958. Unfortunately, my brother-in-law died at early age. When my father-in-law died, we were partners in HM Ismail Wires and so had to take control of it. I myself worked there for seven years.

Memon Alam: Then you came to gold after HM Ismail?

A.R.Y: No. Actually I started from gold refinery. But at that time our wire industry was losing the market. So my father sent me there to assess the situation by checking accounts. I am good at accounting since beginning. They believed I was faster than calculator in counting

the figures. It took me two years to set the wire company on right track and then returned to refinery. After that I was required to go to Dubai.

Memon Alam: So you started gold trading in Dubai.

A.R.Y: No. No. There was no gold trading in Dubai in initial stage. In fact Dubai gold market was in a slump in those days and that city was infamous for smuggling on large scale. Who ever went there was dubbed as smuggler. I started in textile business and also in foodstuffs. I introduced many Pakistani items, which captured the Dubai markets. I used to import textiles; foodstuffs, cigarettes etc and businessmen from India, Africa and other countries were my customers. There was a craze of Pakistani textiles in India. That was the period between seventies and eighties.

Memon Alam: So gold became your identity after textile and foodstuffs ?

A.R.Y: Gold was always our identity but in Dubai, we started it at later stage. Around 1986, we faced some business crisis due to the dishonesty of some of our dealers. Our agencies started their own branches. We felt we have wasted our time and abandoned that business with broken heart. Fortunately, Dubai gold market was recovering at that time, so we started ARY Gold. It was our own brand until that time which we had created and now ARY Gold is a worldwide name.

Memon Alam: You did not face any competition?

A.R.Y: There were a number of dealers; Haji Ashraf was biggest of them all, but there were no competition in gold manufacturing. We sailed solo. Even today we face no hard competition. I am the family member of LMB and even the first such member from Pakistan. Recently we got the membership of COMMECS, New York.

Memon Alam: What changes do you see in our Community after the establishment of WMO?

A.R.Y: Creation of WMO is a good omen. At the start, some leading persons came to me with proposal. We were five founding members; two of the members, Mr. Latif Ebrahim Jamal and Mr. Razzak Tasty have passed away since then. Mr. Abubaker Qassim and Mr. Adam Noor are alive today and I am the youngest at the age of 66 among three of us. At that very first meeting, I clearly told them that I am with you'll, only for financial support. But if you ask me to participate in its activities, I am sorry to say I am neither properly educated nor possess such skills. If you take me to any big stage for delivering a speech or ask to talk with some big personalities in English, I am at loss, as I am not capable of doing that. They told me let us organize a Memon Conference first and then we will see. Al Hamdu Lillah, some 250 delegates participated from all over the world in that

very first conference. I had invited the Sheikh of Dubai on the occasion. They elected me as the President of WMO in that conference without prior consent with me. When I objected they requested me to take charge temporarily for the sake of organization and let the working initiate, after that they will make some other arrangements. This way WMO started functioning and has performed at such extent there is no precedence of any other organization, society or foundation in comparison. Figures of WMO are extremely attractive. And now very important institutes like MITI (Memon Industrial and Technical Institute) has initiated its working. It is an ambitious program. Actually we had started MITI at Baroda, India, which is running very successfully. There should be some 500 institutions like MITI in Pakistan, which could generate some 50 to 60 thousand students. You can earn foreign exchange by exporting this vocationally trained manpower and bring prosperity in our country. H.M. Shehzad is working very hard and efficiently running MITI, but I think he will be tired very soon because costs are on rising. They spend 4 to 5 thousand rupees on each student and charge them only 500 rupees. It is a meager amount. At least 50 percent amount should have been charged to students and then it could be possible to collect the remaining 50 percent amount from donors.

Memon Alam: What should we do to seek more benefits from WMO?

A.R.Y: We should initiate more schemes like MITI and also look toward international aid programs. Unfortunately, our Mayor of Karachi, Syed Mustafa Kamal, has been removed from his post under new system. That young man was very helpful to us. He had promised to sanction all the schemes of WMO. Also talked about us appreciatively on various platforms in Washington and New York and introduced Memons as a strong Community on international level. He initiated the idea to make the Memon Community member of UNO. He told us there would be no lack of funds once you become member in UNO. He persuaded Americans to take Memons with them instead of funding here and there in Pakistan. By funding Memons you will get educated and skilled manpower in Pakistan. Introduction of Memons to Americans is a big affair and credit for that goes to Syed Mustafa Kamal.

Memon Alam: How the idea of MITI developed in Pakistan?

A.R.Y: The credit for that too goes to that young Mayor Kamal. In a function in Karachi I told him that most of the

politicians are hypocrites. They only talk in big way but never act. He asked me what the problems of Memon Community were. And then he started to pursue me, calling me day and night, whether I was in Karachi or in Dubai. He did not rest until he got the land valued at 10 million dollars granted for MITI for free of cost. He also offered to prepare the agreements according to our wish and he will sign it. On the other side our team seemed little slow and hesitating in getting such benefits. The Mayor used to tell me that Haji Saab, you could take any work from me now; you will be remembering me after I am gone. Once in informal talks, the then President Musharraf began praising other particular community and talked about their Medical College etc. I told the President I do not agree with you, as no community has done work in Pakistan on such a large scale as Memons. I challenged him to carry the survey of number of schools and hospitals established and run by Memons, and they run them with their own money. They are not granted tax-free import of medicines and other facilities like others do have. President Musharraf too asked me to come with proposals and promised to grant all those facilities to Memons. But there too our people failed to prepare proposals until Musharraf Government was gone. Even in present government, there is a chance to get the taxes of millions of rupees waived, but again they have failed to prepare the proposals and two years have already passed. Same situation is in India. The Memon Federation there is not registered with government of India. Once I was in Delhi and special guest of Morarji Desai. When I talked to him regarding that registration, he asked me to send the application file. But Memons of India has not prepared that application as yet.

Memon Alam: WMO is known only to those who are its beneficiaries. Common man does not know much about it.

A.R.Y: Any one who knows anything about WMO should pass the information to others. But Memons are ignorant in this regard. If I say some thing here in Karachi, they treat as such I am an unknown person, although I have come back here after so many years.

Memon Alam: But now our own magazine Memon Alam has come out and it will.....

A.R.Y: Even through media you need to butter up some one to get your work done. Even if you are very good or very bad, you cannot get your work done without buttering some one up. Look, WMO have earned much prestige in very short period

and ARY television has played a key role in this. Once I was waiting for a flight at Frankfurt airport when a Bengali passenger came to me and asked if I was Abdul Razzak Yakoob. When I asked how he recognized me, he told me he had seen the program of Memons on television. This is the importance of T.V. But despite such important role of ARY Channel, no one from WMO ever took trouble to even thank them. I am not running that channel. Other people run it and every one want some recognition. You cannot make any work done while sitting at home. We should pay respect to whom we deal with, even if that individual is not a big person. They will be happy and will always utter good words about you.

Memon Alam: So Memons lack in this type of behavior?

A.R.Y: Regarding Memons, I will say they all are busy to create their own identity (Potey ji addhi addhi inch ji masjidu banayn me lagya hin). I am rather blunt while talking about that. In a recent ceremony, my name was there in the invitation card, but they did not take trouble to seek my consent nor even invited me!

Memon Alam: Should our welfare services be centralized ?

A.R.Y: We have already decided that. In a recent meeting at Patel Hospital, it was agreed that we will get all our schools, hospitals and other institutions to run in a co-ordinate manner from a single platform.

Memon Alam: How a shrewd businessman polished his leadership skills?

A.R.Y: Mr. Adam Noor of Mumbai is a family friend since our forefathers. Once he asked me if I know how my skills are developed. I said I don't know; Allah is guiding me. He revealed that it is in my blood! Adam Kaka told me that the first Memon Conference was held in 1933 under the president ship of Junani Kaka and he was the uncle of your father. Then another Memon Conference was held in Baroda, which was presided by Haji Wali Mohammed Motiwal and he was your maternal grand father.

Memon Alam: What do you see the future of WMO's long term programs?

A.R.Y: Even though the financial crisis has affected Memons badly, they are striving hard to go forward. I think it is necessary to mention here some names that are contributing in huge terms. Mr. Majid Ali Mohammed of London is on the top of them in spending in a big way

for WMO. Then there is Mr. Shoaib Kothawala, Mr. Abu Tayyab, Mr. Sattar Dada. On the other hand Mr. Pir Mohammed Kaliya and H.M.Shehzad are working very hard day and night for this organization.

Memon Alam: Where do you see WMO in next five years?

A.R.Y: If circumstances turn out to be favorable, Memons will go on international level. We should increase our strength. I will recommend taking WMO's membership upon 40 to 50 thousands, so that we could get recognition from UNO.

Memon Alam: Should Memons have a Political platform?

A.R.Y: Yes. We have no effective voice in the society as a community. Our aims and objectives should not remain limited up to serving and distributing money to poor. We should get our power recognized as a strong Community.

Memon Alam: Any plan for Memon university from the platform of WMO ?

A.R.Y: Yes. We have already decided to establish a university in UAE. As Dubai is

a buffer zone for India and Pakistan and also suitable for Memons from African countries, we have selected it as a location for proposed university. I have offered my 12 acres land in Raas-ul-Khaima in UAE. If there are not enough funds raised by WMO, I will donate this piece of land for the university. I have already talked with Sheikh Mubarak, who is also the Education Minister of UAE, for the official permission for the university.

Memon Alam: It is said that Memon Community lacks in leadership.....

A.R.Y: No, I don't agree! We lack in unity, not in leadership. Let me give you an example. I was invited at Karachi Chamber of Commerce and Industries, where during informal chat; three or four Memons told me if they are given certain positions in WMO, they are ready to contribute for it. I told them that, we do every thing on merit at WMO. Come forward and work for Memons. Unfortunately, this type of thinking is not only in Pakistan. Some individuals from South Africa also offered me to bring 40 trustees from Africa, provided that certain four persons are expelled from WMO! I told them that it is not in my power. I

invited them to come and work hard to strengthen WMO for the welfare of the community.

Memon Alam: How did you take the initiatives for acquiring Memon Alam?

A.R.Y: Previous editor of Memon Alam, Mr. Umar A. Rehman, offered to hand over their magazine Memon Alam to WMO. We were already seeking some mouthpiece for WMO, so we took this challenge. As Umar Bhai has run it for 50 years single handedly, now it should not be hard for a big organization like WMO to run the Memon Alam professionally.

Memon Alam: Please give some message for the Community.

A.R.Y: Firstly, I will call for unity. Learn to honor others, and then you will get yourself honored. Stop criticizing others, as no one is 100% perfect. Learn to trust the workers of the Community. We should improve ourselves.

Memon Alam: Thank you very much, Sir. An interview with you was the memorable occasion for us.

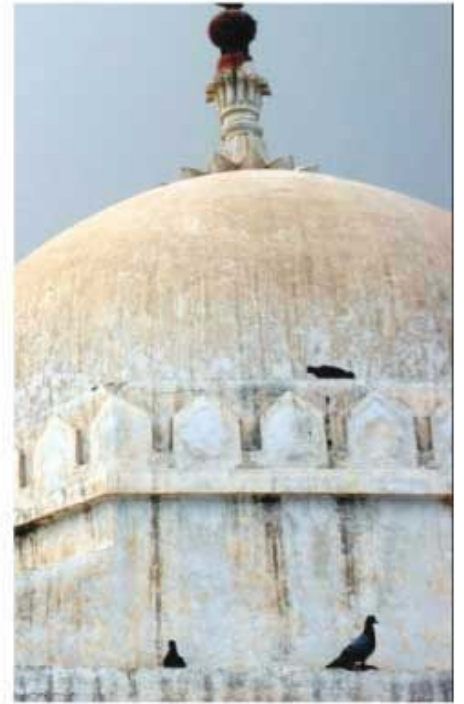
A.R.Y: You are welcome.

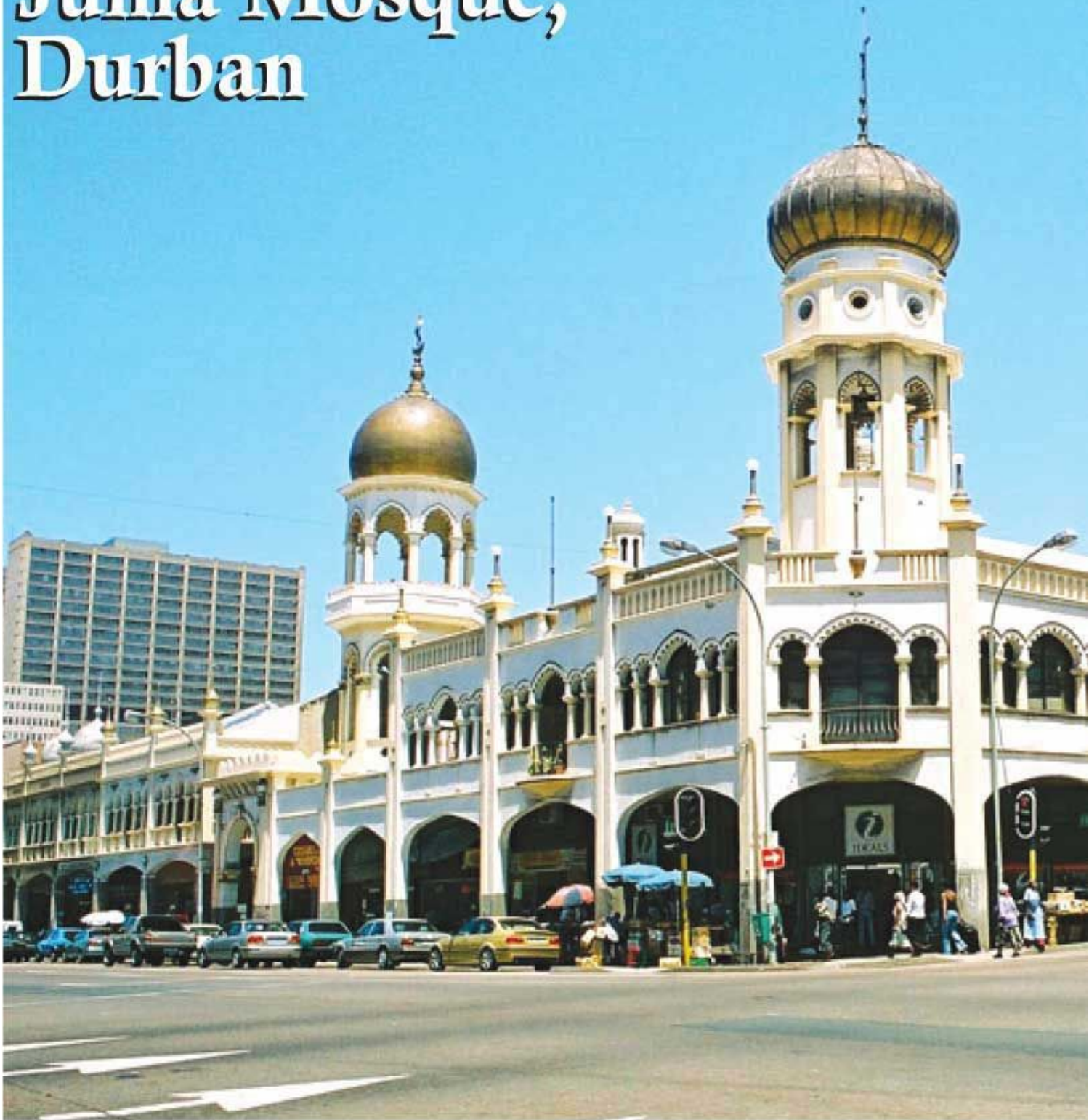
Oldest Memon masjid

The oldest Memon Masjid in Pakistan, Which is still standing in its original form. Is that of Matiyari (Sindh). According to a Gazateer of Sindh it was constructed in 1802 A.D.

Juma Mosque, Durban

Abdul Hameed Tayab Suriya

The magnificent Juma Mosque, the largest mosque in the Southern hemisphere, dominates Durban's central Indian district. Its gilt-domed minarets tower over the bustling commercial area, but inside the marbled

worship hall is peaceful and boasts a simple elegance.

This historic mosque was built in 1881. The marvelous efforts of Aboobaker Amod Jhaveri and Hajee Mahomed Hajee Dada behinds such a brilliant construction of the said mosque.

In August 1881, Aboobaker Amod

Jhaveri together with Hajee Mahomed Hajee Dada purchased a site in Grey Street (now known as Doctor Yusuf Dadoo Street) from K Moons Amy for one hundred and fifteen pounds with the intention of building a mosque there. A tiny brick and mortar structure which was situated on the site was converted into the

mosque. In 1884 the two founders had the brick and mortar structure rebuilt, making it bigger. The Juma mosque was the first mosque constructed in Natal, and in February of 1884 Aboobaker's estate bought land next to the mosque to enable its further expansion.

In 1889, Hajee Mahomed Dada, in his

capacity as the only surviving trustee of the Grey Street (now known as Doctor Yusuf Dadoo Street) Mosque purchased more adjoining land due to the swift rise in the number of worshippers. The first of the two minarets on the Grey Street (now known as Doctor Yusuf Dadoo Street) Mosque was constructed in 1904. At the

same time, two shops were built alongside the mosque providing an income for its maintenance. A second minaret was added to the mosque in 1905 and several rooms, toilets and shower facilities were also added at the rear of the mosque for travelers to use. Rooms were also built for the mu'adhdhin, who calls worshippers to prayer. All these dwellings had to be removed when the Juma mosque Girls School was built adjacent to the mosque. These minarets were at time two of the highest structures in the city of Durban. The mosque was rebuilt in 1927 following the design of architects Payne and Payne. The building is a unique blend of Islamic decorations and strong Union period vernacular style. Further extensions and alterations were made to the Grey Street (now known as Doctor Yusuf Dadoo Street) Mosque in 1943.

Today the mosque building is a large plastered structure which features a mixture of various styles. A bridge extends from the neighboring girls' school to the roof of the mosque. The flat roof, which is used for prayer during festivals, is used as a playground during school days as the school is not equipped with one. The style of the Grey Street (now known as Doctor Yusuf Dadoo Street) Mosque is essentially geometrical. The windows and inter leading doors and the arched doorways all stress this geometrical design. Its gilt-domed minarets protrude, above the bustling commercial area, but inside the marbled worship hall is peaceful and boasts a simple elegance. The Grey Street (now known as Doctor Yusuf Dadoo Street) Mosque is said to be the oldest mosque in the southern hemisphere and until the late 1970s also enjoyed the status of being the largest mosque in the southern hemisphere.

Every piece of creative work inspires us.

3 decades of legacy

30,000 homes developed

Global presence in 90 countries

Since 3 decades, Memon have established an enviable reputation for commitment and maximising investor returns. Our unique properties in Dubai offer an unparalleled investment opportunity to earn significant returns on your investment. Whether you choose to invest as an individual or as a syndicate, these properties from Memon Investments are certain to help you fulfil your aspirations. Invest in Memon as we are changing the landscape of Dubai by redefining development.

www.memon.ae

Redefining Development

Memon Investments LLC

Toll Free
800 MEMON(63666)

5E Hamarain Centre, P.O. Box 41950, Dubai, UAE. Tel: +971 4 268 8111, Fax: +971 4 262 6455

Amreli Memon Boarding House

Restoration leads to resurgence of
An educational edifice of the memon community

The Memon educational heritage

The Memons are a business-trading community, mostly settled in Western India, much known for their generous philanthropy. Almost a century ago the Memons in Gujarat, themselves without much formal education but acutely aware of the need for education for the younger generations, went about identifying those cities and towns known as educational centres in Gujarat. These included Vadodara (Baroda), Bhavnagar, Rajkot and Amreli, and in these cities, the Memons established boarding and lodging homes where Memons students could stay

during the course of their academic education. These fine buildings are still standing, though they may not serve the same function they were envisaged for since other facilities have come up in the meanwhile.

The Amreli Memon Boarding House

The Amreli Memon Boarding House is a registered heritage building situated in Amreli, Saurashtra, and is 85 years old. It is built in the Victorian architectural style with stone walls and flooring, and its foundations are still extremely strong and in very good condition. However, its

overall state is dilapidated and needs immediate repairs, especially the broken glass panes of windows, roof tiles, wooden doors and the chipped flooring. As a heritage structure, it also needs an experienced conservation architect to be able to access the structure and restore it to its former glory.

The Memon scholars who had lived there cherish fond memories of their youth, spent in the palatial building while pursuing their studies with the generous support of benevolent donors. These scholars, now businessmen themselves, would like to give back as much support

as they can to the old structure and have come together in an effort to restore and conserve the building for educational and cultural purposes. The building stands as a significant symbol of Memon history and heritage in Gujarat, a beacon of hope and inspiration for future Memon generations in the state.

Plans for restoration and conservation

The Amreli Memon Boarding House owns 12 acres of land to be used for educational purposes. The Boarding House itself occupies only a small percentage of this land. The Trust has made ambitious phase-wise plans for an appropriate educational campus to emerge and evolve on the site with the Boarding House Building at its centre. The first phase involves the restoration and conservation of the Amreli Memon Boarding House. A qualified and talented conservation architect has been identified to audit the damages in the existing building and to initiate repair and maintenance work. This work is currently going on and we hope that the building will be ready for the Trust to shift the students of the Pre-Primary section back into the heritage building by June 2010 when the new academic year starts.

Design of the new campus

We intend to construct buildings for a primary, secondary and higher secondary school in the next phase of development of the campus. The third phase will include three separate buildings for Colleges of Management, Engineering, and Medicine and Para Medicine. This is proposed to start by June 2011. We have proposed a total floor space of 200,000 square feet to be ready over 42 months. Since the focal point of the campus will always be the Amreli Memon Boarding House, the campus will be designed to reflect and merge into the architectural style defined by the heritage building. There will be an equitable mix of Victorian and modern elements, with arches and domes but with enough modern elements to ensure ease of use. The new buildings will be marked by wide corridors, spacious classrooms with high ceilings and ventilators that also work well with the largely very hot, dry climate of Saurashtra, keeping the temperatures inside cooler and breezier. The architecture will also take into consideration the shadowgraph of the sun-rays to decide the location of the doors, windows and ventilators such that the inside areas remain as comfortable as possible with the minimum use of artificial cooling elements. For instance exposed walls will be protected from the harsh afternoon sunlight.

Maintenance and other issues

We are looking at virtually maintenance free structures on our campus. This has been taken care of in the conceptual stage of the campus itself. The 200,000 square feet of built area will require 1.2 million square feet of wall surface area. Since the exposed wall surfaces do not need painting over their lifetime, the major expense of painting every 7-8 years will never arise. Similarly, the 25 mm thick Jodhpur sandstone is unbreakable and strongly resistant to the effects of the weather. The door and window surfaces will be coated with washable, Teflon-strengthened paint, thus resisting the effects of tropical weather and allowing for regular cleaning to maintain a fresh, new look.

Quality and style of new construction

Just like the old heritage building has stood the test of time quite well, we would like to build the new structures on the campus to be equally strong and long-lasting. We have therefore selected building materials accordingly. Walls, which support the load of the domes and the flat concrete slabs, will be built with machine extruded, wire-cut hollow bricks ending with solid stone. We have opted for exposed brick/stone walls and exposed cement-concrete work on domes and slabs and do away with cement plaster on the walls and bottom of the domes and slabs. Though this will cost more, it will also

save on plastering and painting costs. It will also add to the aesthetic look of the buildings as educational, institutional structures. For the floors, we have chosen cream-colored Jodhpur sandstone, with a non-slippery, rough textured finish. Together with the red of the clay bricks, the black of the stone edge-work, grey tones of exposed cement-concrete and the cream sandstone, the buildings will have an elegant, soft and cool look.

Landscaping the Campus

Landscape design of the campus is being looked after by a qualified landscape designer in conjunction with our architect. The unusually hot and harsh climate is being countered with the strategic planting of broad-canopied trees that provide shade even to the buildings, restricting if not diffusing the effort of direct sunlight and heat on the terraces, domes corridors and outer walls of the buildings. Seasonal as well as perennial flowering shrubs will be planted along walkways and borders of buildings for a fragrant and pleasant look to the campus. A certain amount of space between the walkways and buildings will be devoted to lush grass for a cool, manicured look and to make sure that the rooms are protected from reflected heat off the asphalt inner roads.

The Amreli Memon Boarding House will be especially landscaped so as to showcase its resplendent glory.

The Memon Villa

(Paanjo Ghar)

Abdul Hameed Tayab Suriya

The vast plot in Kaloleni Area of Mombasa has for the last 10 decades become an institution in its own right. The very name Memon Villa has become synonymous with the name of Nasserpuria Memon Jamat. Three generous philanthropists of the Jamat: Mr. Haji Kassam Haji Suleiman Salyani, Mr. Haji Arab Bhachel and Mr Abdulkarim Issa Bharadia, jointly bought and presented the plot to the Jamat in the year 1909. The documents handed over were made up in Arabic language as was usual then. The area which is now pulsating with human activity was then a wilderness, infested with wild creatures and bush. Tremendous amount of voluntary work to clear the mass of bush and trees went into it. This was carried out notably by the youth and later by 'Memon Young Brothers'. Two shelters or 'BANDAS' were eroded in 1910 by two generous elders who donated funds to meet their cost. One shelter was erected where our present ladies' hall exists and another a smaller one, used as a store-room was eroded where our present Kaderdina Memorial Hall exists. In 1946 a further shelter for ladies' seating accommodation was built adjoining the first one. Many may recall that a well existed by the boundary wall between the volleyball ground and Haji Khamisa Juma Madressa. An abortive attempt had been made to breathe first mosque of Memon Villa there, back in 1919. The building of the boundary wall was not done all at a time. The work was started in 1920. At least five elders came up and each of them donated expenses towards a portion of the wall on various occasions, and finally the

wall was completed. The name 'JAMATJO CHHAMBO' was changed to 'MEMON VILLA'

At that time the strip of land between the present wall and Zulekha bai Building was an integrated part of Memon Villa. In 1931, the Municipality of Mombassa offered to buy out the said strip of land for the purpose of building a road. After lengthy negotiations, the Jamat agreed to sell the strip for Shs.18,500/=. The wall was rebuilt to exclude the strip sold. The Memon Villa Mosque was built in 1932 at a cost of Shs. 8,500/-. Part of its building cost came from the Jamat's members and the rest from the proceeds of the sale of the strip. This was renovated in 1976 and again substantially in 1984. Adjoining the Mosque, two stone platforms were built in servers seating accommodation for the male members on all social occasions. This is now the venue of Aishabai Haji Aboo Clinic built in 1978; Later on it was proposed to build a shelter over the platforms as a protection against the sun and rain. Mr. Haji Abdulla Haji Kaderdina however agreed to foot the expenses of building hall. This came into existence in 1947, the Haji Kaderdina Memorial Hall. Two years later in 1949, the generous widow Mrs. Fatmabai H. Khamissa Juma donated a handsome amount for building of Haji Khamissa Juma Madressa. The 'Memon Young Brothers' and each of five other generous members also donated the building cost of a classroom a piece. A second storey was added in 1996. Presently the ground floor is being used as Memon College and the other two floors as Memon High School. Two ladies' shelters had by now become

too small for the Jamat's ladies. In 1946 these 'Bandas' were altered and joined together to make one large hall for ladies. A new Ladies Hall with a large store room and a committee room (later converted to secretarial offices) was built in 1964. In 1976, part of the ladies hall was again remodeled and a conference hall was also added to it. Along with the Ladies' Hall, a Prayer Room for ladies on the Ground floor and Memon Women Association's Room on the first floor were built, in 1977 with further alterations to the ladies' hall a storey was mounted to commemorate the Jamat's Golden Jubilee. The upper storey is now being used as the Library and Chemistry and Biology Laboratories of Memon High School. The Memon Women Association's room was renovated in 1997 and again in 2001. Adjoining the Ladies Hall, two plots were bought and a handsome amount was raised in which most members of the Jamat contributed. With these funds, a majestic building housing our Jamat's educational institutions was built in 1974. Further additions were carried out in the years 1982, 1986, 1988 and 1997. A Swimming Pool was built in 2000, sports is an integral part of the community activity in Memon Villa, Badminton and Table Tennis is played in the Kaderdina Hall. Volleyball, football and cricket are games played in the open spaces. In 1979 the Haji Aboo Squash Court was built next to Haji Khamisa Madressa and a Pavillion next to the volleyball pitch was built in 1998, Cabro bricks were laid on the open spaces of Memon Villa in the year 2000 giving the Villa a new look. Thus what was a piece of bush-land 10 decades ago has now become a heart-throb of the Jamat's social, cultural, educational and religious activities.

Memon Industrial & Technical Institute

A project of *World Memon Organization* in collaboration with *CDGK*

Come.....join us for your bright future!

MITI, a place of international quality vocational training, has been established under the auspices of World Memon Organization. Its prime objective is to train people of less-privileged class, enabling them to earn their livelihood with peace and dignity, and to prosper.

Courses for Men

Courses for Women

Nautical & Technical Institute

Nhava Island Bombay

 Abdul Hameed Tayab Suriya

The Memon Community has established innumerable madaras's, schools, colleges and technical institutes whose benefits are open to all Memon and non-Memon. A Memon philanthropist, Sir Yousuf Ismail established a "NAUTICAL & TECHNICAL INSTITUTE" at Nhava Island near Bombay in 1910 to train Indian youth in Marine Technology, which was until then a monopoly of the British. This institute was later developed into a Marine College, which was the first and only college of its kind for some decades.

Sir Mohamed Yousuf Seamen Welfare Foundation had its beginnings in the year 1910. It was also the time when the indigenous and fledgling mercantile marine of the country was experiencing a shortage of trained Deck hands and Officers. This inspired Late Haji Ismail Yousuf, Proprietor of Bombay Steam Navigation Company to establish a Marine School as a Charitable Institution at Bombay, as a debt of gratitude to the seafaring community who had served bravely and loyally on the Company's ships. The purpose was also to encourage the orphans and sons of the seafaring community, irrespective of cast, creed or religion to follow in the footsteps of their forefathers. With the demise of Haji Ismail, it fell upon his son, Sir Mohamed Yousuf to pursue the dreams of his father. He shifted the School to Nhava in 1912, the island off Bombay Harbors purchased by the Family in 1883.

Having shifted the Orphanage to Nhava in 1912, and secured permission to conduct Marine Training, in 1915 nautical education was introduced, and the School renamed as the Marine School. Subsequently a number of Institutions were added for the benefit of the local residents. The Marine Museum, Lady Khatun Marium School and Fatma Banu Hospital and Dispensary were established at Nhava Island. Sir Yousuf also handed over the large House of Haji Ismail with its ornate gardens and spacious rooms to the School. These Institutions including the Marine School were managed by a Managing Board of Sir Mohamed Yousuf Trust under its first Chairman, Mr. Abdul Rahman, grandson of the Founder.

On 4th December, 1918 a petition was

prepared by about 650 seafarers and presented to the then Governor of Bombay for the opening of a training college for Indian seafarers. Consequently, a committee was appointed to consider the proposal and submit its recommendations. Sir Yousuf declined to hand over the School to the British Government and negotiations broke down. The Petitioners thereafter approached Sir Yousuf directly to convert his school into a Marine Training Establishment, which he readily agreed to do. In 1925, the School was renamed as Marine College, and affiliated to the Bombay University. Classes were introduced for teaching Navigation and Seamanship up to the Matriculation Level to qualify for the Home Trade Certificate of Competency. With 375 students on the register, the Marine College became the first training establishment to train Indians both as Ratings and Officers for the Mercantile Marine.

On the occasion of the Silver Jubilee of India's Independence in 1972, the Trustees of Sir Mohamed Yousuf decided to pay homage to the memory of the Founder by Registering a Public Charitable Educational Trust under the Public Trust Act 1950, and the Societies Registration Act 1960, to be designated as Sir Mohamed Yousuf Seamen Welfare Foundation. The Governing Council comprised of representatives of various interest groups of shipping industry such as Shipping Companies, Foreign and Indian, Seafarers' Unions, major ports and other Patrons.

In the year 1973, the Foundation received an acquisition notice for the entire Campus from the then Government

of Maharashtra. This in effect meant a sure demise of a noble and useful enterprise. Thus began a decade of defiance and uncertainty. The Institute received a new lease of life after intervention by the then Prime Minister of India, Mrs. Indira Gandhi who issued a directive in 1980 that no further acquisition be made at Nhava, and the Institution be allowed to conduct its activities. The Institution weathered this storm too.

The Decade of the 80s witnessed a new chapter in the history of the Training Ship with the introduction of the IMO Modular Courses, and thereafter, the reintroduction of Pre Sea Courses for Navigating Officer Cadets in 1988, followed by Pre Sea Rating training in 1991. With the addition of the Global Maritime Distress and Safety System Course in 1996, the Training Ship embarked on a new phase of simulator based electronic courses. The addition of RANSCO and ROC ARPA courses in the Institution has further reinforced the usefulness of simulators.

Today with the addition of Dr. Leo Barnes Pre Sea Academy, and other new facilities such as the Recreation Complex, Hostels, Staff Quarters, and a vast Playground, the Foundation can boast of a Campus second to none in the world. It is now managed by the eldest male descendent, Mr. Rashid A. Yousuf, the Great Grandson of the Founder.

Training Ship "Rahaman" has thus rendered yeoman service to the Maritime community for over nine decades and can justifiably look back to the past with a sense of pride, and to the future with anticipation and confidence.

Ismail Yousuf College

Abdul Hameed Tayab Suriya

Memons are by nature generous, kind-hearted and charitable people. Not only do they support their less fortunate community members, but also help humanity at large by establishing hospitals, maternity homes, orphanages, schools, colleges, industrial homes and other humanitarian activities, whose benefits are traditionally open for all without distinction of caste, color or creed. All large nation-wide funds start with the donations of Memons and generally they are among the topmost donors.

Ismail Yousuf College is a fine example of co-operation between private philanthropy and Government patronage. It has a long history and picturesque topography. It came into existence due to the munificence of its donor and the patronage of the Government. In January 1914, Sir Mohammed Yousuf Ismail offered to the then State of Bombay a donation of Rs.8 lakhs for the promotion of higher education of Muslim youths. The then Governor-in-Council accepted the donation and decided that the same should be utilized for the establishment of a first grade Government Arts College at Andheri and that the college should be primarily for Muslims, but students belonging to other religious communities should also be admitted.

In the 1920s, the State of Bombay chose a site at the present day suburb of Jogeshwari for the construction of the college, which was in the form of a tropical forest. Originally the campus was spread over 120 acres of land but today it has shrunk to about 54 acres due to encroachment by neighboring slum-dwellers and housing societies, construction of Western Express Highway bisecting the land under college control and the grant of land by the Government of Maharashtra to a private society for the establishment of an educational institution, now called Arvind Gandbhir High School. The scenic beauty of the college still continues to attract TV serial and film producers.

The Government established a first grade Government Arts College named as "Ismail Yousuf College, Jogeshwari" for the object mentioned above. A spacious building for the college was constructed and necessary equipment was purchased

out of the donation. The college was administered and maintained by the Government and was recognized as a Government College. However, preferential treatment was accorded to Muslim students in matter of admission since the Government had accepted the donation upon trust to devote the donation-amount for promoting higher education among Muslim youths.

The donor had requested for the construction of a first grade residential Arts College primarily for Muslim students. However, the present day, college is not a residential college, nor is it a mere Arts College. It is a government college with three faculties, namely, Arts, Science and Commerce. It is distinct from other Government College of Maharashtra in two respects; First, promotion of higher education among Muslim students and the provision of teaching of subjects like Urdu, Persian, Arabic and Islamic Studies are the specific goals of the college. Secondly, as per the terms of settlement between the State of Bombay and Sir Mohammed Yousuf, the college has freedom to admit students irrespective of their caste, creed or religion. However, the court settlement entitles Chairman of Board of Trustees of Sir Mohammed Yousuf Family Trust and the President of Anjuman-i-Islam, Mumbai, to nominate 20% if the number of students to be admitted as new entrants in the college every year.

Ismail Yousuf College has always been a close-knit family of teachers and students rather than a mere educational institution producing monotonously, graduates year after year. It has a culture

of its own that binds the past and present faculty members and students. A galaxy of eminent scholars served this institution in the early years of its existence and like potters, shaped the destiny of students on their wheels. The broad based culture and liberal and secular traditions set by its successive principals and faculty members have enabled it to harmonize its specific goal of promoting Islamic learning and oriental studies with the growing needs of a heterogeneous student community. The pioneering work done by its founder Principal, Dr. M.B. Rehman, an eminent oriental scholar gave to the college a tradition of cosmopolitan and liberal culture which has been most ably and tenaciously maintained and fostered by his successors.

Pandit Jawaharlal Nehru, the first Prime Minister of India, visited the college in the forties. He was so much impressed by the liberal and secular atmosphere prevailing among the heterogeneous student community that he described the college as "India in miniature". It is a tribute to the broad-based culture and secular milieu that has always characterized this institution that in the most turbulent periods of India's modern history, the college was at peace with itself and with the world outside. Despite turbulence, eminent national leaders like Pandit Jawaharlal Nehru and Netaji Subhash Chandra Bose continued to visit the college. In more recent times, i.e. during the communal riots of 1992-93, the students of this college maintained perfect communal harmony and remained insulated from the evil influence of hatred that had engulfed its neighborhood.

Benefits of honey

Honey is a most assimilability carbohydrate compound. It is composed of sugars like glucose and fructose and minerals like magnesium, potassium, calcium, sodium, chlorine, sulphur, iron and phosphate. It contains vitamins B1, B2, C, B6, B5 and B3 all of which change according to the qualities of the nectar and pollen. Besides above, copper, iodine, and zinc exist in it in small quantities. Several kinds of hormones are also present in it. The benefits of honey in the disposal of several diseases: heart, diabetes, kidney and other diseases. Scientists of today also accept honey as a very effective medicine for all kinds of diseases, if taken in the right dosage as a medicine. It can be used as an antioxidant, has antimicrobial, antibacterial and antifungal properties, and boosts athletic performance.

Benefits of Honey

EASILY DIGESTED: Honey is easily digested by the most sensitive stomachs, despite its high acid content.

CANCER: It plays a big role in the prevention of cancer as well as heart disease.

LOW CALORIE LEVEL: Honey gives

great energy to the body, it does not add weight. Honey contains nutraceuticals, which are effective in removing free radicals from our body. As a result, our body immunity is improved.

FOR SKIN: Honey may be good for our skin, because it has the ability to attract water. We can use honey instead of alpha hydroxyl masks because of its high content of the acid. Honey mixed with ground almonds makes an excellent facial cleansing scrub.

FOR HAIR: To use Honey as a conditioner for our hair, mix the honey with olive oil.

ARTHRITIS: Arthritis patients may take daily, morning and night, one cup of hot water with two spoons of honey and one small teaspoon of cinnamon powder. If taken regularly even chronic arthritis can be cured.

CARDIAC AILMENTS: It reduces the cholesterol in the arteries and saves the patient from heart attack. Regular use also relieves breathlessness and strengthens heartbeats.

INSECT BITES: Take one part honey to

two parts of lukewarm water and add a small teaspoon of cinnamon powder, make a paste and massage it on the itching part of the body slowly. It is noticed that the pain recedes within a minute or two.

COLDS: Honey cures most chronic cough, cold and clear congested chest. Take one tablespoon lukewarm honey with 1/4 spoon cinnamon powder daily for 3 days. Or, mix 2 teaspoons of honey with an equal quantity of ginger juice and consume frequently.

DIABETES: Indian blackberry (*Eugenia jambolana*) seeds or Jamun (*Syzygium cumini* L) seed powder is very good for diabetes. Take 1/4th teaspoon with 1 teaspoon honey for 50 days.

GAS: Honey is revealed of gas that if honey is taken with cinnamon powder.

Honey also helps in promoting moist wound healing.

FOOD PRESERVATIVE: Honey is good food preservative. While baking cakes by replacing sugar with honey, they will stay fresher longer due to natural antibiotics as honey retains moisture.

TRANS-EX UK LTD

WORLD WIDE MONEY TRANSFER COMPANY

YOUR MOST RELIABLE MEDIUM FOR
SENDING MONEY ALL OVER THE WORLD
INCLUDING PAKISTAN

EFFICIENTLY SERVING FOR
THE PAST 14 YEARS

CERTIFIED BY STATE BANK OF PAKISTAN

RECEIVE YOUR CASH FROM OVER
1000 BRANCHES OF UNITED BANK LTD
NATIONWIDE

ACCOUNT TRANSFER FACILITY

FACILITATING ITS CLIENTS
ALL OVER THE UK

OFFICE 1, 3 ACCOMMODATION ROAD
GOLDERS GREEN, LONDON
NW11 8ED

CONTACT
ABUBAK'R AKA
TEL : 0044-208455 8466
EMAIL:
WEB:

REGISTERED WITH
FSA (FINANCIAL SERVICES AUTHORITY)
AND
HM CUSTOMS AND EXCISE

Historical background of black seed oil (*Kalonji* oil)

The Black Seed (*Kalonji*) is scientifically known as *Nigella Sativa*, the herb grows about 16-24 inches in height. From it comes a small rectangular Black Seed which is also known as the Blessed Seed (Arab: *Habbat ul Sauda*).

Black Seed has a stabilizing effect on the Human Immune System, which combats diseases that are a product of defective immune systems. So if the immune system is maintained, then the overall affect on the rest of the body can be felt. A Prophetic Medicine as recommended 1400 years ago by the Prophet Muhammad (Peace Be Upon Him). In his divine wisdom he said - "Use the Black Seed for indeed, it is a cure for all diseases except death". Sahih Bukari 7:591

Also mentioned in the Noble Qur'an - Surah An Nahl 'There issues from within

their bodies a drink of varying colors, wherein is healing for men Verily in this is a Sign for those who give thought.' So it is clear and recognized, the Black Seed has been known and used through out many cultures for over two thousand years. The different names for Black Seed Oil are referred to differently depending on where in the world you are.

Variations can be found regionally, for example between places in Pakistan it is referred to as Kalonji or Kalwanji Oil, whilst in Arabia it is commonly know as Habbat ul Sauda. Arabic Habbat ul Sauda,

Dutch Nigelle, Narduszaad English Fennel flower, Onion seed French Cheveux de Vénus, Nigelle, Poivrette German Zwiebelsame, Nigella, Schwarzkümmel Hindi Kalounji, Munga reala Indonesian Jinten hitam Italian Nigella Malay Jintan hitam Punjabi Kalongi Russian Charnushka Singhalese Kaluduru Spanish Niguilla, Pasionara Tamil Karun jiragam Turkish Çörekotu siyah

Usage, cures & benefits of black seed oil Back-Ache & Other Muscle Pains:
Mildly heat some Black Seed oil and then

stroke the affected area intensely with the oil, together with a teaspoon (5ml) of Virgin black seed oil to be drunk three times daily. Healing expected within a few weeks, Insha'Allah.

Headache:

Rub the forehead and the sides of the face near the ears with Virgin Black Seed oil then bandage the forehead. Also take a teaspoon (5ml) of Virgin Black Seed Oil, before breakfast.

Hypertension:

Mix any drink with a teaspoon (5ml) of Virgin Black Seed oil and also take two lobes of garlic every morning with breakfast. Rub the whole body with Black Seed oil and expose to sunrays for half an hour once every three days.

Nervous Tension / Stress:

A teaspoon (5ml) of Virgin Black Seed oil with a cup of tea or coffee helps to cool you down and eliminate symptoms of tension.

Stomach Problems:

Drink a cup of milk with a teaspoon (5ml) of Virgin Black Seed oil three times daily for five days. This should help cure the problem, Insha'Allah

Diarrhea:

Mix a teaspoon (5ml) of Virgin Black Seed oil with a cup of yogurt. Drink the mixture twice a day for three days

Cough & Asthma:

Rub the chest with Black Seed oil, drink a teaspoon (5ml) of Virgin Black Seed oil morning, noon, & night, and inhale the vapor of Black Seed oil mixed into hot water.

Diabetes:

Mix a cup of watercress seeds with a cup of Whole Black Seed, half a cup of pomegranate peel, and half a cup of Fumitory. Grind the mixture to powder. Take half a teaspoon of the mixture together with a teaspoon (5ml) of Virgin Black Seed oil daily before breakfast for one month.

Heart Disease:

Drink Virgin Black Seed oil regularly with any hot drink. This dissolves fats and dilates veins and arteries.

Gall & Kidney Stones:

Grind 250 g of Whole black seeds thoroughly and mix with 250g of Pure Honey. Take two tablespoons of this mixture in half a cup of hot water. This mixture is to be taken daily before breakfast together with a teaspoon (5ml) of Virgin Black Seed oil.

Sexual Impotency:

Mix 200g of ground Black Seeds with Olive Oil. 50 ml of Virgin Black Seed oil & 50 ml of Olive oil + 200g of pure honey Mix thoroughly and take a teaspoon after every meal. This will restore vitality, Insha 'Allah.

Meningitis:

Inhale the vapor of Virgin Black Seed oil and drink two teaspoons (10ml) of Black Seed oil with Lemon juice in the morning and evening.

Leprosy:

Rub the affected area with Apple Vinegar and then with Virgin Black Seed oil for fifteen days.

Loss Of Hair:

Stroke the scalp thoroughly with Lemon and leave for about fifteen minutes. Shampoo, wash and dry hair thoroughly. Then apply Virgin Black Seed oil to the scalp & drink a teaspoon (5ml) of Virgin Black Seed Oil mixed with tea or Coffee. Inflammation Of Thighs And Groin:

Wash the inflamed region thoroughly with soap and water. Dry and rub with Virgin Black Seed oil in the evening and leave until the next morning.

For Healthy Skin:

Mix equally, Virgin Black Seed oil with Olive oil. Rub the face with this mixture and leave it for one hour. Wash with soap and water.

Laziness:

1-2 teaspoons (5-10ml) of Virgin Black Seed Oil mixed with Orange juice in the morning makes you active all through the day.

Memory Improvement:

A teaspoon (5ml) of Virgin Black Seed oil with 100 mg of boiled mint.

Restful Sleep:

A teaspoon (5ml) of Virgin Black seed oil mixed in a hot drink after supper gives you a quiet sleep all through the night. Insha'Allah.

Beautiful quotes to live by

"Learn to accept the reality of yourself as

someone with strengths and weaknesses who will have some good days and some bad days"

"Don't fear pressure, for pressure is what turns rough stones into diamonds"

"Our greatest glory is not in never falling, but in rising every time we fall"

"Believe that your life is worth living and your beliefs will help create the fact"

Helpful tips on eye care

With so many of us spending lots of time in front of the computer every day it comes to no surprise that research is showing a rise in visual problems. What can one do? First, it's important to find out how you can protect your eyes through eye health exams and by making a few minor changes in your computer viewing habits.

Here are some helpful Eye Care Tips - Positioning is everything

Correct positioning of your computer, keyboard and typing copy is essential. Your screen should be positioned about an arm's length from your eyes and 20 degrees below eye level. Consider foot and wrist rests for added comfort.

Lighting can make all the difference. Room lighting should be diffuse, not direct, to reduce glare and reflections from your screen. Look into an internal or external glare screen and be sure to set your color, contrast and brightness levels to suit you.

A little extra help for your glasses

Anti-reflective coatings on the lenses of your glasses can be applied by your optometrist to reduce discomfort and to ease reduced vision from bright and/or flickering light sources such as VDTs and fluorescent lights. And don't forget, your doctor of optometry can talk to you about eyeglasses designed specifically for people who use computers a lot.

Take time out, our 20-20-20 rule

Step I:- After every 20 minutes of looking into the computer screen, turn your head and try to look at any object placed at least 20 feet away. This changes the focal length of your eyes, a must-do for the tired eyes.

Step II:- Try and blink your eyes for 20 times in succession, to moisten them.

Step III :- Time permitting of course, one should walk 20 paces after every 20 minutes of sitting in one particular posture. Helps blood circulation for the entire body.

It's all in the blinking

Did you know that on average we blink 12 times per minute? But wait, did you know that when we're on the computer we only blink 5 times per minute? That can add up to dry eyes. Relieve the discomfort by using artificial tear drops or gels and remember to blink!

Palming

Sit straight at your workstation and rub your palms against each other till you feel them warm. The warmth of your palms helps soothe and relax tired eyes. Then, lightly cup your eyes with your palms and relax for 60 seconds. Count the seconds in your mind. Repeat this exercise two to three times whenever your eyes feel tired, or as often as you want. While palming, you can either rest your elbows on your desk or keep away from the desk and cup your eyes. Both ways are fine. Splash water on your face. During breaks, splash water on your face

while closing your eyes. This has an overall relaxing effect and helps you feel refreshed.

Use tea bags

Keep two used tea bags in the refrigerator before you leave for work. Once you are home, place the tea bags on your eyes for a few minutes as you relax. This not only soothes tired eyes, but also reduces puffiness.

Eat healthy

Incorporate Vitamins A, C, and E on a daily basis; eat citrus fruits, green leafy veggies, tomatoes, spinach, poultry and dairy products. Pack a box of chopped carrots, cucumber and fresh fruits and munch in-between meals at the office.

ArmyCo.

ARMY SUPPLUS STORES

60 Mitchell Street, Pretoria West, Gauteng.

Tel: (012) 327-3282 Fax: (012) 327-1194 Cell: 082 898 7961

E-mail: army@armystores.co.za Website: www.armystores.co.za

www.armystores.biz

0861 ARMYCO
276926

Tents•Plastic Tarps•Jerry Cans•Blankets•Kitchen Sets•Relief Items•Logistics

**Importers, Exporters, Manufactures & Traders Of:
Aid & Relief Equipment, Camping, & Outdoor Suppliers, General Commodities
and Sourcing agents!!**

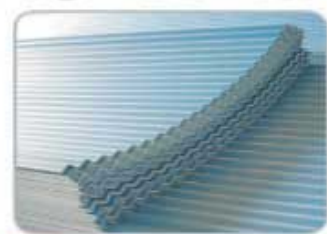
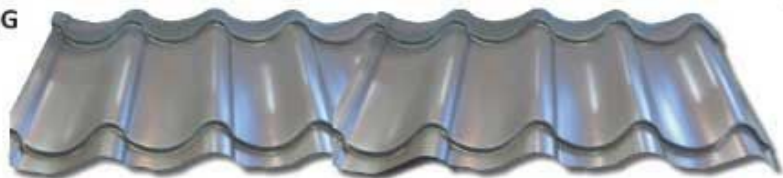
We are based in Pretoria, South Africa. We serve the local and re-export markets in and around the globe. Our aim is to better serve our clients and source ready stocks of items that are urgently needed in Africa and around the globe. Customer service is a priority with us, you will be pleasantly surprised at our quick response time to your enquiries. We go the extra mile to locate products you need just ask!! We are currently supplying many traders such as: NGO'S, Aid organizations, Camping wholesalers, Chain stores, Military and Defense Forces, Building contracting companies, General merchants and a Agents from across the globe.

CORR-FORM

ROOFING, MANUFACTURERS, & SUPPLIERS OF STEEL PRODUCTS

CORRUGATED • IBR • WIDE-SPAN

- CORRUGATED ROOF SHEETING
- IBR ROOF SHEETING
- ROUNDED GUTTERS
- SQUARE GUTTERS CORNER
- FLASHINGS
- ROLL UP RIDGING
- BULL NOSING
- SELF DRILLING SCREWS
- ZINC ROOF TILING
- DOWN PIPES
- GUTTER BBRACKETS
- GUTTER OUTLETS & CLOSURES

AVAILABLE IN CHROMADEK, GALVANIZED & ALUZINC

TEL: 012 327 1121 FAX: 012 327 1199
315 Soutter Street, Pretoria West, 0183
E-mail: army@armystores.co.za

Directors: Sikander, Feizul & Aadil N.M.Ayob

The saint at the mount

Ketchimalai Dharga Shareef

In a scenic beauty of Sri Lanka, in Beruwala lies beautiful mount namely Ketchimalai bearing the monument and Maqbara of His holiness Sheik Ashraff Walliyullahs is enshrined. Muslims consider this place as a great historical and religious place worthy of admiration. Muslims all over Sri Lanka visit Ketchimalai Dharga Shareef and pay homage and Salams to this great Sheik mainly because of his contribution to the spiritual advancement of Islam and Muslims they pay regular visit to this place and spend their time in the thought of Allah and perform Zikr and concentrate on the beautiful environment around Beruwala. Muslims all over Sri Lanka visit Ketchimalai Dharga Shareef. Over a long period of time Muslims have had the blessings of all governments

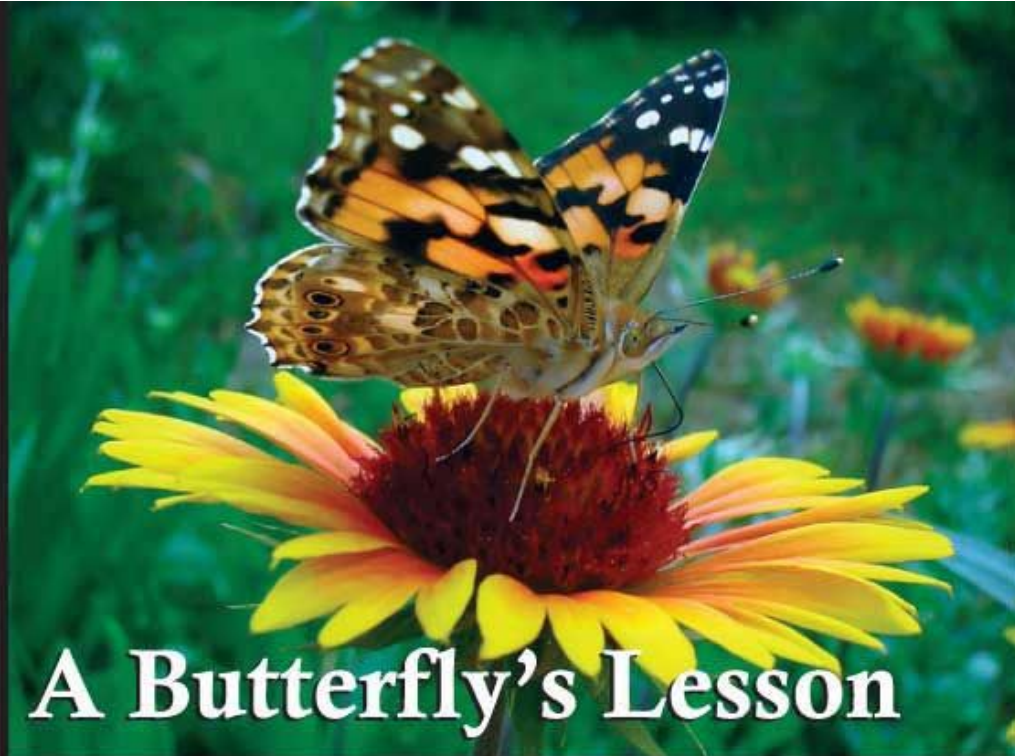
to make this great feast of Beruwala unique event. The Mosque situated in the hill top of 'Ketchimale' as per description in the famous book 'Silk Route' by Ibn Batuta has history dating back to 14th century when the original Muslims settlers, settled down at Beruwala and His holiness Saint Ash Sheik Ashraff Walliyullahs whose shrine is now at this mosque is one among them. It was in the year 1882, when the then Governor of Sri Lanka Sir Arthur Henry Gordon was on his official visit to Galle the horse he was riding miraculously (on its own) changed the usual route at Beruwala and took on to the present Customs road, and knelt down at the foot steps of an old shrine on top of the hill, (which is presently known as Ketchimalai) and refused to move there from. The Governor was so taken and felt that there is some spiritual significance attached to this premises. He then made inquiries from those gathered to learn that it was a 'tomb' of his Holiness Ash Sheik Ashraff Walliyullah. The Governor immediately instructed his secretary who too was on the official tour to make arrangements to donate that portion of the land as a gift from his Majesty King George. This was done and the then chief incumbent His Highness Al Haj Moulavi Sheik Hamza Allim Bin Mohamed Abdulla Ahim Alaviyathul Kadiri was in possession of the original of this historic document. Thereafter the present Mosque took its shape with the assistance of well-wishers and continuously without any interruption the Buhari Muslim feast where the sacred 'Hadees' (saying of the Prophet) is being recited for 30 days is being conducted for the past several years. This is a feast common for all Muslims irrespective of any sects and therefore is patronized by Muslims from all parts of island. Incidentally the Sri Lanka Broadcasting Corporation is relaying the event uninterrupted since 1951. It is worthy of mention the importance of the mosque where annual Majlees takes place, Sheik Abdulla Alim Hajjar the father of Sheik Hamza Alim who initiated this Majlees and had a strong sense of love to the saying of Prophet Muhammed (Sal) and the Ahul Baith. He was closely assisted by Seyideena Ahmed Bin Abdulla Bafaqwh, together with Seyideena

Hussain Habshi Al Makki in continuing this narration of Hadees. This city of Beruwala in the State of Western Province of Sri Lanka was donated by a King whose name was Varappirasathi who ruled Beruwala in 1274. The construction of Sheik Ashraff Walliyullahs Dharga was done by Sheik Abdul Cader son of Kathib Sheik Yoosuf. Thereafter Sheik Hassan Al Maqdomi's disciple Sheik Ismail of Barbaren became caretaker of the Shrine. Sheik Ismail was a learned man and many accepted him as a spiritual leader it is in this hereditary that Sheik Hamza Alim took over as the caretaker. Sheik Hamza lived a model life and was respected through the island. Beruwala and Ketchimalai are synonymous among Muslims. They always consider it as a place of worship and reliance. Sheik Ashraff Walliyullah on his way to visit Adams Peak in Sri Lanka was deviated as his ship in which he travelled was diverted and landed in Beruwala and since then he lived and did great service to the Muslims of Beruwala and particular of Sri Lankan in general so that peace and harmony will prevail among all communities. This was the clear intention of Sheik Ashraff Walliyullah whose Maqbara is now in Ketchimalai at the hill top of Beruwala where Muslims all over Sri Lanka gather in good faith and perform Zikr and enjoyed the great feast of the renounced and respected.

”One day, a small opening appeared in a cocoon; a man sat and watched for the butterfly for several hours as it struggled to force its body through that little hole.

A Butterfly's Lesson

Then, it seems to stop making any progress.

It appeared as if it had gotten as far as it could and it could not go any further.

So the man decided to help the butterfly: he took a pair of scissors and opened the cocoon.

The butterfly then emerged easily.

But it had a withered body, it was tiny and shriveled wings.

The man continued to watch because he expected that, at any moment, the wings would open, enlarge and expand, to be able to support the butterfly's body, and become firm.

Neither happened!

In fact, the butterfly spent the rest of its life crawling around with a withered body and shriveled wings. It never was able to fly.

What the man, in his kindness and his goodwill did not understand was that the restricting cocoon and the struggle required for the butterfly to get through the tiny opening, were God's way of forcing fluid from the body of the butterfly into its wings, so that it would be ready for flight once it achieved its freedom from the cocoon.

Sometimes, struggles are exactly what we need in our life.

If God allowed us to go through our life without any obstacles, it would cripple us. We would not be as strong as we could have been. Never been able to fly.

I asked for Strength...
and God gave me difficulties to make me strong.

I asked for Wisdom...
and God gave me problems to solve.

I asked for prosperity...
and God gave me a brain and brawn to work.

I asked for Courage.....
and God gave me obstacles to overcome.

I asked for Love...
and God gave me troubled people to help.

I asked for Favors...
And God gave me Opportunities.

"I received nothing I wanted...
But I received everything I needed."

Live life without fear, confront all obstacles and know that you can overcome them.

Theme for August 2010 Issue of Memon Alam

Readers are informed that the theme for August 2010 issue of Memon Alam will be "Education"

All readers are requested to share their views related to the theme latest by 10th August 2010.

The building, is being touted as an iconic tower for the Emirates' capital, symbolizing the city's vision of the future

Capital Gate Dubai

When it comes to leaning, Italy's Leaning Tower of Pisa can no longer claim to going the furthest. That honor goes to the Capital Gate building in Abu Dhabi, which was recently certified as being the "World's Furthest Leaning Man-made Tower" by Guinness World Records, according to reports. The building leans at 18 degrees, which is nearly five times that of the Tower of Pisa, which leans at 4 degrees.

However, unlike the Tower of Pisa, the 35-storey, 525-foot Capital gate tower was built to lean 18 degrees westward. So, how did they do it? According to Abu Dhabi

National exhibitions Company, who developed the tower, the building's floor plates are stacked vertically until the 12th floor, after which point they are staggered over each other by between 300mm to 1400mm." ADNEC says Capital Gate also features "the world's first known use of a 'pre-cambered' core, which contains more than 15,000 cubic meters of concrete reinforced with 10,000 tons of steel."

The building, which boasts on its website, that it is designed to provide no symmetry, so it amazes inside and outside, is being touted as an iconic tower

for the Emirates' capital, symbolizing the city's vision of the future. "Capital Gate is a landmark development for Abu Dhabi and with this recognition the tower takes its place among the world's great buildings. It is a signature building which speaks of the foresight of the emirate," ADNEC's Chairman Sheikh Sultan Bin Tahnoon Al Nahyan said in a statement.

The United Arab Emirates is no stranger to signature buildings, having unveiled the world's tallest skyscraper, the Burj Khalifa in Dubai in January. The Capital Gate tower is scheduled to be completed later this year.

NEWS

Sania Iqbal Suleman Afinwala

- Started her education from "Erum Public School"
- In 2002, she passed her Matric Exams in A-one Grade, from Hoorbai Hajiani Girls Secondary School.
- She was honored and awarded gold medal from Bantva Memon Jamat
- In 2004, she did her Inter in pre-Medical from Khatoon Pakistan Govt. Degree College and secured A-Grade.
- In 2005 she took admission in Jinnah Medical & Dental College
- In 2010 she did her MBBS final from Karachi University in First position and completed her doctorate.
- She plans to do FCPS in future
- She was getting scholarship from the World Memon Organisation

Her Message through Memon Alam to all young students;
"It is through sheer hard work and struggle, that one can achieve his/her ultimate goals"

Truthfulness

Allah, the Exalted, says:
"O you who believe! Be afraid of Allah, and be with those who are true (in words and deeds)". (Quran-9:119)

The Messenger of Allah Muhammad [Peace be upon him] is reported to have said :
"Truth leads to piety and piety leads to Jannah. A man persists in speaking the truth till he is enrolled with Allah as a truthful. Falsehood leads to vice and vice leads to the Fire (Hell), and a person persists on telling lies until he is enrolled as a liar". (Hadith- Bukhari-Muslim)

મેમણ આલમ

(WMO)

ગુજરાતી વિભાગ
સંપાદક: ઉમર અ. રહેમાન ખાનાણી

તંત્રીસ્થાનેથી.....

મેમણોનો વારસો

સામાન્ય રીતે બાપ-દાદાથી મળેલી મિલકતને વારસો ગણવામાં આવે છે પણ બહોળા અર્થમાં લઈએ તો પૂર્વજેથી મળેલી સંપત્તિ જ નહીં બલ્કે તેમનાથી મળેલી શિક્ષામણ, આવડત અને ગુણદોષ પણ વારસો જ છે. કોઈ રાષ્ટ્રને નવો દેશ મળી જાય તો એ દેશના ભૌગોલિક સીમાડા અને તેના એકંદર દેખાવ ઉપરાંત તમામ કુદરતી સંપત્તિ પણ વારસો જ હોય છે, જેને કુદરતી વારસો (Natural Heritage) કહેવાય છે જ્યારે કે વડવાઓ સ્થાપત્ય કાળના નમૂના સમા સુંદર કળાકારીગરીવાળી ઈમારતો-સ્મારકો છોડી ગયા હોય તેને, તથા વડવાઓના રીતરિવાજો, પ્રણાલિકાઓ, ભાષા, સામાજિક મૂલ્યો વગેરે જેને અનુસરવાનું ચાલુ રખાયું હોય તેને સાંસ્કૃતિક વારસો (Cultural Heritage) ગણવામાં આવે છે. રિવાયતી વાનગીઓ અને ખાવાપીવાની રીતભાત જેવા ખોરાકના વારસાને પણ સામાન્ય રીતે સાંસ્કૃતિક વારસામાં જ લેખવામાં આવે છે.

દરેક સમાજની પોતપોતાની સંસ્કૃતિ હોય છે જ્યાં લોકો કોઈ ચોક્કસ ભાષા, રીતરિવાજો, વિચારો અને માન્યતાઓને અનુસરતા હોય છે. સંસ્કૃતિ તેમની આગવી પિછાણ પેદા કરે છે જે તેમને બીજી સંસ્કૃતિના લોકોથી અલગ તારવે છે. કહેવાય છે કે આપણે જે સંસ્કૃતિમાં ઉછરીએ છીએ એ જ આપણું માનસ ઘડીને આપણી ઓળખ ઉભારે છે અને દુનિયાને કઈ નજરે જોવું, એ દ્રષ્ટિકોણની બાંધણી પર પણ એ સંસ્કૃતિ જ પ્રભાવ પાડતી હોય છે. ઇતિહાસ તથા જુદા જુદા સંજોગોના પ્રવાહમાં આપણે ઘડાયા છીએ અને બદલામાં મેમણ બિરાદરીના સભ્યો તરીકે આપણે ઇતિહાસ અને સંજોગો રચ્યા છે. આજે આપણે જે કંઈ છીએ, તે આપણી સંસ્કૃતિ અને વારસાને પ્રતાપે છીએ.

સંસ્કૃતિ કંઈ માની કૂખમાંથી મળી જતી નથી હોતી. એનું જ્ઞાન તો કુટુંબીજનોથી એ આપણી અતરાફના વાતાવરણથી મળતું હોય છે. વળી સંસ્કૃતિનો કોઈ વંશીક સંબંધ પણ હોતો નથી કેમકે અગર કોઈ માણસ એક સ્થળે જન્મે અને તેનો ઉછેર જો બીજા કોઈ વિસ્તારમાં થયો હોય તો એ જ સંસ્કૃતિને અપનાવશે જેમાં તેનો ઉછેર થયો હોય. સમાજમાં વ્યવસ્થા અને શિસ્ત સ્થાપવા માટે સંસ્કૃતિનું હોવું જરૂરી છે. એ માત્ર લોકો વચ્ચે આપસમાં સંપર્ક સાધવાનું નિમિત્ત જ નથી બનતી, બલ્કે ચોક્કસ સમાજના સભ્યો વચ્ચે આત્મીયતા તેમજ એખલાસ જન્માવે છે.

સ્થાપત્ય કાળના વારસા (Architectural Heritage)માં વડવાઓએ બંધાવેલી ઈમારતો, ઐતિહાસિક સ્મારકો વગેરે શામેલ હોય છે જે ઘણીવાર અલગ ભાગ પાડી

મેમણ આલમ જુલાઈ ૨૦૧૦

જતી અનોખી ઈમારત હોય છે, એટલે જે તે કાળની વર્તમાન પેઢીએ તેને જાળવીને સાર-સંભાળ રાખવી જરૂરી હોય છે જ્યારે કે સાંસ્કૃતિક વારસો ભાવિ પેઢીને તેની જીવનઢબના ઘડતરમાં મદદરૂપ થાય છે. એટલે આવી સંસ્કૃતિઓનો નિભાવ વર્તમાન નસલની જીમ્મેદારી બને છે.

હવે આપણે મેમણ ઊરાદરીની સંસ્કૃતિ પર નજર નાખીએ તો મેમણો લગભગ સાડા ચારસો વરસનો નોંધાયેલો ઇતિહાસ ધરાવે છે. કોને ખબર આ ઊરાદરી કેટલીક જુની છે ! પણ તેમની મૂલ્યવાન રિવાયતો અને વારસાના વૈવિધ્યે મેમણોને વિશ્વભરમાં અનોખી ઓળખ બક્ષી છે.

મેમણો તેમની કારોબારી કુનેહ માટે તેમજ પૂરા પેટાખંડમાં તથા બીજા દેશોમાં પણ મસ્જિદો, મદ્રેસા, સ્કૂલ-કોલેજો, હોસ્પિટલો અને સામાજિક ભલાઈની બીજી સંસ્થાઓ તથા તંત્રોની સ્થાપના કરવા બદલ જાણીતા છે અને ઉદારતા તથા દાનવૃત્તિ માટે પંકાયેલા છે.

મેમણ ઊરાદરીનો વારસો ઘણા બધા અંશોથી ઘેરાયેલો છે, પણ આ કદાવર વિષયની વિશાળતાને નજરે લઈને અમે “મેમણ આલમ”ના વર્તમાન અંકમાં માત્ર બે મુદ્દાઓ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત રાખવાનો નિર્ણય કર્યો છે.

સૌથી પહેલો અને અત્યંત મહત્વશીલ મુદ્દો મેમણી ભાષા છે, તાજેતરની પેઢીઓ જેને અવગણતી રહી છે. આ વલણથી ગંભીર નુકસાન થયું છે અને આપણી યુવા પેઢી પૂર્વજોએ મૂકેલા મૂલ્યવાન સાંસ્કૃતિક વારસાથી વંચિત રહી છે. મેમણી બોલીને જાળવી રાખવી બહુ જ જરૂરી છે. આ હેતુ પાર પાડવા માટે ઊરાદરીના કેટલાક મહાનુભાવો ભાવિ નસલો માટે મેમણી ભાષાને જાળવી રાખવાના ભગીરથ પ્રયાસોમાં લાગેલા છે.

વારસાના મામલામાં બીજા જે મુદ્દા પર ધ્યાન અપાયું છે તે મેમણોના સ્થાપત્ય કળાનો વારસો છે. ઉપર જણાવાયું છે તેમ, મેમણોએ સમસ્ત માનવજાતની ભલાઈ માટે અસંખ્ય તાલીમી સંસ્થાઓ, મદ્રેસા, મસ્જિદો, યતીમખાના, હોસ્પિટલો, આરામઘરો અને બીજા અનેક કેન્દ્રો બાંધ્યા છે. આ સુંદર ઈમારતો આપણા એવા દાનવીરો, તાલીમશાસ્ત્રીઓ, સામાજિક કાર્યકરો વગેરેની સેવાઓના પુરાવા રૂપે આજે પણ અડીખમ ઊભી છે કે જેઓ પોતાના માટે નહીં, બલકે સમાજના દરેક સભ્યની ભલાઈ અને પ્રગતિ માટે ગહન દ્રષ્ટિબિંદુ ધરાવતા હતા.

મને આશા છે કે આ મામલો મેમણ ઊરાદરીના દરેક સભ્યમાં આત્મીયતા અને એખલાસની ભાવના જન્માવશે અને આપણને સૌને આપણી અમૂલ્ય સંસ્કૃતિ તથા વિશાળ વારસાને જાળવવાની અને તેને ભાવિ પેઢીને પહોંચાડવાની આવશ્યકતા પ્રત્યે સજાગ કરી જશે.

પીરમોહંમદ કાલીયા
ચીફ એડીટર

મેમણ આલમ જુલાઈ ૨૦૧૦

G-2

ક્રાંતિકારી સુધારણા માટે બિરાદરીનું માનસ

જાગૃત કરી ગયેલા સ્વપ્નદ્રષ્ટા-સુધારક

બેરીસ્ટર સત્તાર વલી

(૧૯૦૧-૧૯૭૯)

મેમણોએ ખૂબ ભણવું જોઈએ, ખૂબ જ્ઞાન મેળવવું જોઈએ. વ્યવસાયી અને ટેકનીકલ ટ્રેનીંગ પ્રાપ્ત કરવી જોઈએ, સજ્ઞાનો વેપાર છોડીને મીલોમાં ઈજનેર બનવું જોઈએ, મેમણ મહિલાઓને આગળ આવવા દેવી જોઈએ. તેમની તાલીમ માટે કેન્દ્રો તેમના બોર્ડિંગ હાઉસો સ્થાપવા જોઈએ, તેમને ડોક્ટર અને ટીચરો બનાવવા જોઈએ, મેમણ યુવાનોએ હવાઈદળ અને નૌકાદળમાં જોડાવું જોઈએ, રમતગમતમાં ભાગ લેવો જોઈએ, તેમને વ્યાયામની ટેવ પાડવી જોઈએ.

આવા વિચારોથી આજે તો મેમણ બિરાદરીમાં ઘણા સંમત થઈ જશે પણ એક ક્રાંતિકારી મેમણે ૨૦મી સદીના પૂર્વાર્ધમાં આવો આગ્રહ કર્યો ત્યારે તેને દાદ આપનાર કોઈ

નહોતું બલ્કે એ સુધારક પુરૂષની હયાતી દરમિયાન પણ જાહેરમાં તેની કદર કરવા કોઈ આગળ આવ્યું નહોતું. એ મેમણ મર્દનું નામ હતું અબ્દુલ સત્તાર હાજી વલી મુહમ્મદ, જે બાદમાં બેરીસ્ટર સત્તાર વલીના ટૂંકા નામથી ઓળખાયા હતા. મેમણ બિરાદરીના એ અવ્વલ બેરીસ્ટર હતા. બિરાદરીમાં ભણતરમાં મદદ માટે સ્કોલરશીપ ફંડ રચવાનો ચીલો પાડનાર પણ તેઓ પ્રથમ મેમણ હતા.

મૂળ વાસાવડ ગામના એક અતિ શ્રીમંત કુટુંબમાં સત્તાર વલીનો જન્મ ૩૦ જુલાઈ ૧૯૦૧ના રોજ બર્મા ખાતે થયો હતો. ત્યાં માંડલે શહેરના મદ્રેસા હફીઝતુલ ઈસ્લામમાં તેમણે પ્રાથમિક તાલીમ લીધી હતી અને બે સીપારાના હાફીઝ પણ થયા. એ પછી તેમને સેન્ટ પીટર હાઈસ્કૂલમાં દાખલ કરાયા જ્યાં હોશિયાર વિદ્યાર્થી તરીકે તેમણે નામ કાઢ્યું. પણ ઈસાઈ મિશનરી વાતાવરણ નહીં ગોઠતાં તેમણે સ્કૂલ છોડી દીધી અને મુંબઈ જઈને ત્યાંની ભરડા હાઈસ્કૂલમાં જોડાયા અને ૧૯૧૯માં સારા માર્ક સાથે મેટ્રીક પાસ કરી. રમતગમતમાં પણ આગળ રહેતા. અંગ્રેજી ભાષા પર તેમનું સાફ પ્રભુત્વ હતું. એ જમાનામાં ૧૯૧૫માં ગોંડલના રાજવીની જયુબીલીનો અવસર આવતાં ગોંડલ રાજ્યના તાબા હેઠળના ધોરાજી, ઉપલેટા વગેરેના બહાર વસી ગયેલા શહેરીઓને પણ ઈજન અપાયા હતા અને એ રીતે મુંબઈથી ગોંડલ પહોંચેલા મેમણોમાં સત્તાર વલી પણ શામેલ હતા. ત્યાં જયુબીલીના મુખ્ય

મેમણ આલમ જુલાઈ ૨૦૧૦

સમારંભમાં માત્ર ૧૫ વર્ષની વયના આ તરવરીયા યુવાને છટાદાર અદાથી અંગ્રેજીમાં ફાંકડું ભાષણ ફટકારીને સૌને મુગ્ધ કરી દીધા હતા. એ તેમનું પહેલું જાહેર કારનામું હતું. એ પછી તેઓ પાછા બર્મા ચાલ્યા ગયા જ્યાં ૧૯૧૯માં ટાંગુ મુકામે ઓલ બર્મા મુસ્લીમ એજ્યુકેશનલ કોન્ફરન્સમાં તેમણે ખાસ આમંત્રણથી 'મુસલમાનોની ગઈકાલ અને આજ' વિષય પર અંગ્રેજીમાં તકરીર કરીને મુસલમાનોની દુર્દશા અને તેના કારણો પર સચોટ પ્રકાશ નાખ્યો હતો. કોન્ફરન્સે બાદમાં તેમના એ પ્રવચનની પુસ્તિકા પણ પ્રગટ કરી હતી.

એ પછી તો સત્તાર વલીને આગ્રહ કરીને અલીગઢ વિદ્યાપીઠમાં ભણવા લઈ જવાયા જ્યાં થોડું ભણ્યા બાદ છેવટે ઈંગ્લેન્ડ જઈને કેમ્બ્રીજ યુનિવર્સિટીમાં વકીલાતનું ભણ્યા. ૧૯૨૨માં માત્ર ૨૧ વર્ષની વયે બાર-એટ-લોની ડીગ્રી લેનારા મેમણ બિરાદરીના પહેલા જ બેરીસ્ટર હતા. ઈંગ્લેન્ડમાં રહેવાસ દરમિયાન તેમણે એક આયરીશ ખાતૂન સાથે શાદી કરી હતી પણ દુર્ભાગ્યે પહેલી સુવાપડ વખતે તેમની એ પત્નીનું અવસાન થયું. હૃદયભગ્ન થયેલા બેરીસ્ટર સત્તાર વલીએ તેમના આઠ દાયકાના જીવનકાળ દરમિયાન ફરી કદિ શાદી ના કરી. એ પહેલાં આયર્લેન્ડની આઝાદી માટે અંગ્રેજો સામે ચાલતા આંદોલનમાં તેમણે પત્ની સાથે દેખાવો અને સભા-સરઘસોમાં ભાગ લીધો હતો. પત્નીના ઈન્તેકાલ બાદ બેરીસ્ટર સત્તાર વલીએ મુસ્લીમ ઈતિહાસ અને મેમણ તવારીખના વિષય સાથે પી.એચ.ડી. કરવાના ઈરાદે જર્મની જઈને બર્લિન યુનિવર્સિટીમાં પ્રવેશ મેળવ્યો. પણ ત્યાં એક જ વર્ષ રોકાયા બાદ તેમને પિતાને તેડે હિંદુસ્તાન પાછા ફરવાનું થયું. વળતા પ્રવાસમાં તેમણે ઈસ્લામી તવારીખના જ્ઞાન-સંશોધન માટે અલજુરીયા, મોરકકો, ટયુનીશીયા, મીસર તથા લિબીયામાં

લાંબા લાંબા રોકાણ કર્યા અને છેવટે ૧૯૨૫માં હિંદુસ્તાનમાં પાછા ફર્યા અને ત્યાંથી માંડલે-બર્મા પહોંચી ગયા.

એ સમયે બર્મા બ્રિટીશ-હિંદ સાથે જોડાયેલું હતું. યુવાન બેરીસ્ટર સત્તાર વલીના મનમાં ક્રાંતિની ભાવના ઘર ચૂડી હતી અને માંડલેમાં રાજકારણમાં ઝંપલાવતાં થોડા જ સમયમાં બર્મામાં ઈન્ડિયન નેશનલ કોલેજના ઉપપ્રમુખ તરીકે તેમને ચૂંટી લેવાયા હતા. એ વખતે બર્મામાં હિંદુસ્તાનીઓ માટે બે અત્યંત કડક કાયદા લાગુ કરાતાં તેમણે વિરોધ ચળવળ શરૂ કરી અને ડેલીગેશન લઈને કાનપુરમાં યોજાયેલા કોંગ્રેસના ખુલ્લા અધિવેશનમાં પહોંચી ગયા. અધિવેશનના પ્રમુખ શ્રીમતી સરોજીની નાયકુએ દરેક વકતાને માત્ર પાંચ મિનીટ બોલવાની સમયમર્યાદા આપી હતી. પણ બેરીસ્ટર સત્તાર વલીએ પાંચ મિનીટમાં તો એવી ચોટદાર તકરીર કરી નાખી કે પ્રેક્ષકોના આગ્રહથી તેમને વધુ બોલવાની છૂટ અપાઈ અને તેમણે પૂરા ૩૫ મિનીટ સુધી ભાષણ કરીને પોતાના ઠરાવની અસરકારક રજૂઆત કરી જેને અધિવેશને સર્વાનુમતે માન્ય રાખી લીધો. એ સમયે મોલાના શોકતઅલી જોહરે મુંબઈમાં ચોપાટી ખાતે સાયમન કમિશન વિરૂદ્ધ યોજાયેલી જાહેરસભામાં બોલવાનું આમંત્રણ આપતાં બેરીસ્ટર સત્તાર વલીએ દોઢ લાખની એ વિશાળ સભાને પોતાના છટાદાર ભાષણથી પણ મંત્રમુગ્ધ કરી દીધા હતા.

બેરીસ્ટર સત્તાર વલી ધારાશાસ્ત્રી હોવા ઉપરાંત અચ્છા લેખક અને કવિ પણ હતા અને કોંગ્રેસી ચળવળમાં આગળ પડતો ભાગ લેતા હતા. ૧૯૨૭માં શરાબખાના વિરૂદ્ધ કૂચમાં ભાગ લેવાના આરોપસર તેમને એક દિવસ માટે અટકાયતમાં પણ રખાયા હતા. ધરપકડ વખતે નીચે મુજબની પંક્તિઓ રચી હતી:

વીન્નાસી ઈ તુરંગમેં
સમજીને અસાં મહેલ

આજીવની અચી છડના
સલામ કરી કરીને !
ગુલ્મસે આજીવ નીચું
કરીને ઝડા અચેતી હાણે
સિતમ સહી સહીને !
મૂર્ખ મા વીજ
ઈ બેડીયું બેકાર ઈન
થીયો દિલ કૈદ કડે
રસીયું વીજી વીજીને !

બેરીસ્ટર સત્તાર વલીની ખ્યાતિ ખૂબ પ્રસરી ચૂકી હતી અને ખુદ કાઈદે આગમ તેમને પોતાની ચેમ્બરમાં બેસાડવા ચાહતા હતા પણ એજ વખતે તેમના વાલિદને વેપારમાં જબરી ખોટ પડી અને ૧૯૨૯માં તેમનો ઈન્ટેકાલ થઈ જતાં કરજ ચૂકવવા બેરીસ્ટર સત્તાર વલીને વેપાર સંભાળવો પડ્યો. એ પછીથી છેલ્લે સુધી તેમની આર્થિક હાલત હંમેશા નબળી રહી.

મેમણ બિરાદરી માટે બેરીસ્ટર સત્તાર વલી ભારે ઘગશ ધરાવતા હતા. તેઓ હિંદુસ્તાન પાછા ફર્યા ત્યારે મેમણોનો વેપાર તો દેશ-વિદેશમાં ફેલાયેલો હતો પણ બિરાદરીમાં માત્ર ત્રણ જ જણા ગ્રેજ્યુએટ થયેલા હતા અને મેટ્રીક પાસ મેમણોની સંખ્યા પણ વધુ નહોતી. સ્ત્રી વર્ગમાં તો ભણતરનું પ્રમાણ લગભગ શૂન્ય જેવું હતું. અમુક શ્રીમંતો કેટલાક વિદ્યાર્થીઓને વ્યક્તિગત ધોરણે સ્કોલરશીપ આપતા હતા પણ બિરાદરીને ધોરણે કોઈ વ્યવિસ્થિત પ્રબંધ નહોતો. વળી મગલબને નામે અંધશ્રદ્ધાથી અનેક કુરિવાજે ફેલાયેલા હતા. બેરીસ્ટર સત્તાર વલીએ કાઠિયાવાડના અનેક ગામોનો પ્રવાસ કરીને આ બધું જોયું. તેમણે મેમણોની તેમની સાચી ઓળખ કરાવવા ધારદાર ભાષણો કર્યા. તેમણે એજ વરસે ૧૯૨૬માં જેતપુરના અંજુમને ઈસ્લામ હોલમાં આદમજી દાઉદના પ્રમુખપદે યોજાયેલી મેમણ બિરાદરીની તાલીમી તરકકીની કોન્ફરન્સમાં તેમણે પાંચ દિવસ સુધી પંદર

કલાકો તકરીરો કરી. પરિષદમાં નવાગઢ વિસ્તારને મેમણગઢ નામ આપવા અને ત્યાં ટેકનીકલ તથા કોમર્શીયલ કોલેજ નાખવાનો ઠરાવ મંજૂર કરાયો. જુનાગઢના નવાબ સાહેબે આ કાર્યમાં રિયાસતી સરકાર તરફથી સહકારની ખાતરી આપી. બેરીસ્ટર સત્તાર વલીએ આ કાર્ય માટે રૂા. ૧૦ લાખનું ફંડ એકઠું કરવાની પ્હેલ નાખી અને પોતાના વાલિદ તરફથી એક લાખ રૂપિયાનો ફાળો નાખવાની જાહેરાત કરી. પણ બાદમાં બીજા કારણોસર એ યોજના અદ્ધર રહી ગઈ એટલે હાજી વલી મોહંમદના નામે જાહેર કરાયેલી એક લાખની રકમ મેમણ વિદ્યાર્થીઓને તાલીમમાં મદદ કરવા સ્કોલરશીપ માટે ફાળવી દેવાઈ અને એ રીતે બિરાદરીની બુનિયાદ પર મેમણોના પહેલાં વિધિસરના સ્કોલરશીપ ફંડની સ્થાપના થઈ. એ દરમિયાન બેરીસ્ટર સત્તાર વલીએ પોતાને ખર્ચે થોડાક છોકરાઓને રાજકોટના બોર્ડિંગ હાઉસમાં ભણવા મોકલીને એ બોર્ડિંગને બંધ થતી બચાવી હતી.

૧૯૨૯માં બેરીસ્ટર સત્તાર વલીએ મેમણ બિરાદરીમાં જાગૃતિ લાવવા ‘મેમણ સુધારક’ નામનું અઠવાડિક કાઢવાનું શરૂ કર્યું અને પોતાના ક્રાંતિકારી વિચારો ફેલાવવા લાગ્યા. આ અઠવાડિકમાં તેમણે ખાસ મહિલા વિભાગ પણ રાખ્યો હતો. ૧૯૩૧માં રાજકોટમાં પહેલી મેમણ કોન્ફરન્સ યોજાઈ તો તેનો પ્રચાર કરવામાં આ ‘મેમણ સુધારક’ સૌથી આગળ રહ્યું હતું. કોન્ફરન્સમાં બેરીસ્ટર સત્તાર વલીએ રજૂ કરેલા ઠરાવોમાં મેમણ બેન્ક, મેમણ શીર્પીંગ કંપની અને એવા બીજા સહિયારા વેપારી તંત્રો ઉભા કરવાના સૂચન ઉપરાંત મેમણોની સંસ્થાઓ અને તમામ ગામવાર જમાતોમાં પટેલશાહી અંતાપીને કાઉન્સીલો રચવા અને તેમની રીતસરની ચૂંટણીઓ યોજવાનો આગ્રહ કર્યો હતો. જેને પૂરી સભાએ વધાવી લીધો હતો પણ અમુક મેમણ આગેવાનો

એ ઠરાવથી નારાજ થતાં બાદમાં સર આદમજી દાઉદની વિનંતીથી બેરીસ્ટર સત્તાર વલીએ પોતે એ ઠરાવ પાછો ખેંચી લીધો હતો. એ પછી ૧૯૩૨માં જામનગરમાં યોજાયેલી મેમણ પરિષદમાં પણ તેમણે ભાગ લીધો હતો પણ તેમના ક્રાંતિકારી વિચારો સાંભળવા પણ એ જમાનાના આગેવાનો તેંચાર નહીં હોવાથી બેરીસ્ટર સત્તાર વલીએ એ પછીની મેમણ પરિષદોમાં ભાગ લીધો નહોતો અને તેમનું 'મેમણ સુધારક' અઠવાડિક પણ બંધ પડી ગયું. તેમના એ 'મેમણ સુધારક'ના દરેક અંકમાં મુદ્રાલેખ તરીકે આ શે'અર પ્રગટ કરાતો હતો:

'ઉઠ જાગ કમર બાંધ, સહર સરપે અયાં હે દુનિયાકા હરેક કાફલા મંગીલકો રવાં હે'

એ પછી તેમણે મુસ્લીમ લીગમાં તેમની પ્રવૃત્તિઓ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું. અગાઉ તેઓ સેન્ટ્રલ ખિલાફત કમિટીના સભ્ય અને ઓલ ઈન્ડિયા યુથ લીગના ઉપપ્રમુખ ચૂંટાઈ ચૂક્યા હતા અને છેવટે ઓલ ઈન્ડિયા ઈન્ડિપેન્ડન્સ લીગના અજાનથી પણ ચૂંટાયા હતા. પણ બીજા નેતાઓની ઘરેડમાં કદમ સાથે કદમ મીલાવીને ચાલવાની વ્યવહાર દ્રષ્ટિની કમીને પ્રતાપે અવગણનાથી અકળાઈને ધીમે ધીમે જાહેર પ્રવૃત્તિઓમાંથી લીન થવા માંડ્યા. ૧૯૪૮માં તેઓ પાકિસ્તાન ચાલ્યા આવ્યા પણ મુંબઈ ખાતેની મિલ્કતોના નિકાલ માટે પાછા મુંબઈ જવું પડ્યું અને ત્યાં સરકારી વેરાના કેસોને પ્રતાપે પાંચ વરસ વેડફીને ખાલી હાથ ૧૯૫૩માં કરાચી પાછા ફરવું પડ્યું. કરાચી અને હૈદરાબાદમાં તેમની વકીલાતનો ધંધો પણ ના જામ્યો. ૧૯૬૪માં તેઓ પૂર્વ પાકિસ્તાનમાં પણ રહી આવ્યા પણ ત્યાંથી પણ નાકામ પાછા ફર્યા. તેમણે ફેડરલ બી. એરીયાના એક નાનકડા ઘરમાં લગભગ ગુમનામી જેવું જીવન ગાળ્યું. ગુજરાન ખાતર તેમણે એક ટાઈપીંગ સ્કૂલ ખોલી હતી પણ આંખે મોતીયો આવતાં

એ સાહસમાં પણ એકંદરે નિષ્ફળ રહ્યા. એ પછી તેઓ બિમાર પડ્યા અને ખેરાતી મેમણ હોસ્પિટલમાં તેમની દેખરેખ રાખવામાં આવતી હતી. આવી જ હાલતમાં ૧૮મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૭૯ના રોજ તેમનો ઈન્તેકાલ થયો. મેમણ બિરાદરીમાં વ્યાપક તાલીમ અને સુધારાનું પહેલું ઠયુગલ વગાડનાર એ શખ્સના જનાઝામાં માત્ર ગણ્યા-ગાઠ્યા માણસોએ હાજરી આપી અને ચૂપચાપ તેમને સુપુર્ણ ખાક કરાયા. કેટલાક શોક ઠરાવો મંજૂર કર્યા બાદ બિરાદરીએ તેમને વિસારી દીધા. આજે પણ તેમની સાચી ઓળખ વિષે બિરાદરીને વધુ જાણ નથી.

બેરીસ્ટર સત્તાર વલી મૂળભૂત રીતે એક સ્વપ્નદ્રષ્ટા હતા, એક વિચારક હતા, એક ચિંતક હતા પણ એવા સ્વપ્નસેવીઓની જેમ જ વ્યવહાર જીવનમાં તેઓ નિષ્ફળ નિવડ્યા હતા. તેમણે જાહેર સેવાજીવનથી નિવૃત્તિ લીધા બાદ તેમણે સૂચવેલા સુધારાઓ પર અમલ કરીને મેમણ બિરાદરીએ પ્રગત સાધી છે પણ તેમને યાદ કરાતા નથી. બિરાદરીનું સ્વપ્ન તો સિદ્ધ થઈ ગયું, સ્વપ્નદ્રષ્ટા ભૂલાઈ ગયા !

**પાંજી બોલી,
મેમણી બોલી
નાંચ ઈન્સે,
મીઠી કોઈ બોલી
ગર્વસે બોલો,
મેમણી બોલો !**

મેમણ આલમ જુલાઈ ૨૦૧૦

G-6

મેમણી કહેવતો

ચોરજો ભા ઘંટી ચોર

કોઈ માણસને ખરાબ સાથે સરખાવતાં ઉપરોક્ત કહેવત વપરાય છે.

ચાર ડીંહ ખારામોરા નીકરી ઉનના

એકાએક દુઃખના દિવસો આવી પડતાં તેના દિલાસા માટે ઉપરોક્ત કહેવત બોલાય છે.

ચાગ ફાટી આય

કોઈ ચીજાવલો બને ત્યારે આ કહેવત બોલાય છે.

ચાર ડીંહજી ચાંદની આય

થોડાક દિવસની ખુશી છે.

છોકરા છાય ભેળા ના થીન

ઓછી આવકમાં પોતાની જરૂરિયાતો સંતોષી નહિ શકાય એ દર્શાવવા આ કહેવત વપરાય છે.

છઠ્ઠીજો ખીર યાદ અચી ઉનનો

શક્તિની ખરી કસોટી થઈ જશે એ અર્થમાં આ કહેવત વપરાય છે.

છપ્પર ફાળીને અલ્લાહ ડીનો

અણધારી રીતે અલ્લાહની મહેરબાની થશે. એ બતાવવા ઉપરોક્ત કહેવત વપરાય છે.

જો કરે ઈ ભરે

જે કરે તે ભોગવે.

જુનજી લાઠી ઉનજી ભેંસ

જોરાવર હંમેશા જુતે.

જુતે ગામ ઉતે ઢેઢવાડો

સારા ત્યાં નરસા પણ હોય.

જુતરો ગુળ ઉઝના ઈતરો મીઠો થીનો

જેટલો વધુ ભોગ આપો તેટલું મીઠું ફળ મળે.

જેળો દેશ એળો વેસ

દેશના સિવાજ પ્રમાણે વર્તવું.

જુતરા મુંહ ઈતરી ઘાલ્યું

દરેક માણસ પોતપોતાની રીતે વાત કરે છે.

★ ★ ★

મેમણ આલમ જુલાઈ ૨૦૧૦

G-07

દાનાઈ બુનિયાદ, ખુદાજો ખોફ

હાલજી, દુનિયામેં હડકો સુખન ઘણા વખતે સામે અચેતો, અને ઈ આય, ઈન્ટેલએકચ્યુલ ડીસઓનેસ્ટી એતરેકે સમજદારી તાં ખરી, પણ બેઈમાનીજી સમજદારી, ઈમાનદારીજી ના ! ખાલી ટેકનીકલ જાણકારી, એતરેકે ખાલી ડીગ્રી, ભેજો ખરો, પણ દિલનાં ! બે રીતસે વિચારૂં તો ખાલી દુનિયાદારી બસ ! શૈતાની દિમાગ ! પણ પાંજેમેં ઈનજી સખત મના આય. હડકી મશહુર હદીસ આયકે દાનાઈજી બુનિયાદ યા સમજદારી જો પાયો જ ખુદાજો ખોફ આય. અતરેકે હંમેશા આખરત કે સામે રખનું.

કેતરી સારી ગાલ આય કે પાંકે બહુ જ બચપણસે પાંજી ઝઈફ બાયું રમ્મત રમ્મત મેં હી તાલીમ ડીનીયં હૂંચું, અજબ આયકે પાં હીનકે ભૂલના અચુંતા...

નંદે નંદે છોકરે જો પંજો હથ્થમેં ગીની,

ઈજી ચીચલી આંગળી સે શીરૂઆત કરનીચું હૂંચું...

હી ચોઈતી હલ.

તાં, હી ચોઈતી કીડા ?

તાં હી ચોઈતી ચોરી કરન લાય !

તાં હી (કલમેજી આંગળી)

ચોચદી 'તોકે ખુદા જો ખોફ નાંચ !!'

ઈન્મેં, કલમેજી આંગળીજો કેડો વડો

નેક અને શાનદાર ઉપયોગ કરનમેં આવ્યો આય. દર અસલ હી રમ્મત ચાર સમજ અથવા ચાર બંદેજી આય. હડકો ચોચતો, કીક પ્રવૃત્તિ કરી ખપે, બ્યો ચોચતો 'કીક પણ કુરો કરનું ખપે ? ગ્રીચો શોટકર્ટ રીતસે કમાચજો તરીકો બતાયતો ચોરી કરી ખપે...તાં, ચોથો સમજદાર ચોચતો કે તો કે ખુદાજો ખોફ નાંચ ! આખરતજો તો ખ્યાલ કર !...

સમયનો ભેદ !

માનવી પોતાના રોજુંદા જીવનક્રમ માટે વ્યવસ્થિત સમયપત્રક ઘડવાની કડાકૂટ કરતો રહે છે, પણ મોટાભાગના લોકો એવા સમયપત્રક પર ચુસ્ત અમલ કરી શકતા નથી. આપણે સમજી લેવું જોઈએ કે આપણે ગમે તેટલા વ્યવસ્થિત હોઈએ, પણ એક દિવસના કલાકો તો રૂઝ જ રહેવાના ! એમાં તો કોઈ ફેરફાર કરી શકવાના નથી એટલે હવે આપણે સમયનું પત્રક ઘડવાને બદલે આપણી પ્રવૃત્તિઓનું પત્રક જ ઘડવાનું રહ્યું ને ? તો આપણે એ જોવું જોઈએ કે દિવસના રૂઝ કલાકોનો આપણે કઈ રીતે સુઘડ ઉપયોગ કરી શકીએ છીએ.

સૌ પ્રથમ તો આપણે એ જોવું જોઈએ કે આપણે કયા નકામા અને નિરર્થક કામો પાછળ સમય વેડફી રહ્યા છીએ. કઈ પ્રવૃત્તિઓ આપણો સમય ચોરી જાય છે. આપણે રચનાત્મક અને ફળદાયી કામો છોડીને નેટ સર્ફિંગમાં, ઈ-મેઈલ વાંચવામાં અને અંગત ફોન-કોલ્સની વાહિયાત વાતોમાં તો ઝાઝો સમય વેડફી નથી નાખતાને ?

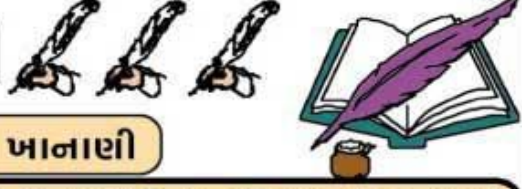
સમયનું પત્રક ઘડવાને બદલે દૈનિક પ્રવૃત્તિઓમાંથી આવશ્યક અને બિન-આવશ્યક કૃત્યોથી પીછો છોડાવવાનું વલણ અપનાવવું જોઈએ. નક્કર કામોનો ક્રમ જાળવી રાખીને આપણે વધુ નક્કર પરિણામો પ્રાપ્ત કરી શકીશું. પહેલાં કામ નક્કી કરી લો અને એ પછી એ કામ માટેની સમયમર્યાદા બાંધી લો. પળેપળનો સદુપયોગ કરીને જીવન સફળ બનાવી શકાય.

મેમણ આલમ જુલાઈ ૨૦૧૦

G-08

મારી ડાયરી

સંકલન: ઉમર અ. રહેમાન ખાનાણી

સમાજ, સરકાર, મજહબ, સિયાસત, સાહિત્ય, પત્રકારિત્વ, ઇતિહાસ, વિજ્ઞાન અને રમત-ગમત સહિતના જાહેર જીવનના લગભગ તમામ ક્ષેત્રોમાં મેમણ બિરાદરીના સભ્યો અગત્યનો ભાગ ભજવતા રહ્યા છે, જેની નોંધ રખાવી જોઈએ. આ સંબંધમાં 'મેમણ આલમ'માં અપાતી રહેલી માહિતીઓમાં મેં ૧૯૪૯થી જ મારી ડાયરી લખવી શરૂ કરી હતી. એ ડાયરીને સન ૨૦૦૩માં *My Diary*ના શિર્ષક હેઠળ અંગ્રેજીના પુસ્તક રૂપે પ્રગટ કરવામાં આવી હતી. એ પુસ્તકમાં ડિસેમ્બર ૨૦૦૨ સુધીની ટુંકી નોંધો ટપકાવેલી હતી. હવે એ પછીના ગાળાની નોંધો અત્રે પ્રગટ કરવામાં આવી રહી છે, જે ભવિષ્યમાં નવી પેઢી માટે અગત્યની પુસ્તક તરીકે થઈ શકે છે. મજહુર ટુંકી નોંધોની વિગતવાર માહિતી 'મેમણ આલમ' માસિકમાં પ્રગટ થઈ ચૂકી છે.

૧૫-૧૨-૨૦૦૪

સિંધ એસેમ્બલીના સભ્ય સૈયદ મુઝ્ઝફર હુસેન શાહે જાણીતા સર્જન અને મેમણ આગેવાન ડો. મોહમ્મદ શરીફે હાશ્માણીને દુ:ખી માનવતાની ખિદમત બદલ વર્લ્ડ ટ્રેડ ઓર્ગેનાઈઝેશન તરફથી 'હેલ્પર ઓફ ધી નેશન, એવોર્ડ' અપર્ણ કરેલ.

***

૧૨-૨-૨૦૦૫

જાણીતા સામાજિક કાર્યકર જનાબ અ. અઝીઝ સુલેમાન કોડવાવીનો શુક્રવાર તા. ૧૨.૨.૨૦૦૫ના ઈન્તેકાલ થયેલ.

જ. અઝીઝ કોડવાવી ગુજરાતી ચર્ચાપત્રી મંડળના પ્રમુખ હતા. જુદા જુદા અખબારોમાં પાંચસોથી વધુ ચર્ચાપત્રો લખ્યા હતા. તેમણે સારા ડીબેટર તરીકે નામના મેળવી હતી.

***

૮-૩-૨૦૦૫

પાકિસ્તાનના વડા પ્રધાન જનાબ શૌકત અઝીઝ કરાચીમાં ફેડરલ બી. એરીયામાં અઝીઝ ટબા ફાઉન્ડેશને સ્થાપેલ 'ટબા હાર્ટ ઈન્સ્ટીટ્યુટનું ઉદઘાટન કરેલ.

ટબા હાર્ટ ઈન્સ્ટીટ્યુટ હૃદયરોગને લગતી તમામ પ્રકારની બિમારીઓના ઉપચારની આધુનિક સગવડો ધરાવે છે.

***

૨૬-૩-૨૦૦૫

શનિવાર તા. ૨૬.૩.૨૦૦૫ની વર્લ્ડ મેમણ ઓર્ગેનાઈઝેશનની પાંચમી વાર્ષિક સભા મુંબઈમાં મળી હતી જેનું ઉદઘાટન ભારતના વિદેશખાતાના રાજ્ય પ્રધાન જનાબ અનીસ એહમદે કર્યું હતું. દુનિયાભરથી ૨૯ દેશોના ૪૪૦૦ પ્રતિનિધીઓએ સભામાં હાજરી આપી હતી.

આ પ્રસંગે ઓલ ઈન્ડિયા મેમણ જમાત ફેડરેશન તરફથી ભારતના વિદેશખાતાના પ્રધાન અનીસ એહમદના હસ્તે ૩૫ જણાને એવોર્ડ આપવામાં આવેલ.

***

મેમણ આલમ જુલાઈ ૨૦૧૦

૨૭-૩-૨૦૦૫

વર્લ્ડ મેમ્બર ઓર્ગેનાઈઝેશન તરફથી મુંબઈમાં ઈસ્લામ જીમખાના ખાતે એક ભવ્ય સમારંભ યોજવામાં આવેલ. આ પ્રસંગે મહારાષ્ટ્રના મુખ્ય પ્રધાન વિલાસરાવ દેશમુખ અને રાજ્યપાલ ડો.એસ.એચ. કૃષ્ણાના હસ્તે ૧૮ વ્યક્તિઓને લાઈફ ટાઈમ એચીવમેન્ટ એવોર્ડ આપવામાં આવેલ. ૨૭ મહુમોના એવોર્ડ તેમના સંબંધીઓને આપવામાં આવેલ.

***

૨૮-૩-૨૦૦૫

વર્લ્ડ મેમ્બર ઓર્ગેનાઈઝેશનના ડેલીગેટો અને ઓહદેદારોએ WMOના પ્રમુખ જનાબ હાજી અ. રઝાકની આગેવાનીમાં દિલ્હી ખાતે ભારતના વડા પ્રધાન મનમોહન સીંઘની મુલાકાત કરી હતી.

***

૩૧-૩-૨૦૦૫

ગુરુવાર તા. ૩૧.૩.૨૦૦૫ના નાગપુર ખાતે હાજી અ. ગફાર પોચીના હસ્તે મસ્જુદે હાજીયાણી દાદીમાં અને મેમ્બર અ. ગફાર પોચી કોલોનીની પાયાવિધી કરવામાં આવેલ.

***

૧૮-૩-૨૦૦૫

જ. અ. ગફાર પોચીના સહયોગથી ઉપલેટામાં વસ્તા ગરીબ મેમ્બર કુટુંબો માટે ૪૦ ફ્લેટની કોલોનીની પાયાવિધી અ. ગફાર પોચીના હસ્તે કરવામાં આવેલ.

***

૮-૫-૨૦૦૫

આદમજી ફાઉન્ડેશન તરફથી તૈયાર કરાયેલ બુક “મર્ચન્ટ નાઈટ: આદમજી હાજી દાહીદ”નું વિમોચન માજી વિદેશ પ્રધાન સાહેબઝાદા યાફૂબખાનના હસ્તે કરવામાં આવેલ.

***

૧૯-૫-૨૦૦૫

જનાબ અ. રઝાક ટબાનો ગુરુવાર તા. ૧૯.૫.૨૦૦૫ના ઈન્તેકાલ થયેલ. મહુમ અ. રઝાકને ૧૪ ઓગષ્ટ ૨૦૦૪ના પાકિસ્તાનના પ્રમુખ તરફથી ‘સિતારાએ ઈમ્તિયાઝ’નો ખિતાબ આપવામાં આવેલ.

દેશટાઈલ ક્ષેત્રે સૌથી વધુ નિકાસ નોંધાવવા બદલ તેઓ ૨૦ શ્રેષ્ઠ નિકાસ ટ્રોફીઓ જીતી ગયા હતા. તેમણે “અઝીઝ ટબા ડાયાલીસીસ” અને ‘ટબા ઈન્સ્ટીટ્યુટ’ના સ્થાપક હતા.

***

૧૧-૬-૨૦૦૫

ગ્રેટ બ્રિટનમાં વસ્તા જનાબ મુહંમદ ઈકબાલ સાકરાનીને બ્રિટનના મહારાણી એલીઝાબેથે ‘સર’નો ખિતાબ અપર્ણ કરેલ.

***

૧૧-૬-૨૦૦૫

જ મોહંમદ ફારૂક મોટલાનીનો શનિવાર તા. ૧૧.૬.૨૦૦૫ના ઈન્તેકાલ થયેલ. મહુમ ઓલ પાકિસ્તાન મેમ્બર ફેડરેશનના ૨૦૦૨ થી ૨૦૦૪ સુધી પ્રમુખ રહ્યા હતા.

***

મેમ્બર આલમ જુલાઈ ૨૦૧૦

૨૭-૬-૨૦૦૫

જનાબ ઈબ્રાહીમ સુલેમાન શેહનો ૨૭.૪.૨૦૦૫ના બેંગલોર ખાતે ઈન્ટેકાલ થયેલ. મહુમ ૩૫ વરસ સુધી ભારતના કેરળ રાજ્યથી પાર્લામેન્ટના સભ્ય રહ્યા હતા. તેઓ ઈન્ડિયન નેશનલ લીગ તેમજ ઈન્ડિયા યુનિયન મુસ્લીમ લીગના પ્રેસીડેન્ટ રહ્યા હતા.

***

જુન ૨૦૦૫

લીસ્બન પોર્ટુગલના ડો. અબ્દુલ મજીદ વકીલને રીપબ્લીક ઓફ પોર્ટુગલના પ્રેસીડેન્ટે પોર્ટુગીઝનો હાઈએસ્ટ એવોર્ડ Order De Ingante Dow આપેલ અને ડો. અ. મજીદની સેવાઓને બિરદાવી હતી. ડો. અ. મજીદ વકીલ મૂળ વંથલીના છે.

***

ચાંદજી ચટાકેદાર ચટણી.....!

હથેળીમેં ચાંદ દેખાળી, ચૌધરી ચુંટણી લળનતા
જીતીને ચુંટણી, ચાંદજી ચટાકેદાર ચટણી ચટનતા

તકરીરજી તરકારીમેં સેવાજો વિધાર વધારે વીજનતા
બન્યા ખાદિમ કોમજા ને ખિદમત ખાનદાનજી વધારે કરનતા

નાણેજે જોરથી અવામજા વોટ ખરીદનતા
ગામજે પ્લોટથી, પોતેજી ખોટ પૂરી કરનતા

સસતાર્થજા બોલ વચન, મિનીસ્ટ્રીથી રોજ રોજ સુણું તા
મિનીસ્ટર કે મારન લાય, સળેલા ટમાટા પણ મોંઘા મીળનતા

લૂંટમારજી બજારમેં તકસાધુ, વધુ ને વધુ ખિસ્સા ભરનતા
ગરીબજી ચરિયાદ, હકળે કનથી સુણી બ્યેથી કઢનતા

મોંઘારતમેં મહેમાન રોજ, અચનતા ને વિનનતા
ઝોસનતા થોળો, ને બીગાડો વધારે કરનતા

વધુ આઝાદી બરબાદીજો સબબ બનેતી 'દિવાના'
હોય જેળી કોમ, હેળા હીન્કે લીડર મીળનતા

(અબ્દુલ્લાહ સોદાગર 'દિવાના'ના પુસ્તક
"અનુભવના અજવાળા"ના સૌજન્યથી)

મેમણ આલમ જુલાઈ ૨૦૧૦

G-11

મુંબઈ

૧૧-૩-૧૯૩૬

ગોંડલના નામદાર મહારાણી સાહેબાના શોકજનક અવસાન બદલ દિલગરી દર્શાવવા, ધી મેમણ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની મેનેજિંગ કમિટીની એક શોકસભા, તા. ૧૧.૩.૩૬ની રાત્રે શેઠ હાજી વલીમુહંમદ હાજી મૂસા સાયા હાજી શેઠ અ. ગનીના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી જેમાં શેઠ ઈબ્રાહીમ ગની શાહીગરા શેઠ હાજી જમાલ નૂરમોહંમદ શેઠ હાજી હાશમ દાદા, શેઠ હાજી મુહંમદ હાજી આદમ, શેઠ હાજી ઈસ્માઈલ નૂરમોહંમદ, શેઠ મુહંમદ હાજી આહમદ, શેઠ હાજી ઉમર હાજી ખમીસા, શેઠ હાજી નૂરમોહંમદ ઉસ્માન, શેઠ હાજી અબ્દુરહેમાન હાજી અબ્દુલ્લાહ, શેઠ હાજી સુલયમાન ઉમર વિ. ગૃહસ્થોએ હાજરી આપી હતી. શેઠ હાજી જમાલ નૂરમોહંમદની દરખાસ્ત અને શેઠ હાજી હસન દાદાના અનુમોદનથી એક શોક ઠરાવ પસાર કરાયો હતો.

ટંકારા

૧૫-૩-૧૯૩૬

છેલ્લા ચૌદ માસથી બંધ પડેલો મદ્રેસો, ટંકારાના વતની અને હાલ પેટલાદમાં રહેતા શેઠ ઉમરભાઈ અલી ભાઈએ મદ્રેસા માટે એક વર્ષ સુધી તમામ ખર્ચ આપવાની જાહેરાત કરતાં ફરીથી શરૂ થયો છે.

તા. ૧૫.૩.૩૬ના સમસ્ત મેમણ જમાત અને અગ્રણી મુસ્લીમ ગૃહસ્થોની હાજરીમાં મદ્રેસાની ઉદઘાટન વિધી થઈ હતી. એ પ્રસંગે જામે મસ્જીદના મુતવલ્લી જ. અ. ગની હાજી સુલેમાને પ્રવચન કરીને અલીભાઈની સેવાધગશના વખાણ કર્યા હતા.

જેતપુર

૨૧-૩-૧૯૩૬

તા. ૨૧.૩.૩૬ના રોજ શેઠ અબ્દુલ લતીફ ઈબ્રાહીમ બાવાણી અહીંથી રંગુન તરફ જતાં સ્ટેશને તેમને ભાવભીની વિદાય આપવા સાડું અંજુમને ઈસ્લામ લાયબ્રેરીના સેક્રેટરીઓ અ.ઈ. સ્કૂલ કમિટીના સભ્યો, સ્ટુડન્ટસ યુનિયનના સભ્યો તેમજ અન્ય ગૃહસ્થોએ હાજરી આપી હતી.

મેમણ કોમ ૭૫ વર્ષ પહેલાં

અંજુમને ઈસ્લામ અને મુસ્લીમ લાયબ્રેરીના સેક્રેટરીઓ તરફથી તેમજ સ્ટુડન્ટસ યુનિયન તરફથી શેઠ મવસુફને હારતોરા કરવામાં આવ્યા હતા.

રંગુન

૨૨-૩-૧૯૩૬

તા. ૨૨.૩.૩૬ના રોજ અહીંની મેમણ જમાતની વાર્ષિક જનરલ સભા ભાઈ એયુબ અબ્દુલ કરીમના પ્રમુખપદ હેઠળ નં. ૭૦૧ મર્ચન્ટ સ્ટ્રીટમાં આવેલા જમાતના હોલમાં મળી હતી. જેમાં ૧૯૩૫નો વિસાબ અને ૧૯૩૬નું બજેટ પસાર કરાયાં હતા. ત્યાર બાદ ૧૯૩૬ માટે હોદ્દેદારોની નીચે મુજબ ચૂંટણી થઈ હતી.

પ્રમુખ: એયુબ અ. કરીમ, ઉપપ્રમુખો: હા:અ. કરીમ હાજી મુહંમદ અને મુહંમદ યુનુસ જમાલ, ઓ. સેક્રેટરી અ. હબીબ યાફૂઝ અ. ગની, ટ્રેઝરર અ. વાહીદ આદમજી, જોઈન્ટ સેક્રેટરી: અ. કરીમ અ. શકુર મૂછાળા, મેનેજિંગ કમિટીના સભ્યો: હા. અ. શકુર મોતીવાળા, હાજી અ. લતીફ ઈબ્રાહીમ, અ. અઝીઝ ઉસ્માન, હાજી રહેમતુલ્લાહ હાજી અબ્દુલ્લાહ, અ. અઝીઝ આદમજી, હાજી મુહંમદ હાજી એયુબ, એમ.એ. ગની, અલીમુહંમદ અ. લતીફ કામદાર અને આહમદ એ. અઝીઝ.

જેતપુર અંજુમને ઈસ્લામના મદ્રેસા માટેની મકાનની તંગીને પહોંચી વળવા ચંદો એકઠો કરવાનું કાર્ય હાથ ધરાયું છે. અંજુમનના પ્રમુખ શેઠ અહમદ અ. કરીમની આગેવાની હેઠળના એક ડેપ્યુટેશને જેતપુરવાળા શેઠ સુલેમાન આદમજી મોટણની (મુલ્લાં ઓઈલ કું લિમીટેડના મેનેજિંગ ડાયરેક્ટર) મુલાકાત લીધી હતી. તેમણે પોતાના તરફથી બિલ્ડીંગ ફંડમાં રૂ. ૫૦૦ આપ્યા હતા. તેમજ મદ્રેસાને માસિક રૂ. ૧૦૦ની ગ્રાન્ટ આપવાની ઉદારતા બતાવી હતી.

મેમણ આલમ જુલાઈ ૨૦૧૦

કુતીયાણા

૨૨-૩-૧૯૩૬

શેઠ અ. કરીમ દેઢીના ભાઈ આદમના ફરજાંદની શાદી નિમીત્તે આખા શહેરને જમણા આપવામાં આવ્યું હતું. આદમ શેઠે શાદીની ખુશાલીમાં મેમણ સેવા સમિતિને રૂ. ૫૦, અંજુમને ઈપ્પતુલ ઈસ્લામને રૂ. ૫૦ અને જમીયતુલ મુસ્લેમીનને રૂ. ૨૫ આપ્યા હતા. અહીંના અહીંના એક કાર્યકર ભાઈ અબ્દુલ લતીફ અબ્દુર્રહીમ ફાઝીલની શાદી તા. ૨૩.૩.૩૬ના રોજ થઈ હતી. જ. ઉસ્માન હાજી અ. ગની ભાયલાએ પોતાના મિત્રમંડળ તરફથી જ. અ. લતીફને ફૂલહાર કર્યા હતા.

ડર્જન (નાટાલ)

૧૧-૩-૧૯૩૬

૧૧.૩.૩૬ના રોજ જ. અબુબકર હાજી ઈસ્માઈલ ઝવેરી હિંદથી અહીં આવી પહોંચ્યા છે. પોરબંદર ખાતેની ઓલ ઈન્ડિયા મેમણ કોન્ફરન્સની સ્વાગત સમિતિના તેઓ પ્રમુખ હોવાથી, તેમના સત્કાર માટે અહીંના અગ્રણી મેમણ બંધુઓ હાજર રહ્યા હતા. કોન્ફરન્સની પ્રોવિન્શીયલ કમિટી નાટાલ વતી જ. તેયબ શકુરે ફૂલહાર વડે જ. ઝવેરીને આવકાર આપી તેમણે બજાવેલી કૌમ સેવા માટે તેમને મુબારકબાદ આપી હતી. તા.૧૪.૩.૩૬ના તેમના માનમાં સ્થાનિક કોન્ફરન્સ કમિટી તરફથી મેમણ મદ્રેસામાં એક મેળાવડો યોજાયો હતો. જેની જાહેરાત કોન્ફરન્સ કમિટીના સેક્રેટરી જ. અ. કરીમ હુસેને 'ઈન્ડિયન વ્યૂઝ' તેમજ હેન્ડબીલ દ્વારા કરાવી હતી. તિલાવત બાદ જ. અ. કરીમ હુસેન, જ. તેયબ અ. શકુર, જ. અ. લતીફ વલીમુહંમદ, જ. ઈસ્માઈલ ગોરા, વગેરેએ પ્રસંગોચિત પ્રવચનો કરીને જ. અબુબકરના ખંત અને સેવાધગશના વખાણ કર્યા હતા. તેના જવાબમાં શેઠ અબુબકરે આભાર માન્યો હતો અને કોન્ફરન્સની રચનાત્મક પ્રવૃત્તિઓ પર રોશની નાખી હતી. તેમજ શેઠ હાજી અબ્દુલ્લાહ હાફીઝની દોરવણીના વખાણ કર્યા હતા.

અંતમાં ફૂલહાર અને આભારવચન બાદ મગરીબ સમયે સભા વિસર્જન થઈ હતી.

કરાચી

૨૨-૩-૧૯૩૬

મેમણ આઝાદ અંજુમનના આશ્રય હેઠળ જમીયા ઈસ્લામીયા યતીમખાનાએ શેઠ હાજી અબ્દુલ્લાહ હાફીઝના વિશાળ મદ્રેસાના મકાનમાં 'આઝાદ પ્રોપેગન્ડા ડિપાર્ટમેન્ટ' અને લાયબ્રેરીનું કામકાજ હમણા વ્યવસ્થિત અને સંતોષકારક રીતે ચાલે છે એ માટેનો બધો યશ આઝાદ પ્રોપેગન્ડા ડિપાર્ટમેન્ટના ચેરમેન જનાબ શેઠ વલીમુહંમદ જુમા વેચાણી, મેમણ આઝાદ અંજુમનના ઓન. સેક્રેટરી તેમજ જનાબ વલીમુહંમદ હાજી યાફૂબના ફાળે જાય છે. તા. ૨૨.૩.૩૬ની રાત્રે ઓખાઈ મેમણ જમાતની મેનેજીંગ કમિટીની એક સભા જ.હુસેન આરબી મિસ્ત્રીના પ્રમુખપદે મળી હતી.

માંડલે

૨૪-૩-૩૬

ઈદુઝઝોહાના દિવસે અહીંની મેમણ જમાત તરફથી જમાતના હોલમાં ઈદ-મિલન યોજાયું હતું, જેમાં અહીં વસતા તમામ મેમણ ભાઈઓએ ભાગ લીધો હતો. શેઠ આહમદ કાસિમ કુંડા પ્રમુખસ્થાને હતા. સૌ પ્રથમ જ. અ. અઝીઝ દાણાવાલાએ ઈદુઝઝોહાના ઉદ્દેશ અને કુરબાનીના રહસ્ય પર રોશની નાખી હતી તેમજ ધી યંગ મેમણ એસોસીએશની સેવાઓનો ઉલ્લેખ કરી પોતા તરફથી રૂ. ૨૫ આપવાનું જાહેર કર્યું હતું. મેળાવડામાં જ ધી યંગ મેમણ એસોસીએશન માટે રૂ. ૧૬૪.૫૦ની રકમ જમા થઈ હતી.

પોરબંદર

૩૦-૩-૧૯૩૬

તા. ૨૪.૩.૩૬ના રોજ મદ્રેસા કમિટીના મેમ્બર શેઠ હાજી ઉમર હાજી ઈબ્રાહીમ પુંજાણી અહીંથી આફ્રિકા જવાના હોવાથી તેમના માનમાં તા. ૩૦.૩.૩૬ના રોજ મદ્રેસા કમિટીનો એક મેળાવડો શેઠ ઈબ્રાહીમ નૂરમોહંમદના પ્રમુખપદે મળ્યો હતો. મેળાવડામાં જ. પુંજાણીની મદ્રેસા તરફી લાગણીના વખાણ કરવામાં આવ્યા હતા અને સફળ સફર ઈચ્છવામાં આવી હતી. તેમણે આ પ્રસંગે મદ્રેસા સ્કોલરશીપ ફંડમાં રૂ. ૧૧-૪-૦ ભેટ કર્યા હતા. આભારવચન અને ફૂલહાર બાદ મેળાવડો વિસર્જિત થયો હતો.

મેમણ આલમ જુલાઈ ૨૦૧૦

રંગુન

૩૧-૩-૧૯૩૬

તા. ૩૧.૩.૩૬ની રાત્રે ધી યંગ મેન્સ મેમ્બર એસોસિએશનના હોલમાં એક ડીબેટીંગ મિટીંગ મળી હતી. જેમાં 'ગ્રામ્ય જીવન ઉત્તમ કે શહેરી જીવન ઉત્તમ ?' એ વિષય પર વાદવિવાદ થયો હતો. પ્રમુખસ્થાને ગોંડલવાલા ઉત્સાહી યુવાન જ. અબ્દુલ ગફફાર હાજી દાદા શરીફ હતા. ગ્રામ્ય જીવનની તરફેણ જ. આદમજી અબ્દુલ ગની મકરાણી, જ. અબ્દુલ ગફફાર હાજી મુહમ્મદ મુલ્લાં અને જ. મુહમ્મદ સિદ્દીક હાજી દાદા શરીફે કરી હતી. જ્યારે જ. દાદા અ. ગની હાજી હુસેન, જ. યાહ્યા હાશિમ જમાલ અને જ. અબ્દુસ્તાર આદમજી અંધાએ શહેરી જીવનની તરફેણ કરી હતી. જજ તરીકે જ. અ. અઝીઝ આદમજી અને ટાઈમકીપર તરીકે જ. અ. હબીબ યાકૂબ અ. ગનીએ સેવાઓ આપી હતી.

બંને પક્ષોએ પોતપોતાના વિચારો વિસ્તારપૂર્વક સમજાવ્યા હતા અને છેવટે શહેરી જીવનના તરફદારોની સાત પોઈન્ટથી જીત થઈ હતી.

મોઝામ્બિક

તા. ૨૦-૩-૧૯૩૬

અહીંના અગ્રણી વેપારી મહુમ શેઠ તારમુહમ્મદ હાજી આદમજીના ચાલીસમાનું ખત્મ તા. ૨૦-૩-૧૯૩૬ના તેમની દુકાને થયો. અમુક ભાઈઓની સલાહથી મહુમ શેઠના ફરજાંદ ભાઈ મુહમ્મદ સિદ્દીકે ફઝુલ ખર્ચમાં કાપ મૂકી તેની બચત મસ્જિદના રીપેર ફંડમાં નોંધાવેલ છે.

કુતિયાણા

તા. ૮-૪-૧૯૩૬

અહીંના એક ઉત્સાહી કાર્યકર્તા જ. ઉસ્માન હાજી અ. ગની ભાયલા પરદેશ જતા હોવાથી તેમના માનમાં એક મેળાવડો યોજાયો હતો. જ. અબ્દુલ કરીમ અબ્દુલ ગની બહેરા આ મેળાવડાના પ્રમુખ હતા. તેમણે જ. ભાયલાની સેવાભાવનાના વખાણ કર્યા હતા. જ. ભાયલાએ વળતો આભાર માન્યો હતો. બાદમાં જ. ફાઝીલ તરફથી ટી-પાર્ટી

આપવામાં આવી હતી.

મેમ્બર સેવા સમિતિની છેલ્લી મીટીંગમાં પ્રેસીડેન્ટનું રાજીનામું પાસ થતાં તેમની જગ્યાએ જ. ઉસ્માન કાસિમ ગાડીતની નિમણુંક કરવામાં આવી છે.

શેઠ હાજી અ. કરીમ તરફથી નવી બંધાએલી ગર્લ્સ સ્કૂલ અને ઝનાના હોસ્પિટલની ઉદઘાટન ક્રિયા તા. ૧લી મેના રોજ નામદાર દીવાન સાહેબના હાથે થશે એવી વકી છે.

રાજકોટ

તા. ૯-૪-૧૯૩૬

રાજકોટના જાણીતા કાર્યકર્તા જ. મુહમ્મદ ઉસ્માન સાબુવાલાના દુઃખદ અવસાનથી અહીં શોકની લાગણી ફેલાઈ ગઈ છે. મહુમ રાજકોટ મેમ્બર એસોસિએશનના એક જોશીલા કાર્યકર હતા.

અહીંની યંગ મેન્સ એસોસિએશનના ઉત્સાહી કાર્યકર્તા અને કોન્ફરન્સની વર્કીંગ કમિટીના મેમ્બર જ. આદમદ એયુબ તા. ૧૯મીના કરાચી જવા રવાના થયા હતા. તેઓ શેઠ આદમજી હાજી દાહિદના રંગુન ખાતેના માચીસ ડીપાર્ટમેન્ટમાં હતા હવે તેમની બદલી કરાચીની ઓફિસના મેનેજર તરીકે થયેલી છે.

જ. એસ. વી. મોતીવાલાના જણાવ્યા મુજબ અહીંની મેમ્બર બોર્ડીંગની વ્યવસ્થા ઘણી જ સંતોષકારક છે. જ. ઉસ્માન ઈસાભાઈ વકીલે બોર્ડીંગના સુધારામાં પુરતો ફાળો આપ્યો છે.

અહીંના જાણીતા કાર્યકર્તા જ. મુહમ્મદ ઉસ્માન જુનાણીનું તા. ૯મી એપ્રિલે શોકજનક અવસાન થયું હતું. મહુમે રાજકોટ ખાતે ભરાયેલી કોન્ફરન્સની પહેલી બેઠક પ્રસંગે પેન્ડોલ કમિટીના સેક્રેટરી તરીકે ફરજ બજાવી હતી. તેઓ રાજકોટની યંગ મેન્સ મેમ્બર એસોસિએશનના હમદર્દ અને અમલી કાર્યકર હતા. તેમજ કોન્ફરન્સની ત્રીજી વર્કીંગ કમિટીના ઉત્સાહી સભાસદ હતા. તેમના અકાળે અવસાન બદલ શોક પ્રદર્શીત કરવા ધી યંગ મેન્સ મેમ્બર એસોસિએશનની એક શોકસભા તા. ૨૨-૪-૧૯૩૬ના રોજ સાંજે જ. નૂરમુહમ્મદ એયુબ ગોપાલાનીના પ્રમુખપદા હેઠળ મળી હતી.

મેમ્બર આલમ જુલાઈ ૨૦૧૦

અભિનંદન

કરાચી (પાકિસ્તાન)થી પર વર્ષોથી પ્રકાશિત થતા 'મેમણ આલમ'ના નવા રંગરૂપને આવકારીએ છીએ.

સને ૧૯૫૮ના સાલથી સતત નિયમિત રીતે પ્રકાશિત થઈ રહેલ 'મેમણ આલમ' વિષે મેમણ સમાજ અજાણ હોઈ શકે જ નહિ. 'મેમણ આલમ'ના સ્થાપક માનદ તંગી જ. ઉમર અ. રહેમાન સાહેબને અ. રઝાક થાપલાવાલાએ વિશાળ સમુદ્રમાં ડૂબકી મારીને મોતી ગોતી લાવતો મરજુવો કહ્યો છે તે ઉચિત છે. જેઓની પેઢી દર પેઢીમાં પત્રકારત્વના ગુણ હોય તેમના વિષે જેટલું કહેવાય તેટલું ઓછું જ છે.

'મેમણ આલમ'ને ઊંચાઈના શિખર પર ઝિરાજમાન કરાવનાર જ. ઉમર અ. રહેમાન સાહેબની નિવૃત્તિ વેળાએ અમો તેમને સલામ કરીએ છીએ. મેમણ કૌમ પ્રત્યેની તેઓની અથાગ લાગણી હજુ જેમની તેમ રહે અને પાક પરવરદિગાર તેઓને તંદુરસ્તી સાથે સુખમય જીવન આપે એવી દુઆ ગુજરીએ છીએ.

જનાબ પીરમોહમ્મદ કાલીયા સાહેબના પીઠ માતબર અને અનુભવપૂર્ણ દોરીસંચાર હેઠળ વર્લ્ડ મેમણ ઓર્ગેનાઈઝેશનની છત્રછાયા નીચે એપ્રિલ ૨૦૧૦થી 'મેમણ આલમ' નવા ઓપ અને સાંપ્રત મૂલ્યો સાથે પ્રગટ કરવામાં આવેલ છે. તેની પ્રથમ નકલ ધી મુસ્લિમ કુતુબખાના લાયબ્રેરી ઉપલેટા ખાતે મળેલ છે. વિશ્વમાં પ્રચલિત મહત્વની ત્રણ ભાષાઓ: અંગ્રેજી, ગુજરાતી, ઉર્દુ ભાષામાં પ્રકાશિત કરાયેલ 'મેમણ આલમ' અદભૂત છે. ખૂબ જ શ્રેષ્ઠ સંકલન છે. મટીરીયલ્સ અને પ્રિન્ટિંગ ઉમદા છે. પ્રકાશિત થયેલા લેખો મેમણ ઝિરાદરી માટે પ્રેરણાત્મક છે.

'મેમણ આલમ' વધુને વધુ પ્રગતિના શિખરો સર કરે અને જ. પીરમોહમ્મદ કાલીયા સાહેબના સંચાલન નીચે આજની નવી પેઢીને સમાજોપયોગી કાર્યો કરવાની રાહ સિંધશે તેવી અપેક્ષા રાખી મેમણ કૌમ વધુને વધુ તરક્કી કરે તેવી પાક પરવરદિગાર પાસે દુઆ ગુજરીએ છીએ. 'મેમણ આલમ'ના નવા રૂપરંગને ખરા દિલથી આવકારીએ છીએ.

-માનદ તંગી,

ઉપલેટા મેમણ સમાચાર (ઉપલેટા-ભારત)

મેમણી બોલી, મીઠી બોલી.....

પાંજે ઘરમેં મેમણી બોલી બોલણી ખપે !

જો બોલી પાંજુ કે, પાં પોતેજ ના બોલું બનીને મેમણ પાં, પોતેજ જો શરમાયું

ગીનીને બોલી ઉછીની, પાં પોતેજ વાપરું

ડીનાશી કુરો વારસો ? પાં એતરો તો વિચારું ! !

સ્થાનિક સમાચારો

ઓલ પાકિસ્તાન મેમણ ફેડરેશન

ફેડરેશન હાઉસનું ઉદઘાટન

ઓલ પાકિસ્તાન મેમણ ફેડરેશનના નવા હેડક્વાર્ટર મેમણ ફેડરેશન હાઉસનું બુધવાર તા. ૩૦મી જુન ૨૦૧૧ના રોજ સિંધના વેપાર ઉદ્યોગ ખાતાના પ્રધાન જનાબ રહિફ એહમદ સિદ્દીકના હસ્તે ઉદઘાટ કરવામાં આવ્યું હતું. આ પ્રસંગે પ્રતિષ્ઠિત મેમણો ઉપરાંત ધારાસભ્યો તથા મુખ્ય પ્રધાનના સલાહકારો સહિત શહેરની આગેવાન વ્યક્તિઓએ હાજરી આપી હતી.

વિધિસર ઉદઘાટન પછી યોજાયેલા સમારંભમાં મેમણ ફેડરેશના મહામંત્રી અ. રઝઝાક વયાહીએ ફેડરેશનની પ્રવૃત્તિઓની વિગતો આપી હતી. બીજા આગેવાનોએ પણ પ્રસંગોચિત પ્રવચનો કર્યાં હતા. સિંધના મુખ્ય પ્રધાનના સલાહકાર જનાબ ગુબેર મોતીવાલાએ આ પ્રસંગે મુખ્ય પ્રધાન વતિ મેમણ બિરાદરીની સમસ્યાઓના ઉકેલ માટે સિંધ સરકારના શક્ય દરેક સહકારની ખાત્રી આપી હતી.

ઓલ પાકિસ્તાન મેમણ ફેડરેશનના પ્રમુખ જનાબ એહમદ ચીનોચે આ પ્રસંગે બોલતાં મેમણોના ૪૦૦ વર્ષના ઇતિહાસનો ટુંકો ચીતાર રજૂ કર્યો હતો અને મેમણ બિરાદરીના માનવ ભલાઈના કોમોની ઝાંખી કરાવી હતી. તેમણે કહ્યું હતું કે મેમણોને સરકાર તરફથી કારોબાર કરવા માટે મોકળા માર્ગ, શાંતિ અને પ્રેમ સિવાય કશું ખપતું નથી. મેમણ બિરાદરીની પોતાની આગવી ઓળખ છે અને રાષ્ટ્રીય તિજોરીમાં ૨૭ ટકા વેરા મેમણ બિરાદરીના પહોંચે છે.

એ પહેલાં મુખ્ય મહેમાન જનાબ રહિફ સિદ્દીકીએ પોતાની તકરીરમાં મેમણ બિરાદરીએ ગરીબ એન હાજતમંદ લોકોની મદદ માટે સ્થાપેલા કેન્દ્રોનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો. મેમણોની સેવાભાવના તથા ખિદમતી પ્રવૃત્તિઓની

ભારોભાર પ્રશંસા કરી હતી. તેમણે પાકિસ્તાનની સ્થાપનામાં મેમણોની ભૂમિકા અને ખાસ કરીને સર આદમજી દાહિદ દ્વારા પાકિસ્તાનના સંચાલન માટે કાઈદે આગમને ભેટ અપાયેલા કોરા ચેકનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો હતો. તેમણે કહ્યું હતું કે રાષ્ટ્રીય વેરા આવકમાં મેમણોનો ૨૭ ટકા ફાળો રહે છે અને આવી બિરાદરીને કોઈ તકલીફ હોય અથવા આર્થિક મુશ્કેલીઓ નડતી હોય તો સરકાર તથા સ્ટેટ બેંકની ફરજ છે કે તે મેમણ બિરાદરીની મદદ કરે.

પ્રાંતિક પ્રધાને પોતાના તરફથી મેમણ બિરાદરીને શક્ય દરેક સહકાર પૂરો પાડવાની ખાત્રી આપી હતી અને મેમણ ફેડરેશનને કોટરીના મીલ એરિયામાં બે એકરનો પ્લોટ આપવાની જાહેરાત કરી હતી. એમણે કહ્યું હતું કે ફેડરેશન એ સ્થળે ફેક્ટરી નાખે અને તેનાથી થનારી આવકનો ફેડરેશન દ્વારા કરાતા ખિદમતી કાર્યોમાં અને ખાસ કરીને ગરીબ દર્દીઓને મફત ઈલાજ સારવારની સગવડો પૂરી પાડતી મેમણોની હોસ્પિટલમાં ઉપયોગ કરી શકે છે.

ઉદઘાટન સમારંભમાં કેટલીક મેમણ વ્યક્તિઓની સેવાને બિરાદરીને તેમને શિલ્ડો પણ અર્પણ કરવામાં આવી હતી.

***

મેમણ આલમ જુલાઈ ૨૦૧૦

میمن انڈسٹریل اینڈ ٹیکنیکل انسٹیٹیوٹ

پروجیکٹ: ورلڈ میمن آرگنائزیشن بتعاون: سٹی ڈسٹرکٹ گورنمنٹ کراچی

آئیے..... اپنا مستقبل سنواریئے

MITI ورلڈ میمن آرگنائزیشن کی زیر سرپرستی قائم کردہ بین الاقوامی معیار کا تربیتی ادارہ جہاں نوجوانوں اور کم آمدنی کے حامل خواتین و حضرات کو قلیل مدت کورسز میں تربیت دی جائے گی جس کے ذریعے پیشہ وراہہ تربیت حاصل کر کے خوشحال زندگی گزار سکیں گے

کورسز برائے طلباء

کورسز برائے طالبات

تھا، اچانک ہی دھواں بن کر اڑ گیا۔ مگر ڈرتے کچھ آگے بڑھے تو اس کا ہاتھ نظر آیا اور دو چار اور لوگ بھی یہاں متوجہ ہو گئے تو بھوت کا راز کھلا کہ موصوف کسی کسٹرمز میں گہرائی دیکھنے گئے ہیں۔ کھینچ کھانچ کر باہر نکالا، ہوش بحال ہوئے تو مغلظات کا طوفان اٹھادیا، کسی نے ہمیں بتایا کہ یہ حکومت کے خلاف بول رہا ہے۔ چونکہ ہم نے کہیں پڑھا ہے ”برامت سنو“ اس لئے ہم وہاں سے چل دیے، ممکن ہے حکومتی اہلکار بھی اسی کلیئر پر عمل کرتے ہوں۔

صدر بیٹھے تو ایک گاڑی میں ہمیں کھڑا ہونے کی جگہ مل ہی گئی، گاڑی نمائش تک پہنچی (صرف سوا گھنٹے میں) تو ہمیں بیٹھنے کی جگہ بھی مل گئی۔ ابھی بیٹھے ہی تھے کہ ملک صاحب کامیج آ گیا تھا، جہاں سے ہم نے ابتدا کی ہے۔ گاڑی ریگلتے ریگلتے کوئی مار چورنگی سے کچھ ہی پہلے پہنچی تھی کہ ایک ڈبلی سڑک میں داخل ہونے کا راستہ مل گیا۔ ڈرائیور انتہائی سلوموشن میں گاڑی لے جا رہا تھا۔ ہماری نظر ایک کھجے پر پڑی جو سیدھا ہماری طرف آ رہا تھا۔ ہم کھجے ڈرائیور خان ہے، اس سے گاڑی بچا کر نکال لے مگر گاڑیوں کے دھویں، بارش کے پانی اور مسافروں کے شور نے شاید اس کا دماغ الٹ دیا اور کھجے نے اسی بات کا فائدہ اٹھا کر گاڑی کے ٹکر لگا کر خود جودے میں جا گرا۔ چند سوانی چھینیں بند ہوئیں، گاڑی کی لائٹیں جو بیٹری خراب ہو جانے کی باعث بند ہو چکیں تھیں، اچانک ڈر کر بل انھیں۔ ڈرائیور کے اوسان اور خواتین کی چھینیں بحال ہوئیں تو گاڑی پھر روانہ ہوئی۔ ایک اسی طرح کا بدقیتر کھمبا نظر آیا، ہم چلائے کہ بھائی اب جو کھمبا آ رہا ہے، اسے ضرور رواج دینا۔ لوگوں نے ہناتھیں کیوں میرا مذاق اڑایا۔ گاڑی پیٹرول مپ اسٹاپ کے قریب کھینچنے والی تھی، پل شروع ہونے والا تھا کہ ڈرائیور نے پل کی حدود کے لئے جود یوار بنائی ہے، وہاں گاڑی چڑھا دی۔ جو لوگ میرا مذاق اڑا رہے تھے، وہ بھی سنجیدہ ہو گئے اور کھنڈ کھنڈ کو ہدایات دیں۔ کھنڈ کھنڈ کھنڈ کی طرح ڈرائیور کے ساتھ بیٹھ کر اسے راستہ بتانے لگا اور یوں تیرتے تیرتے چٹکولے لیتے، پیچھے بچاتے گھر پہنچنے میں کامیاب ہو گئے۔ والدہ تو انتظار میں تھیں لیکن دو فٹ پانی اور اندھیرے نے بھی ہمارا شاندار طریقے سے استقبال کیا۔

کراچی میں بارش خود ہی ایک بڑے طوفان کا پیش خیمہ ہوتی ہے، لوگ انجوائے کرنے سے زیادہ اپنے اپنے تحفظ اور مشکلات سے نمٹنے کی تیاری کرتے ہیں اور بارش ہوجانے کے کئی دن بعد تک کھڑے پانی کی اور نئے پیدا ہونے والے پھروں اور دیگر کیڑے مکوڑوں سے انجوائے کرتے رہتے ہیں لیکن صرف وہی لوگ جوجھ جاکھیں۔۔۔ ورنہ ابھی تازہ خبر ہے، دس سے زائد اراد عزت سے نکل لئے کہ کون گندے پانی کی ساور اس سے پیدا ہونے والی بیماریوں کا شکار ہو کر مرے!!

”کسی کی جان گئی اور ان کی ادا نہیں“ کے مصداق ہم جو گھر جانے کے لئے ابھی سڑک تک ہی پہنچے تھے کہ موسلا دھار بارش شروع ہو گئی۔ پون گھنٹے تک تو ایک شید کے نیچے انتظار کرتے رہے شاید ابھی ختم جائے یہ رحمت خداوندی، تھی تو نہیں کم ضرور ہوگی، ہلکی ہلکی بارش میں سڑک پر پہنچے تو ٹریفک جام۔۔۔ اور گاڑیاں تو نظر نہ آتی تھیں البتہ لوگ ہی لوگ تھے جو ایک دوسرے کی ٹانگیں پکڑے لٹکے ہوئے تھے، اسی لئے سوچا کہ آج وقت کی پروانہ کی جائے بلکہ ایسی گاڑی ہو جس میں کم از کم جگہ تو مل جائے۔ یہی سوچ کر گاڑوں سے صدر کی جانب پیدل سفر شروع کیا۔۔۔ پنڈلیوں تک بارش اور گندے نالوں کے پانی میں خراماں خراماں سفر جاری رہا۔ مجھ سے چند فٹ ہی آگے ایک اور لڑکا بھی چلا جا رہا تھا۔ لائٹ نہ تھی کہ وہ عام دنوں میں کہاں ہوتی ہے۔ اچانک ہی وہ لڑکا غائب ہو گیا۔۔۔ سیا خدایا! یہ تو کوئی بھوت

کیا صورت حال ہوگی اس کا اندازہ پتہ گھروں اور بڑی کوشیوں میں رہنے والوں کو نہیں ہو سکتا۔ ویسے بھی کسی کو کیا پڑی ہے کہ وہ چھوٹے لوگوں کے مسائل دیکھتا پھرے۔۔۔۔۔ یہ بھی کہ لوگ گھروں تک کیسے پہنچے ہوں گے؟ گاڑیاں تو ہوں گی لیکن سڑکوں کی صورت حال کیا ہوگی؟ بس پر شہد کی کھیوں کی طرح چھٹے ہوئے لوگوں میں خواتین اپنی جگہ کیسے بنا پاتی ہوں گی؟

ایک منٹ۔۔۔ ایک اور سچ آیا ہے پھر آگے بڑھتے ہیں ”لکھا ہے، بارش میں کس کی یاد زیادہ آتی ہے۔“ ہم نے جواب دیا ”بہت سے لوگ، بہت سی باتیں ہیں۔۔۔۔۔ مگر اس وقت تو گھر دیا آ رہا ہے کہ تمہیں گھسنے سے زائد ہو گئے، ابھی تک گاڑی میں بیٹھنے کی بنا بیٹھا ہوں۔“

جواب آیا ”پکڑوں اور سوسوں کی زیادہ یاد آتی ہے، وہ بھی چھٹی کے ساتھ۔“

بارش اور ڈرائیور

لے کر اگلی سیٹوں میں جا بیٹھے جب قلم ختم ہونے کے بعد بھی ملک صاحب خالی گیلن لے کر واپس آئے، ہم نے پوچھا تو کہنے لگے ”مزگس تو کہتی رہے“ میوزے آ آ ظالمائے“ مگر میں جو نبی گیلن لے کر آگے بڑھتا سینما کی انتظامیہ مجھے پکڑ کر پیچھے دھکیل دیتی۔ تیس روپے بھی ضائع ہوئے اور پانی بھی نہ ملا۔

بارش انجوائے کرنے کے لئے لاہور بھی اچھی جگہ ہے بشرطیکہ آپ سڑک پر ہوں۔ گاؤں دیہاتوں میں بھی بارش انجوائے کی جاسکتی ہے۔ یہاں ہمیں ایک صاحب نے نوکاکہ بھارتی فلموں میں بھی بارش انجوائے کی جاسکتی ہے، ہمیں ان سے اتفاق نہیں کیونکہ بھارتی فلموں میں بارش ہوتے ہی، وہ پینے پلانے کی بات کرتے ہیں چاہے وہ کسی کا خون ہی کیوں نہ ہو، جو کہ اسلام میں حرام ہے بارش۔ انجوائے کرنا ہوتو مری بھی بہترین جگہ ہے لیکن وہاں بارش سے زیادہ برف ہوتی ہے، یہ انجوائمنٹ صرف قسمت والوں کے مقدر میں ہی آتی ہے لیکن کراچی میں بارش انجوائے صرف وہی لوگ کر سکتے ہیں جو عھقل سے پیدل ہوں کیونکہ کراچی تو دور کی بات ہے، اگر حیدرآباد میں بارش ہو جائے تو کراچی میں تھل ہو جاتا ہے، کونینہ میں بارش ہوتو گز کراچی کے بھل بھل کرنے لگتے ہیں اور جب کراچی میں ہی بارش ہوتو پھر

شوکت علی مظفر

سے دیکھنے والوں کی دھڑکنیں بے ترتیب ہونے لگتی ہے۔ بارش کا موسم انجوائے کرنا ہوتو پشتو فلمیں بھی دیکھی جاسکتی ہیں، کیونکہ بقول یونس بٹ یہ بارش والے گانوں کی وجہ سے ہی بارش ہوتی ہیں۔ اس ذیل پنجابی فلمیں بھی آتی ہیں، ہر فلم میں ایک گانا ضرور بارش میں ہوگا اور یہ بارش تو اتنی تیز ہوتی ہے کہ پاکستانی سینما کی انتظامیہ اس گانے کے آنے سے پہلے ہی ہال میں بیٹھے ہوئے شائقین کو اطلاع فراہم کرتی ہے کہ وہ اپنی اپنی چھتیاں کھول لیں کیونکہ سینما کی چھت ٹپکتی ہے۔ جتنا پانی فلموں کے گانوں میں دکھایا جاتا ہے اس سے یوں محسوس ہوتا ہے کہ کہیں بھی پانی کی قلت نہیں اور پاکستان کو صحرا بننے کی پیش گوئیاں کرنے والے جھوٹ بولتے ہیں۔ یادش بخیر، اس سے ہمیں یاد آیا کہ ہمارے علاقے میں ایک مرتبہ پانی کی اتنی قلت ہوگئی تھی۔ لوگ گیلن لے کر عوامی ٹینکوں پر لائن لگائے پانی حاصل کیا کرتے تھے۔ انہی دنوں چوڑیاں فلم سینما میں لگی ہوئی تھی۔ کسی نے ملک صاحب کو بتا دیا کہ زگس کے گانے میں بارش بہت تیز برستی ہے اور ساڑھے چھ منٹ تک بارش رکنے کا نام ہی نہیں لیتی۔ ملک صاحب نے یہ سنا تو فوراً انکٹ کٹا کر گیلن

موبائل پر واٹس ایپس ہوئی اور لائٹ بل ابھی، دیکھا تو ملک صاحب کے نام کے ساتھ مسج جگگہر ہاتھا اور اس سے زیادہ لائٹ، جسے دیکھ کر خوشی ہوتی ہے کہ چلو کہیں تو لائٹ ہے۔ مسج دیکھا تو رم جگم برسات کا منظر تھا اور نیچے لکھا تھا، بارش کا سہانا موسم انجوائے کرو۔ یہ تو وہی بات ہوگئی، کسی گھر میں عین چاند رات کو ڈیکھتی ہوگئی، ڈاکو نقد رقم کے علاوہ عید کے بنے ہوئے جوڑے اور دیگر سامان بھی لوٹ کر لے گئے۔ دوسرے دن عید کا رڈ ملا، اس پر لکھا تھا ”اللہ آپ کو ایسی ہزاروں عیدیں دیکھنا نصیب فرمائے۔“

ملک صاحب کا مسج بھی اسی طرح کا دل جلانے والا تھا، بارش کا موسم انجوائے کرنا ہوتو بندہ اسلام آباد چلا جائے۔ وہاں تیز ترین بارش بھی ہو، پندرہ بیس منٹ میں اس کا پانی یوں پھسلتا ہو ڈلی نالوں میں چلا جاتا ہے جیسے کچھ ہوا ہی نہ ہو۔ شاید اسی لئے کچھ ذہین لوگوں نے جامعہ حصصہ میں جان دینے والوں کی لائٹس نالوں میں پھینک دی ہوں۔ ہاں بارش کا موسم انجوائے کرنا ہوتو امریکی فلمیں دیکھ لیں، موسلا دھار بارش ہورہی ہے اور ون کسی اہم مشن پر نکلا ہوا ہے یا پھر ہیر و صاحب اپنی لیل کو گرم کافی پلا کر اہم مقاصد حاصل کرنے کی منصوبہ بندی کر رہا ہوتا ہے، جس

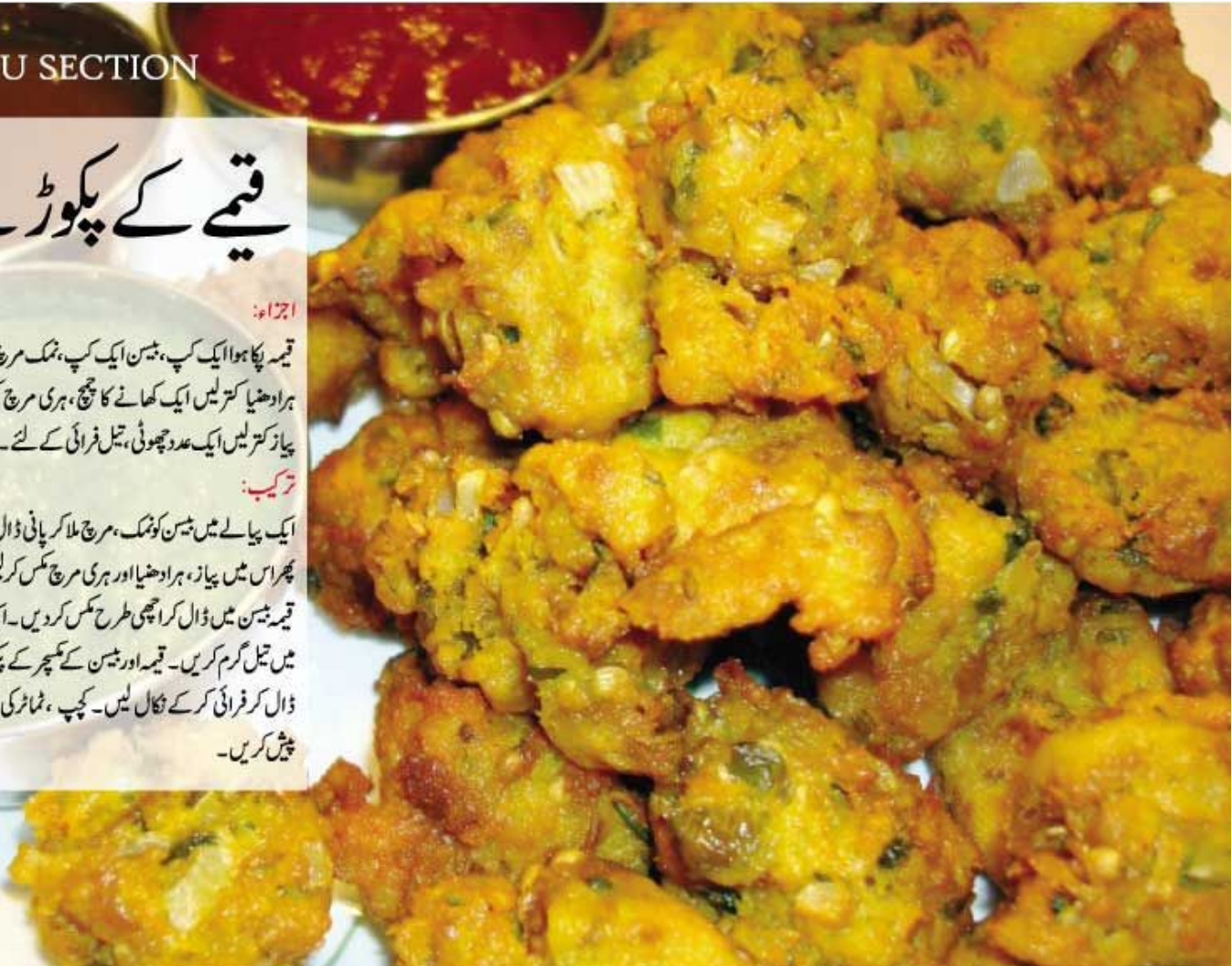
قیمے کے پکوڑے

اجزاء:

قیمہ پکا ہوا ایک کپ، بیسن ایک کپ، نمک مرچ حسب ذائقہ، ہرا دھنیا کتر لیں ایک کھانے کا چمچ، ہری مرچ کتر لیں دو عدد، پیاز کتر لیں ایک عدد چھوٹی، تیل فرائی کے لئے۔

ترکیب:

ایک پیالے میں بیسن کو نمک، مرچ ملا کر پانی ڈال کر پھینٹ لیں پھر اس میں پیاز، ہرا دھنیا اور ہری مرچ کس کر لیں۔ اب پکا ہوا قیمتہ بیسن میں ڈال کر اچھی طرح کس کر دیں۔ ایک فرائننگ پین میں تیل گرم کریں۔ قیمتہ اور بیسن کے کسپ کے پکوڑے تیل میں ڈال کر فرائی کر کے نکال لیں۔ کچپ، نمائشکی پختی کے ساتھ پیش کریں۔

جھینگا روست

اجزاء:

جھینگے ایک کلو، دہی پاؤ کپ، گرم مصالحہ ایک چائے کا چمچ، لیسن کا پیسٹ ایک چائے کا چمچ، اورک کا پیسٹ ایک چائے کا چمچ، لیموں ایک درمیانہ، ہلدی ایک چائے کا چمچ، نمک حسب ذائقہ، سرخ مرچ ایک چائے کا چمچ، دھنیا اور زیرہ آدھا چائے کا چمچ، کھن ایک چائے کا چمچ۔

ترکیب:

جھینگوں کو دھو لیں اور ان کے چھلکے اور کالی دھاری کو صاف کر لیں اور جھینگوں کو ہلدی پاؤ ڈر، نمک اور لیموں کے عرق میں کس کر لیں اور اسے چند منٹ کے لئے چھوڑ دیں ایک پیالے میں دہی، لیسن، اورک کا پیسٹ، گرم مصالحہ مرچ پاؤ ڈر اور دھنیا، زیرہ پاؤ ڈر کس کر کے اس میں جھینگے کس کر دیں اب جھینگوں کو ہلکی آج پر دو سے تین گھنٹوں کے لئے رکھ دیں اور پھر انہیں باربی کیوسٹ روست کر لیں اور کھن لگا کر وقتاً فوقتاً گھماتے رہیں۔

تکہ بوٹی

اجزاء:

بغیر بڑی کا گوشت کلو، گرم مصالحہ ایک چائے کا چمچ، اورک اور لہسن پیسٹ ایک چائے کا چمچ، دہی 1/3 کپ، نمک آدھا چائے کا چمچ، مرچ آدھا چائے کا چمچ، پسا ہوا دھنیا آدھا چائے کا چمچ، سفید زیرہ آدھا چائے کا چمچ، تیل آدھا چائے کا چمچ، کئی ہوئی پیاز اور لیموں۔

ترکیب:

گوشت کے ایک ایک انچ کے ٹکڑے بنوائیں۔ اُبال کر نیم گلائیں اور پانی خشک کر کے اتار لیں۔ سب مصالحے پیس کر دہی میں ملائیں۔ گوشت ٹھنڈا ہو جائے تو اس پر یہ دہی لگا دیں یہ ٹکڑے سلاخوں میں پرو دیں اور دیکھتے ہوئے کونکوں پر سینک کو سُرخ کر لیں ساتھ ساتھ بوٹیوں پر تھوڑا تھوڑا سا گھی چکاتے جائیں کئی ہوئی پیاز اور لیموں کی قاشوں کے ساتھ پیش کریں۔

چاکلیٹ آئس کریم

اجزاء:

کریم 602 اونس کنسڈ سٹ ملک 602 اونس، کوکو پاؤڈر تین چائے کے چمچے، فریش ملک ایک کپ، چینی بھسی ہوئی دو چائے کے چمچے، چاکلیٹ چپس آدھا کپ۔

ترکیب:

کسی پیالے میں کریم ڈال کر اس کے اندر برف رکھ کر اچھی طرح پھیٹ لیں اب اس میں کنسڈ سٹ ملک، چینی، کوکو پاؤڈر ڈال کر مزید بیس منٹ پھیٹ لیں اب اس میں چاکلیٹ چپس ڈال کر چمچ سے فولڈ کر لیں اور کسی پلاسٹک کے برتن میں ڈال کر فریزر میں چار سے پانچ گھنٹے کے لئے جمنے دیں۔

پیراشوٹنگ کی عالمی تنظیم فیڈریشن ایروناٹک انٹرنیشنل کہلاتی ہے، ایکورسی جیمپنگ میں پیراشوٹرز زمین پر ایک مخصوص مقام پر نارگٹ ایریا یا اس سے قریب جگہ پر اتر کر پوائنٹس حاصل کرتا ہے، نارگٹ ایریا کے وسط میں دس سینٹی میٹر کا سرخ رنگ کا ایک دائرہ ہوتا ہے، اس دائرے کے چاروں طرف نارنگی رنگ کے حلقے بنائے جاتے ہیں، یہ حلقے درمیانی دائرے سے پانچ میٹر دور کی دوری پر ہوتے ہیں، ان مقابلوں میں عام طور پر 250 پوائنٹس ہوتے ہیں، کھلاڑی کی کارکردگی کا اندازہ زمین پر لگنے والے اس کے پہلے قدم کی بنیاد پر کیا جاتا ہے، اس جگہ پر ایک چھوٹا سا جھنڈا لگا کر وہاں سے درمیانی دائرے تک پوائنٹس کی جاتی ہے، درمیانی دائرے کے مرکز سے کھلاڑی جتنی دور اترتا ہے نی سینٹی میٹر ایک پوائنٹ کا دسواں حصہ منہا کر لیا جاتا ہے، عام طور پر کھلاڑی کو جہاز سے کودنے کے 4 سے 6 مواقع دیئے جاتے ہیں، ہر چھلانگ کی کارکردگی سے اس کھلاڑی کا مجموعی اسکور بنتا ہے۔

یہ سارا عمل ایک مخصوص وقت میں مکمل کرنا ہوتا ہے، اگرچہ یہ مناظر بڑے مسحور کن ہوتے ہیں مگر اس میں جان جانے کا اندیشہ رہتا ہے، پیراشوٹنگ کے لیے ہلکے طیارے استعمال کیے جاتے ہیں جو دس سے بارہ ہزار فٹ کی بلندی تک کھلاڑی کو لے کر جاتے ہیں، فضاء میں پیراشوٹ عام طور پر زمین سے 2500 فٹ کی بلندی پر کھولے جاتے ہیں، کھیل میں کھلاڑی کے پاس ہیلمٹ، جوتے، مخصوص نینک اور مقررہ بلندی کی اطلاع دینے والا میٹر اور دو پیراشوٹ ہوتے ہیں، ان میں ایک کمر پر اور دوسرا سینے پر بندھا ہوتا ہے، کمر پر بندھا ہوا پیراشوٹ عام استعمال کے لیے اور سینے پر بندھا ہوا پیراشوٹ ہنگامی حالات میں کھولا جاتا ہے۔

بچوں! آپ نے پیراشوٹنگ کا نام سنا ہوگا پیراشوٹنگ نہ صرف ایک کھیل ہے بلکہ اسے فوجی اور جنگی مقاصد کے لیے بھی استعمال کیا جاتا ہے، یہ دلچسپ مگر خطرناک کھیل ہے، اس کا ہر کھلاڑی کمال جرات اور اہمیت سے کام لے کر موت کا سامنا کرتا ہے۔

پیراشوٹنگ کی تاریخ پر نظر ڈالی جائے تو معلوم ہوگا کہ اس کی ابتداء ہوائی جہاز کی ایجاد سے ہو چکی تھی، کیونکہ موجودہ پیراشوٹ سے ملنے جلتے پیراشوٹ استعمال کرنے کے ابتدائی واقعات تقریباً چار سو سال قبل پرانے ہیں۔

1617-1783ء اور 1790ء میں کئی لوگوں نے بلند بیناری گیس سے بھرے غباروں میں بیٹھ کر پیراشوٹ کی مدد سے فضاء میں چھلانگ لگانے کے تجربات کئے تھے 1797ء میں فرانس کے آندرے گریزن نے اس قسم کی چھلانگ لگانے کا پہلا کامیاب مظاہرہ کیا، اس مقصد کے لئے اس نے 22 فٹ قطر کا پیراشوٹ استعمال کیا تھا۔ پیراشوٹ کی موجودہ شکل 1905ء میں سامنے آئی، جبکہ رپ کارڈ 1908ء میں ایجاد ہوئی، رپ کارڈ وہ چیز ہے جس کی مدد سے پیراشوٹ آسانی سے کھل جاتا ہے۔ مارچ 1912ء میں کیپٹن البرٹ پہلا شخص تھا جس نے پیراشوٹ کے ذریعہ جہاز سے کودنے کا مظاہرہ کیا، جبکہ ایک سال بعد مسز جرجینا نامی خاتون نے یہ اعزاز حاصل کر لیا۔ اس کھیل کے کھلاڑی وان نیبل اور بلڈون نمایاں تھے، یہ لوگ غباروں کی ذریعہ اور پر جاتے اور پھر پیراشوٹ کے ذریعہ نیچے آتے تھے، دنیا میں پہلا اسپورٹس پیراشوٹنگ سینٹر 1959ء میں امریکہ میں قائم ہوا۔ پیراشوٹنگ کھیل کے طور پر دو طریقوں سے کھیلا جاتا ہے، ایک کو ایکورسی جیمپنگ اور دوسرے کو اسٹائل جیمپنگ کہا جاتا ہے، پیرا

صحت کاراز

کامران ایک ہفتہ کی غیر حاضری کے بعد جب علی سے ملا تو وہ اسے دیکھ کر حیران رہ گیا۔ ”تمہیں کیا ہوا، اس قدر کمزور کیوں ہو رہے ہو؟“ اس نے پوچھا۔

”یار! میں بہت بیمار ہو گیا تھا۔“ کامران نقاہت سے بولا۔

”ہوا کیا تھا؟“ علی نے سوال کیا۔

”کیا بتاؤں یار! نزہہ، کھانسی اور بخار!“

اس نے جواب دیا۔

”شاید تمہیں صحت مند رہنے کا راز نہیں معلوم، اگر وہ جانتے تو شکل سے بیمار نہیں تندرست نظر آتے۔“ علی نے کہا۔

”وہ کیا ہے، مجھے بھی بتاؤ؟“ اس نے پوچھا۔

”آج نہیں کل بتاؤں گا تمہارے گھر آ کر۔“ علی نے جواب دیا اور خدا حافظ کہہ کر چلا گیا۔ دوسرے دن علی، کامران کو لے کر پارک میں آ گیا۔ کھلی ہوا، ہریالی اور پھولوں کی خوشبو نے کامران کی طبیعت پر اچھا اثر ڈالا۔ علی نے کامران سے پوچھا۔

”یہاں آ کر تم کیا محسوس کر رہے ہو؟“

”بہت اچھا بلکہ بہت بہتر!“ اس نے جواب دیا۔

”تم اس ماحول سے دور ہوا سی لئے بیمار تھے۔“ اس نے کہا۔

”کیا مطلب.....؟“ کامران بولا۔

”نہ تو تم ورزش کرتے ہو نہ تمہارے گھر میں پودے ہیں، اس کے علاوہ تم بازار سے کھلی چیزیں کھاتے ہو اور میرا خیال ہے تم کبھی سالوں میں پارک نہیں آتے، یہ جو ہمیں جگہ جگہ پھرے کے ڈھیر اور پانی کے تالاب نظر آتے ہیں، ان میں لاکھوں جراثیم پھلتے ہیں، جو بیماری کا سبب بنتے ہیں۔“ علی نے بتایا۔

”تم اس ماحول میں کیسے صحت مند رہ لیتے ہو؟“ کامران نے سوال کیا۔

”میری صحت کاراز یہ ہے کہ میں روزانہ فجر کی نماز کے بعد کچھ دیر ورزش کرتا ہوں جو مجھے دن بھر چاق و چوبند رکھتی ہے، میں کبھی کھانے کی چیزیں بازار سے لے کر نہیں کھاتا، شام کو میں محلے کے بچوں کے ساتھ کھیلنے کے لئے پارک میں جاتا ہوں، کچھ دیر پودوں کی ہریالی سے آنکھوں کو خیرہ کرتا ہوں، میرے ابو کو پودوں کا شوق ہے اس لئے انہوں نے گھر میں لا تعداد پودے رکھے ہوئے ہیں جو آکسیجن مہیا کرتے ہیں، یہ ہے میری صحت کاراز.....!“ علی نے مسکرا کر کہا۔

”یار! میں بھی تمہاری باتوں پر عمل کر کے خود بھی صحت مند رہوں گا اور دوسروں کو بھی یہ راز بتاؤں گا۔“ کامران بھی مسکرا کر چل دیا۔

ہنسنا منع ہے

ایک دوست دوسرے دوست سے مالے کھاتے ہوئے کہنے لگا کہ یہ مالے کھنے ہیں۔
دوسرا دوست، ٹھیک سے دیکھو دوست کہیں بڑے سائز کے لیٹوں تو نہیں۔

☆☆☆☆☆☆

ایک دوست دوسرے سے ”پاکٹ منی کے کہتے ہیں؟“
دوسرا دوست، ”جو پیسے پاکٹ یعنی جیب میں ہوں انہیں پاکٹ منی کہا جاتا ہے۔“

☆☆☆☆☆☆

استاد۔ (شاگرد سے) تم اسکول دیر سے کیوں آئے؟
شاگرد۔ جناب راستے میں کچھ بہت زیادہ تھی۔ ایک قدم اسکول کی طرف چلتا تو دس قدم گھر کی طرف پھسل جاتا۔
استاد۔ (غصے سے) پھر تم اسکول کیسے آئے؟
شاگرد۔ میں نے اپنا منہ گھر کی طرف کر لیا تھا۔

☆☆☆☆☆☆

ایک سردار جی اپنے گھر میں جاتے ہیں اور چینی دان کھول کر اندر جھانکتے ہیں۔ یہ حرکت وہ بار بار دہراتے ہیں۔
ان کی بیوی پوچھتی ہیں۔ کیا کر رہے ہو؟
سردار جی کہتے ہیں ”ڈاکٹر نے شوگر لیول چیک کرنے کو کہا ہے“

☆☆☆☆☆☆

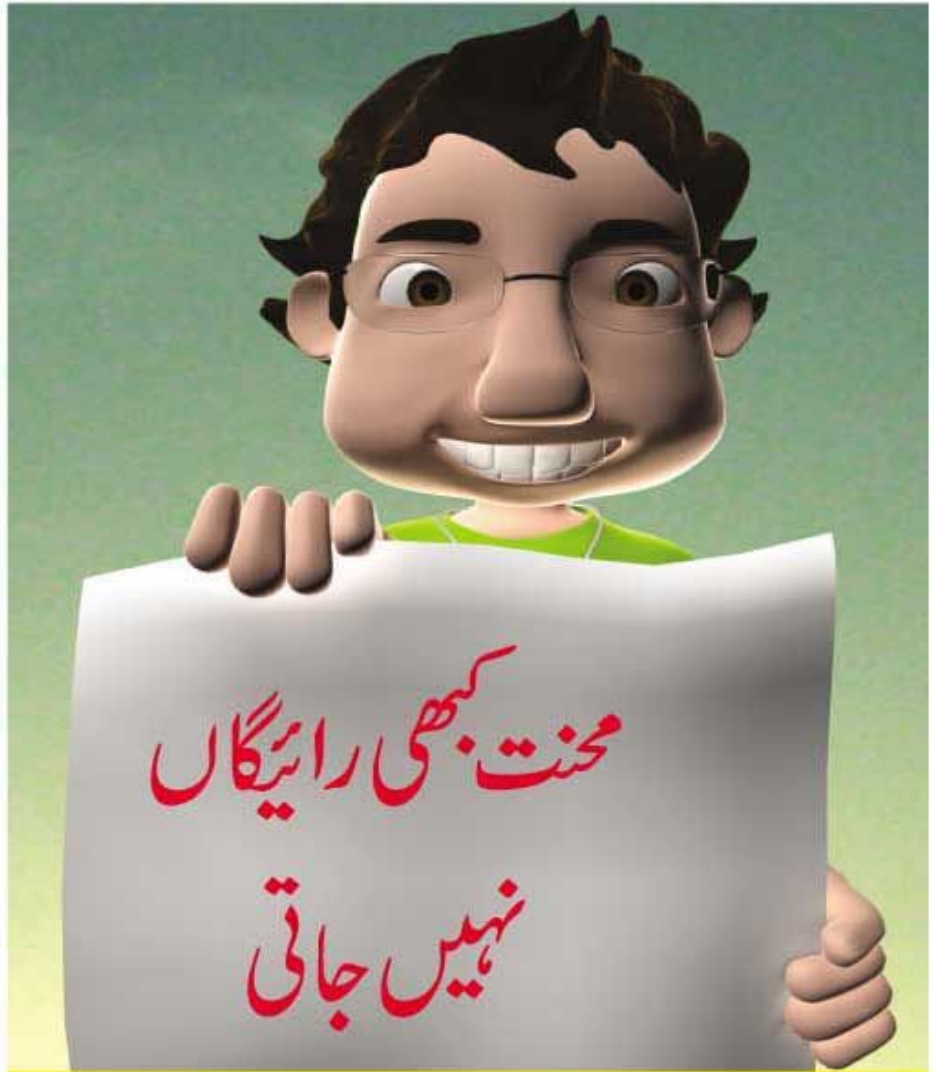
ایک بچہ اپنے ابو کا نام بلب پر لکھ رہا تھا۔
امی نے پوچھا یہ کیا کر رہے ہو۔
بچہ بولا ابو کا نام روشن کر رہا ہوں۔

☆☆☆☆☆☆

ماں نے بچے کو نصیحت کرتے ہوئے کہا یاد رکھو بیٹا!
ہم اس دنیا میں دوسروں کی بھلائی کے لئے آئے ہیں۔
بچے نے تھوڑی دیر سوچا اور پھر کہا اور امی دوسرے یہاں کس لئے آتے ہیں۔

☆☆☆☆☆☆

ایک دوست نے دوسرے سے کہا بحری جہاز کے سفر کے دوران تین آدمی سمندر میں گر پڑے، مگر ان میں سے صرف ایک آدمی کے سر کے بال گیلے ہوئے؟ دوسرے نے حیران ہو کر پوچھا وہ کیسے۔ پہلا دوست مسکرا کر بولا! اس لئے کہ باقی دونوں گئے تھے

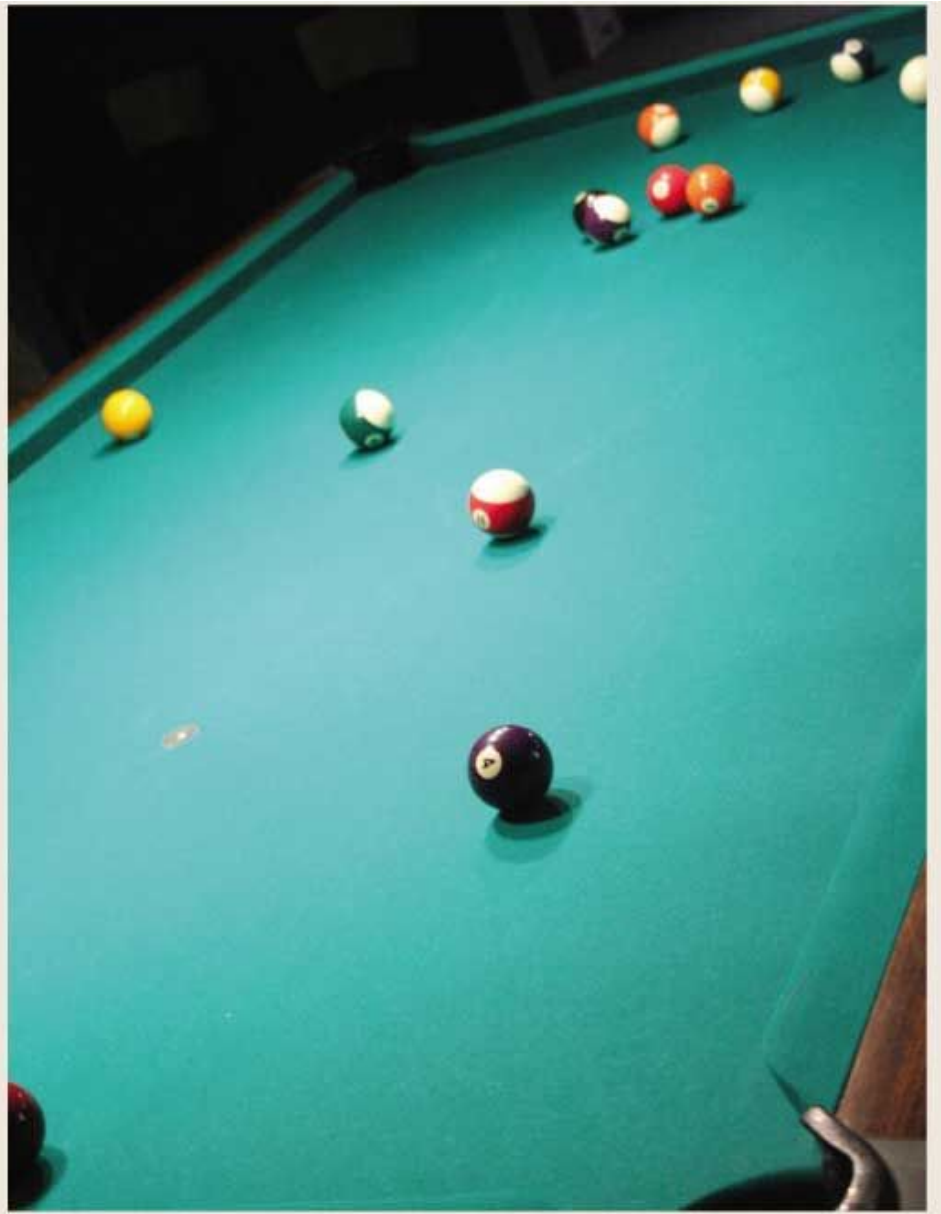
بانسری بجانے والے کو لے کر شاہی دربار میں حاضر ہو جائے۔ سپاہی احمد کے پاس پہنچا اور اس سے کہا ”تمہیں کل بادشاہ نے بلایا ہے۔“
رات ہو چکی تھی اس لیے سپاہی احمد کو اپنے گھر لے گیا، صبح ہوئی تو احمد سپاہی کے ساتھ شاہی دربار پہنچا، سپاہی نے احمد کو بادشاہ سے ملوایا، بادشاہ نے احمد سے کہا۔
”کل ہمارا جنم دن ہے، ہم نے بہت سے بانسری بجانے والوں کو دربار میں بلایا ہے، تم بھی کل آ کر بانسری بجانا۔“
دوسرے دن صبح کو احمد شاہی دربار میں حاضر ہوا، ایک ایک کر کے سب لوگوں نے بانسری بجائی، احمد کا نمبر آیا، اس نے بھی بانسری بجانی شروع کی، اتنی کم عمر میں اتنی اچھی بانسری کسی نے پہلے نہیں سنی تھی، سبھی خوش ہوئے۔ بادشاہ نے احمد کی حوصلہ افزائی کی اور اسے بہت سے انعامات سے نوازا اور اسے اپنے محل میں بانسری بجانے کے لیے مقرر کر لیا، بعد میں احمد نے اپنے بچا اور چچی کو بھی اپنے پاس بلا لیا اور سب بھئی خوش رہنے لگے۔

بہت پرانی بات ہے، ایک گاؤں میں ایک لڑکا رہتا تھا، اس کا نام احمد تھا، جب وہ بہت چھوٹا تھا تبھی اس کے ماں باپ کا انتقال ہو گیا تھا، وہ اپنے چچا چچی کے ساتھ رہتا تھا، جب وہ چودہ برس کا ہوا تو اسے بانسری بجانے کا شوق پیدا ہوا، وہ دھیرے دھیرے بانسری بجانے میں ماہر گیا، جب وہ سولہ برس کا ہو گیا تو اس کے چچا چچی نے اس سے کہا کہ کہیں کام دھندا ڈھونڈو، مگر وہ کام ڈھونڈنے کے بجائے دن بھر بانسری بجاتا رہتا تھا، شام کو جب گھر لوٹا تو چچا چچی اس سے کام کے متعلق پوچھتے، احمد کہتا کہ ابھی کام نہیں لگا ہے، ایسا کرتے کرتے کئی دن گزر گئے۔
ایک دن اس کے چچا نے اسے گھر سے نکال دیا، اب وہ گئے جنگل میں بیٹھتے بیٹھتے ایک تالاب کے کنارے جا کر بیٹھ گیا اور بانسری بجانے لگا۔
سورج ڈوبنے والا تھا، تبھی وہاں سے ایک بادشاہ کا گزر ہوا، اس نے بانسری کی آواز سنی اور سپاہی کو حکم دیا کہ وہ کل

اسنوکر کے عالمی مقابلوں میں کسی بھی ممالک کے ٹاپ 16 کھلاڑیوں کا آپس میں مقابلہ کروایا جاتا ہے اور ان میں جو فاتح قرار پاتا ہے اسے عالمی چیمپئن شپ میں شرکت کا اہل قرار دیا جاتا ہے۔

اسنوکر کا عالمی مقابلہ سب سے پہلے 1927ء میں منعقد ہوا۔ اسنوکر کے عالمی چیمپئن کو دو لاکھ پچاس ہزار برطانوی پاؤنڈ انعام میں دیئے جاتے ہیں۔ اسنوکر میں پورا فریم ختم کرنے والا کھلاڑی 147 اسکور حاصل کرتا ہے اور یہ اسی صورت ممکن ہوتا ہے جب ایک کھلاڑی بغیر کوئی موقع ضائع کئے ہر سرخ گیند کے بعد سات نمبر والی گیند چند مرتبہ پات کرے۔ اس طرح وہ مجموعی طور پر 120 نمبر حاصل کر لیتا ہے اور اس کے بعد دوسرے رنگوں کی گیندیں پات کرنے سے اس کے نمبروں میں 26 اور نمبروں کا اضافہ ہوتا ہے اور یوں ایک کھلاڑی بغیر کوئی موقع ضائع کئے 147 ریکارڈ اسکور بنا تا ہے اور اگر اس میں دوسرا کھلاڑی کوئی فائل کھیلے تو 147 نمبروں میں اور بھی اسکور کا اضافہ ہو جاتا ہے۔ 1976ء میں برطانیہ میں ایک کلب بیچ کے دوران ویٹی ویسٹ چنڈ و جرز نے مقابلے میں 151 نمبروں کا ریکارڈ اسکور کیا۔ اس کے علاوہ دس دوسرے کھلاڑی بھی 147 سے زائد اسکور کرنے اعزاز حاصل کر چکے ہیں۔ یہاں اس بات کو دہراتے ہوئے کہ چند سال قبل عالمی اسنوکر مقابلوں میں پاکستان کی نمائندگی کرتے ہوئے یمن برادری سے تعلق رکھنے والے عظیم اسنوکر کھلاڑی محمد یوسف نے عالمی چیمپئن ہونے کا اعزاز حاصل کیا تھا۔

سے مقبول ہوئیں۔

اب اسنوکر میں کئی کیلنگ بزنس بھی متعارف ہو چکی ہیں۔ ٹی وی پر اسنوکر دیکھنے والوں کی تعداد دوسری کھیلوں سے کئی گنا زیادہ ہے۔ اسنوکر کو متعارف کرانے والے جوڈیوس کا نام آج بھی اسنوکر کی دنیا میں زندہ ہے۔ اسنوکر میں بہت کم کھلاڑی ایسے ہیں جنہوں نے ایک سے زیادہ مرتبہ عالمی چیمپئن شپ جیت رکھی ہے۔ 1970ء کی دہائی میں رے ونیرڈن چھ مرتبہ عالمی چیمپئن بنے۔ 1980ء کی دہائی میں سٹیو ڈیوس نے بھی چھ مرتبہ عالمی اسنوکر چیمپئن شپ جیتی۔ سٹیون ہینڈری 1990ء سے 1998ء تک عالمی چیمپئن رہے۔ 2000ء سے اب تک کوئی کھلاڑی زیادہ عرصہ اسنوکر کا عالمی چیمپئن نہیں رہا۔ روٹی اور سولی وان تین مرتبہ اسنوکر کے عالمی چیمپئن رہے۔ انہوں نے 2001ء اور 2004ء اور 2008ء کی اسنوکر ورلڈ چیمپئن شپ جیتی۔

اسنوکر کی گرنگ باڈی (برشل) ورلڈ پروفیشنل بلینڈ ڈینڈ اسنوکر ایسوسی ایشن کے نام سے مشہور ہے۔ اس ایسوسی ایشن کی بنیاد 1968ء میں رکھی گئی۔ اس کے تمام ممبران سابق عالمی چیمپئن رہے۔

سرخ اور سیاہ گیندوں کے ساتھ مختلف رنگوں کی گیندیں شامل کی گئیں۔ اس کے نام اسنوکر کا جہاں تک تعلق ہے۔ اس کے متعلق کہا جاتا ہے کہ برطانوی فوج کا کرنل جمیر لین اپنے دوست کے ساتھ اسنوکر کھیل رہا تھا۔ اس کے مخالف نے اس گیم میں فائل کھیلنا تو کرنل جمیر لین نے اسے اسنوکر کے نام سے پکارا۔ اس کی وجہ سے اس کا نام اسنوکر مشہور ہو گیا۔ 1927ء میں سب سے پہلے ورلڈ اسنوکر چیمپئن شپ انگلش بلینڈ اور اسنوکر کے معروف کھلاڑی جوڈیوس نے منعقد کرئی۔ جوڈیوس کو بلینڈ کا پہلا عالمی چیمپئن ہونے کا اعزاز حاصل ہے۔ وہ پانچ مرتبہ اسنوکر کے عالمی چیمپئن رہے اور 1964ء میں ریٹائرڈ ہو گئے۔ 1950ء سے 1960ء تک یہ کھیل زوال پذیر رہا۔ 1959ء میں جوڈیوس نے اس کی گرتی ہوئی ساکھ بحال کرنے کے لئے اس میں تھوڑی سی تبدیلی کی اور بلینڈ کو اسنوکر ٹیبل کے نام سے متعارف کروایا۔ اسنوکر چونکہ برطانوی ممالک میں زیادہ مشہور تھی۔ اس لئے اس کی تشہیر اور فروغ کیلئے 1969ء میں اسے ٹی وی پر دکھایا گیا۔ اس کے بعد 1978ء میں پہلی مرتبہ اسنوکر ورلڈ چیمپئن شپ ٹی وی پر دکھائی گئی۔ اس کے بعد اسنوکر لندن اور آئر لینڈ میں بڑی تیزی

سنوکر تجربے اور مہارت کا کھیل

برطانوی فوج نے ہندوستان میں اپنے اقتدار کے دوران اسے متعارف کرایا

سنوکر ٹیبل پر چھ پاکت ہوتے ہیں۔ سرخ رنگ کی گیند کا ایک نمبر، پیلی گیند کے دو، ہنز کے تین، براؤن کے چار، نیلی کے پانچ، گلابی کے چھ اور کالی کے سات نمبر ہوتے ہیں۔

سنوکر کی ایک گیم فریم کہلاتی ہے اور جو کھلاڑی جتنے زیادہ فریم جیتتا ہے وہی فاتح قرار پاتا ہے۔ سنوکر برطانیہ کی مشہور ترین کھیل ہے۔ اس کھیل میں عالمی چیمپئن شپ والے کھلاڑی پانچ ٹکڑے جیتتے ہیں۔ سنوکر کا آغاز 19 ویں صدی کے وسط میں ہوا۔ سنوکر کی قدیم شکل بلینر ڈ برطانوی ہند کے دور میں برطانوی فوج کے افسروں کا پسندیدہ کھیل تھا۔ اس کھیل میں بہت سی تبدیلیاں کی

ضرورت نہیں ہوتی۔ لکڑی کی ایک بڑی ٹیبل پر کھیلی جانے والی اس کھیل میں پندرہ سرخ رنگ کی گیندوں، چھ دوسرے رنگ کی گیندوں کی ضرورت ہوتی ہے۔ سنوکر دو کھلاڑیوں کے درمیان کھیلی جاتی ہے۔ جو لکڑی کی چھڑی کے ساتھ سفید بال کی مدد سے سرخ رنگ کی گیند کو پاکت کرنے کے بعد کسی بھی دوسرے رنگ کی گیند کو پاکت کرتے ہیں۔

سنوکر جس ٹیبل پر کھیلی جاتی ہے اس کی لمبائی 12 فٹ اور چوڑائی 6 فٹ ہوتی ہے۔ ٹیبل کے چاروں کناروں کے علاوہ درمیان میں بھی سوراخ ہوتے ہیں۔ ان سوراخوں کو پاکت کہا جاتا ہے۔

کھیل بڑے میدانوں میں اور کورٹ میں کھیلے جاتے ہیں لیکن کچھ کھیل پرسکون ماحول میں کھیلے جاتے ہیں۔ ان میں طاقت کی بجائے مہارت اور تجربہ درکار ہوتا ہے۔ ایک کھلاڑی کے فاول کا فائدہ دوسرے کھلاڑی کو ہوتا ہے۔ سنوکر بھی ایک ایسا ہی دلچسپ کھیل ہے۔ ابتداء میں تو یہ صرف برطانیہ میں ہی مقبول تھی لیکن اب پوری دنیا کے کھلاڑی اس کے عالمی مقابلوں میں شرکت کرتے ہیں۔

سنوکر تجربے اور مہارت کا کھیل ہے جو ایک بڑے کمرے یا ہال میں کھیلی جاتی ہے۔ اس کے لئے زیادہ اچھل کود یا بھاگ دوڑ کی

دل

”دل“..... کیا چیز ہے؟..... ایک گوشت کا ٹکڑا، جس کا کام جسم کے تمام حصوں کو خون پہنچانا ہے یا پھر جذبات و احساسات کا ایک سمندر جس کی اتھاہ گہرائیوں میں نجانے زندگی کے کون کون سے راز پوشیدہ ہیں۔

یا پھر جذبات و احساسات کا مسکن.....

انسان کے جذبات و احساسات کا تعلق شعور سے ہوتا ہے یعنی دماغ سے..... خوابوں خیالوں کا تعلق لاشعور سے ہوتا ہے یعنی دماغ سے..... اور جہاں تک محبوب سے لگاؤ کا تعلق ہے تو وہ رحوں کا ملن ہے تو اس کا مطلب یہ ہے کہ دل جس کی دھڑکن جسم کے بائیں جانب محسوس کی جاتی ہے کا کام صرف خون پہنچانا ہوتا ہے جبکہ ہم نے اس بے چارے دل کو مختلف حوالوں سے ”ایویں ہی“ بدنام کر رکھا ہے۔

رشتے

☆ رشتے خوبصورت اور نازک ہوتے ہیں بالکل ریشم کی طرح اس لئے جب رشتوں میں رنجشیں آ جائیں تو نہایت صبر و استقامت اور دور اندیشی کا مظاہرہ کرنا چاہئے کیونکہ ریشم پختی اور کھینچا تانی برداشت نہیں کر سکتا اور ٹوٹ جاتا ہے ریشم کی گتھی کو آرام اور محبت سے سلھانا ہی بہتر ہوتا ہے۔

☆ رشتے امتداد کی ڈوری میں پروئے خوبصورت موتی کی حیثیت رکھتے ہیں اس ڈوری کو بھروسہ کا مضبوط لاک ہی کھلنے اور بکھرنے سے بچاتا ہے۔

☆ رشتے پرسکون سمندر کی مانند ہوتے ہیں جس میں خشک کانکر ظالم نیز موجوں کا باعث بنتا ہے۔

☆ رشتے بہار کی سہانی ہوا ہیں جو زندگی کے گلشن کو محبت اور عزت کے خوش رنگ پھولوں سے مہکا دیتی ہے۔

☆ رشتے صبر و استقامت کا پیمانہ ہیں جو ہمدردی کے ایک لفظ سے ہی پھٹک پڑتا ہے۔

☆ رشتے یقین کی بنیادوں پر قائم تاج محل ہے۔ جس میں جذبات و احساسات کے دیئے جلتے ہیں۔

☆ رشتے اعتبار کی جمیل پرتی تارکول کا پھول ہے رشتوں کے تقدس کا خیال وہی شخص رکھتا ہے جو رشتوں کی قدرو قیمت اور اہمیت سے واقف ہو رشتوں کی حفاظت کیجئے کیونکہ یہ رب العزت کا بہت پیارا عطیہ ہیں رشتے ہی ہمیں ایک دوسرے سے جوڑے رکھتے ہیں لہذا ان کا احترام کیجئے۔

انتظار

برائی ہمیں اس وقت اپنی طرف کھینچتی ہے جب ہم امید، مزاحمت اور نبرد آزمانی کی طاقت کھودیتے ہیں، مجبوریاں ہمارے پیروں کی زنجیریں اس وقت ہنسی ہیں جب ہم بے صبر ہو جاتے ہیں۔

ہم تقدیر کی لکھی خوشیوں کا انتظار نہیں کر سکتے ہم اپنے نصیب کی سورتوں اور آسودگیوں کو وقت سے پہلے حاصل کر لینا چاہتے ہیں۔

غصہ کہیں جسے

کہتے ہیں کہ غصہ عقل کا سب سے بڑا دشمن ہوتا ہے اور اس دشمن سے بچنا ہر ایک کے اپنے اختیار میں ہوتا ہے کیونکہ یہ دشمن ہر وقت انسان کی تاک میں لگا رہتا ہے۔

سوچنے کی بات یہ ہے کہ مردوں کو غصہ زیادہ آتا ہے یا عورتوں کو اگر غصے پر سروے کیا جائے تو معلوم ہوگا کہ ستر فیصد مردوں کو غصہ زیادہ آتا ہے کیونکہ بعض مرد غصہ ہر وقت اپنی ناک پر دھرے رکھتے ہیں شاید غصے سے ان کی ناک اونچی رہتی ہے یا پھر رعب اور دبدبہ قائم رہتا ہے۔

کچھ عورتیں غصے کی بہت تیز ہوتی ہیں لیکن وہ غصہ صرف وقتی ہوتا ہے جو جھاگ کی طرح بیٹھ جاتا ہے انہیں غصہ دلانے میں مرد حضرات کا زیادہ ہاتھ ہوتا ہے اس لئے کہ وہ اپنی شان میں گستاخی برداشت نہیں کر پاتے۔

پرانے زمانے کے اساتذہ کرام غصے کے بہت تیز ہوتے تھے وہ صہر پہلے رسید کرتے اور بات بعد میں پوچھتے تھے لیکن اس غصے کے اچھے نتائج سامنے آتے تھے کہ بڑے بڑے پھنے خان گھنے ٹیکے پر مجبور ہو جاتے تھے غصے کی زبان تو وہ جانتے ہی نہیں ہیں زیادہ تر اسکولوں میں بچوں کی ٹیچرز لڑکیاں ہوتی ہیں چونکہ غصہ ان کے پاس سے کبھی نہیں گزرا ہوتا۔ لہذا بچے بڑے دوستانہ ماحول میں پڑھتے ہیں۔

دنیا میں اگر غصے کی کوئی مثال دی جائے تو مہر نبرون یہ آتا ہے اس کی جگہ اگر کوئی عورت ہوتی تو انسانیت پر اتنا ظلم عظیم نہ ہوتا دنیا کو جنگ و جدال میں دھکیلنے والے سارے مرد ہیں اگر انہیں اس منصب سے ہٹا کر عورتوں کو لایا جائے تو دنیا امن کا گوارہ بن جائے۔

غصہ شیطان کا بیٹ فریڈ ہے اس کی وجہ سے انسان عقل سے ہاتھ دھو بیٹھتا ہے۔

رشتے

رشتے اپنائیت کے ہوں یا غلوں کے، اتنے ہی نازک ہوتے ہیں، جتنے آکھینے، ذرا سی ٹھیس لگی تو ٹوٹ گئے۔ بدگمانی نے سر اٹھایا تو چمکانا چور ہو گئے، پھر ان پر کیسا فخر، کیسا مان؟

رشتے کا بچ کے ہوتے ہیں۔ ٹوٹ جائیں تو تکلیف دیتے ہیں، انہیں ہاتھ کی ہتھیلی پر رکھنا کیونکہ یہ ٹوٹنے میں پل اور جڑنے میں صدیاں لگتا ہے۔

خون کا رشتہ کتنا ہی اذیت ناک کیوں نہ ہو، تادم آخر ہمارے احساسات کے ساتھ بڑا رہتا ہے۔

دنیا میں صرف تین رشتے کھرے ہیں۔ عشق الہی، حب رسول ﷺ اور مائتا..... باقی تمام رشتے منافقت، مصلحت، مطلب اور تجارت کی غرض سے ہیں۔

میرا بچپن

بچپن کا زمانہ ہوتا تھا خوشیوں کا خزانہ ہوتا تھا چاہت چاند کو پانے کی دل تلی کا دیوانہ ہوتا تھا رونے کی وجہ نہ ہوتی تھی ہنسنے کا بہانا ہوتا تھا خبر نہ تھی کچھ صبح کی نہ شام کا ٹھکانہ ہوتا تھا دادی کی کہانی ہوتی تھی پریوں کا فسانہ ہوتا تھا غم کی زبان نہ ہوتی تھی نہ زخموں کا پیمانہ ہوتا تھا بارش میں کاغذ کی کشتی ہر موسم سہانا ہوتا تھا

(شیر محمد سولگی)

ایک سجدہ

ایک شخص کہیں جا رہا تھا کہ شیطان اس کے ساتھ چل پڑا راستے میں اس شخص نے فجر کی نماز پڑھی راستے میں اس نے نہ ظہر پڑھی نہ عصر نہ مغرب اور نہ عشاء پڑھی یہ دیکھ کر شیطان بولا اب تیرا اور میرا راستہ الگ الگ ہے اس آدمی نے وجہ پوچھی تو شیطان نے کہا کہ میں نے حضرت آدم کو ایک سجدہ نہیں کیا تھا تو اللہ تعالیٰ نے مجھے یہ لعنت بھیجی تو نے تو 34 سجدے نہیں کئے وہ بھی حضرت آدم کے رب کو مجھے تیرے انجام سے ڈر لگتا ہے۔

دبیر

پچھلا دبیر کتنا حسین تھا، پرکشش اور لطف اندوز
ہر سو تیری خوشبو پھیلی تھی
ہر سو ہوا میں نکلتی تھی اور.....

جب کبھی ہلکی ہلکی بوند باندی ہوتی
تو گو یا یوں محسوس ہوتا جیسے میں تیری بانہوں میں

سر رکھ کے اک حسین خواب دیکھ رہا ہوں
یہ دبیر کتنا بدل ہے نہ ہوا کی نکلتی ہے
نہ بوند باندی ہے

اور نہ ہی تیرا ساتھ، لیکن پھر بھی مجھے
تیری خاطر اس دبیر میں تنہائی میں
خود سے لڑنا ہے

صرف تیری خاطر

عجیب مخلوق

انسان عجیب مخلوق ہے۔ خود تماشا ہے اور خود ہی تماشا بنی۔ انسان
خود ہی میلہ لگا تا ہے اور خود ہی میلہ دیکھنے لگتا ہے۔ ہجوم میں ہر
انسان اس ہجوم کا حصہ ہے اور ہر انسان اپنے علاوہ انسانوں کو
ہجوم کہتا ہے۔ تنہائیاں اکٹھی ہو جائیں تو سیلے بن جاتے ہیں۔
نہتے چراغ گل کر چاغاں بن جاتے ہیں۔

خواہشات

ہر انسان کے دل میں کوئی نہ کوئی خواہش ضرور ہوتی ہے۔
کسی شخص کو روپے پیسے کی تمنا ہے تو کوئی پیار کا طلبگار نظر آتا
ہے۔ کوئی اولاد کی خواہش رکھتا ہے تو کوئی سکھ چین کی آرزو
میں زندگی کے سکھن دن گزار رہا ہے۔ بعض افراد آپسے
ہوتے ہیں جنہیں اپنی خواہش کے سوا کوئی اور چیز نظر نہیں
آتی۔ وہ اپنی خواہش کو پایہ تکمیل تک پہنچانے کے لئے ہر
جانز و نا جانز کام کر گزرتے ہیں۔ ان کو کسی اور کا احساس
نہیں ہوتا، ایسے افراد اپنی خواہشوں کو پورا کرنے کی خاطر
دوسروں کی خوشیوں کا گلا دبا دیتے ہیں۔ اپنی اک پل کی
خوشی کے لئے دوسروں کو زندگی بھر رونے پر مجبور کر دیتے
ہیں۔ مگر افسوس کہ انسان کی وہ خواہش جس کو پورا کرنے
کے لئے اس نے بہت جدوجہد کی تھی، وہ بھی اس کے پاس
ہمیشہ تو نہیں رہتی۔ ہمیں چاہئے کہ ایسی خواہشوں کا گلا
دبا دیں، جو دوسروں کے لیے باعث رنج و الم بنیں۔ ہمیں
چاہئے کہ کسی بھی ایسی چیز کی خواہش نہ کریں، جس کے
بدلے ہمیں اداسیوں کے سوا کچھ نہ ملے۔

مہکتی کلیاں

پہی نیوایز

2010 کا پہلا سورج

نکل رہا ہے وقت اسی رفتار سے

چل رہا ہے

زندگی کی وہی ریت ہے

دلوں پر وہی

خونخو ارگھاؤ

حصوں پر وہی ڈاکے

ظلم کی وہی پکی چل رہی ہے

جس میں انسان بیچارا

اسی طرح بس رہا ہے

مگر خوشیوں کی تلاش میں

بیوقوف آدمی

وقت کے دھوکے میں آ کر

ہر سال مٹاتا ہے

پہی نیوایز.....!!!

کچھ کھٹا بیٹھا.....

میرے محبوب تو مجھ سے Hate نہ کر

بند آس امید Gate نہ کر

تیرا میرے ساتھ Connection ہے

تیرا میرا واحد Section ہے

تو رقیب کو اب Nominate نہ کر

میرے محبوب تو مجھ سے Hate نہ کر

میری کل کائنات کی Best ضم

میری چاہت کو مت کر Test ضم

اب جلدی آ Late نہ کر

میرے محبوب تو مجھ سے Hate نہ کر

مجھے پیار کو کوئی Gift نہ دے

دیدار کی کبھی Shift نہ دے

ہر رقیب کو ہرگز Lift نہ دے

میرے پیار کا ست Rate نہ کر

میرے محبوب تو مجھ سے Hate نہ کر

پاکیزہ آنکھیں

پاکیزہ آنکھیں جب دیکھتی ہیں تو تمام دنیا کی معصومیت اپنے
اندر سمیٹ لیتی ہیں، جب جھکتی ہیں تو دنیا کی نزاکت اور
خصوصی اکٹھا کر لیتی ہیں، جب ہنستی ہیں تو خوشیاں اور
مسکرائیں جمع کر لیتی ہیں، جب روتی ہیں تو عرش بلا دیتی ہیں
اور جب وہ ہی پاکیزہ آنکھیں بند ہوتی ہیں تو دنیا کو رولا دیتی
ہیں۔

(فرح زہرہ، کراچی)

نیاسال

اے ہم جاگتے رہنا

کہ اب ہم نے اندھیری رات میں بھی کام کرنا ہے

اجالے بانٹنے ہیں، روشنی کو عام کرنا ہے

کرتی ہے ختم دل سے نفرت اور ظلمت کی حکمرانی

ستاروں کی طرح اونچا فلک پہ نام کرنا ہے

میں تنہا تھا تو میرے پاس گھر میں آگ روشن تھی

مگر پھر سرد موسم کی

ہوا کے تیز جھونکوں نے

آتش دان کی ساری پیش کو رکھ کر ڈالا

رنگ و نور کی دنیا بھی ڈوبی ہے تاریکی میں

گھر کے باور پر پاب

اندھیروں کی حکومت ہے

ٹھہرتے جسم کا نیمہ سنبھل پاتا نہیں مجھ سے

کہ اس کی سب طنائیں لہو لہو ٹوٹی جائیں

ہاں بند مٹھیوں سے خود بخود ہی چھوٹی جائیں

گمراہ تم جو آئے ہو

تو سوچا ہے کہ مل جل کر

ہمیں بچھتے چراغوں کو ہواؤں سے بچانا ہے

نئی شمعیں جلائی ہیں

یہاں گھر بسانا ہے.....

اخلاق

بد اخلاق کی مثال مٹی کے ٹوٹے ہوئے برتن جیسی ہے کہ
نہ اس سے کوئی فائدہ اٹھا سکتا ہے اور نہ ہی پھر مٹی بن
سکتی ہے۔ بد اخلاق کو اول اس کا اخلاق ہی تکلیف دینا
ہے، جیسا کہ مشاہدے میں آتا رہتا ہے اگر تم لوگوں سے
دولت میں نہیں بڑھ سکتے تو خندہ پیشانی، حسن سلوک میں
ہی بڑھ جاؤ۔

کھجور ..... مذہبی اہمیت کا حامل پھل

کھجور کا شمار خشک اور تازہ دونوں پھلوں میں ہوتا ہے پیڑ پر پکی ہوئی کھجور بے حد لذیذ ہوتی ہے

کاربوہائیڈریٹس پائے جاتے ہیں۔ کھجور کے معدنی اور حیاتین اجزاء میں 120 ملی گرام پتاشیم، 50 گرام فاسفورس، 7.3 ملی گرام فولاد، 3 ملی گرام وٹامن سی اور تھوڑی مقدار میں وٹامن بی کمپلیکس کی خصوصیات پائی جاتی ہیں۔ کھجور کی 100 گرام مقدار میں 315 کیلوریز ہوتی ہیں جو صحت مند زندگی گزارنے کے لئے ایک انسان کے لئے روزمرہ کی معقول غذا ہے۔

کھجور ڈائٹری فائبر کے حصول کا انتہائی بہترین ذریعہ ہے۔ بڑی عمر کے مرد و خواتین کو نظام ہضم کی بہتری اور کولیسٹرول میں کمی کے لیے ایک دن میں 25 سے 30 گرام ڈائٹری فائبر کی ضرورت ہوتی ہے امریکہ، انگلینڈ اور جرمنی کھجور سے تیار جیم، جیلی اور شربت روزمرہ کی خوراک میں شامل کر چکے ہیں۔ یہ ترقی یافتہ ممالک میں اسی طرح مقبول ہے جس طرح سے سعودی عرب اور ایران میں اسے پذیرائی حاصل ہے۔ کھجور کا شمار خشک اور تازہ دونوں پھلوں میں ہوتا ہے۔ پیڑ پر پکی ہوئی کھجور بے حد لذیذ ہوتی ہے۔ انہیں اگر پیڑ سے اتارا جاتا ہے تو یہ نرم ہو جاتی ہیں۔ انہیں دھوپ میں خشک کر کے محفوظ کیا جاتا ہے، خشک کرنے سے کھجور کا وزن 35 فیصد کم ہو جاتا ہے۔ کھجور کی طرح اس کی گھٹلی کے بھی بے شمار غذائی و طبی فوائد ہیں۔ حکیم انسانیت رسول پاک ﷺ کے فرمان کے مطابق کھجور کی گھٹلی سے دل کے عارضے کو ختم کیا جاسکتا ہے۔ اسلام میں کھجور کے استعمال پر زور دیا گیا ہے۔ رمضان المبارک میں مسلمان مذہبی ذوق و شوق سے روزہ رکھتے وقت کھجور استعمال کرتے ہیں جس سے انہیں ثواب کے ساتھ توانائی حاصل ہوتی ہے۔ ہمارے ہاں کھجور کو گرم غذا سمجھا جاتا ہے اور اسی لئے گرمیوں میں کھجور کے استعمال سے گریز کیا جاتا ہے حالانکہ جدید طب نے یہ ثابت کیا ہے کہ شہد، زیتون اور کھجور کی غذائی افادیت موسموں کے تغیر سے نہیں بدلتی اور نہ ہی گرمی میں انہیں ترک کرنا چاہئے۔ یہ سدا بہار غذائیں ہیں جنہیں بے دھڑک مگر اعتدال کے ساتھ استعمال کیا جانا چاہئے۔

میں کھجوروں کی 400 سے زائد اقسام پائی جاتی ہیں جن میں سو فرے، اجوا، صفوا، شہلابی، سوکارے، انبرا، جیلوا، مجدول، روٹھانا، محمودی، نبوت سیف، رہیبا، بیدہ، راشہودہ، لال سکہائی، ساری، ام الخیر، ہسائیر، کب کب، مضافاتی، مزادہ، پیاروم، ربی، شہابی، مہرہم اور خوردی زیادہ معروف ہیں۔ سعودی عرب دنیا میں کھجور پیدا کرنے والا دوسرا بڑا ملک ہے جہاں 300 سے زائد مختلف اقسام کی کھجوریں پیدا ہوتی ہیں۔

پاکستان میں کھجور کے درخت کی دریافت کا سہرا اسکندراعظم کے سر جاتا ہے۔ پاکستان سے کھجور ایکسپورٹ کا آغاز 1982ء میں اس وقت ہوا جب امریکہ، کینیڈا اور نیوزی لینڈ کو 48 لاکھ روپے کی کھجور ایکسپورٹ کی گئی۔ پاکستانی کھجور کی مقبولیت کا اندازہ اس امر سے لگایا جاسکتا ہے کہ آج پاکستان 40 سے زائد ممالک کو کھجور ایکسپورٹ کرتا ہے۔ ایکسپورٹ پر ڈیوٹیوں کی صورت میں پاکستانی کھجور کا سب سے بڑا خریدار بھارت اور امریکہ ہے۔ یوں پاکستان دنیا میں کھجور برآمد کرنے والا تیسرا بڑا ملک ہے جو اس بات کی فحاشی کرتا ہے کہ دنیا میں کھجور کی اہمیت اور افادیت کو تسلیم کیا جا چکا ہے۔

پاکستان میں کھجور کی کاشت جدید اور وسیع پیمانے پر ہو رہی ہے۔ ایک رپورٹ کے مطابق ضلع خیر پور میرس میں ایک لاکھ ایکٹر سے زائد رقبہ پر تھر، ڈنگ اور اسمبل کھجور کے منفرد مخلوط ذائقوں والی کھجور کی اعلیٰ اقسام کی کاشت کی جاتی ہے۔

پاکستان کے بیشتر طبی اداروں میں بھی کھجور کے اجزاء سے ادویات اور مقوی غذائیں تیار کی جا رہی ہیں۔ جدید ایلوپیتھک سائنس میں کھجور کو ایک بہترین غذائی پھل قرار دیا گیا ہے۔ جدید تحقیق سے ثابت ہوا ہے کہ کھجور گلوکوز اور فرکٹوز کی شکل میں قدرتی شکر پیدا کرتی ہے جو فوراً جڑ و بدن بن جاتا ہے۔ کھجور کے 100 گرام خوردنی حصے میں 15.3 فیصد پانی، 25 فیصد پروٹین، 0.4 فیصد چکنائی، 2.1 فیصد معدنی اجزاء، 3.9 فیصد ریشے اور 75.8 فیصد

ماہ رمضان کی آمد ہے، رمضان المبارک دنیا بھر کے مسلمانوں کے لئے ایک انتہائی اہم اور برکتوں والا مہینہ تسلیم کیا جاتا ہے۔ اس مہینے اللہ تعالیٰ اپنے عبادت گزاروں کے لیے رزق کے دروازے کھول دیتا ہے۔ طرح طرح کے پکوانوں سے سجے دسترخوانوں پر دنیا بھر میں جو چیز مشترک پائی جاتی ہے وہ ”کھجور“ ہے جسے اسلامی اعتبار سے دیگر پھلوں سے زیادہ اہمیت حاصل ہے۔

کھجور غذائیت اور ادویاتی خصوصیات سے بھر پور ایک ایسا پھل ہے جو صدیوں سے انسانی خوراک کا حصہ رہا ہے بلکہ یہ کہا جائے تو غلط نہ ہوگا کہ کرہ ارض پر جب نبی آدم علیہ السلام کو آباد کیا گیا تو کھجور کا پھل ان کے لئے محبوب غذا بنا دیا گیا، یہ انبیاء اور صالحین کی پسندیدہ غذا رہی ہے۔ رسول پاک ﷺ کھجور کے پھل کو بے حد پسند فرماتے تھے۔ آپ ﷺ فرمایا کرتے تھے کہ جس کے گھر پر چند کھجوریں ہیں وہ غربت نہیں ہے،

عبدالنبی ﷺ سے قبل عرب و عجم میں کھجور کو ایک تجارتی جنس کا درجہ حاصل تھا۔ آج بھی دنیا کے بیشتر ایسے ممالک ہیں جہاں کھجور کی کاشت ہوتی ہے۔ یہ پھل ایک منافع بخش زرعی جنس کے طور پر مقبول ہے جسے ایکسپورٹ کر کے کثیر زر مبادلہ کمایا جا رہا ہے جب کہ اس کے ادویاتی استعمال کے نئے نئے طبی تجربات کے ذریعے کھجور کی افادیت کی ترویج کی جا رہی ہے۔ ریاست ہائے عرب، مصر، لبنان اور دیگر ممالک میں کھجور کے اجزاء سے مقوی خوردنی اشیاء بنائی جاتی ہیں۔ کھجور شاید دنیا کا واحد پھل ہے جو دنیا بھر میں یکساں مقبول ہے۔ کھجور کے شواہد سعودی عرب میں آج سے 1000 سال سے بھی قبل سے ملتے ہیں، اس اعتبار سے کھجور کا درخت دنیا کے قدیم ترین درختوں میں شمار ہوتا ہے۔

دوسرے پھلوں کی مانند کھجور بھی موسمی پھل ہے۔ اسی وجہ سے تازہ کھجوروں کی فراہمی ہمیشہ محدود نظر آتی ہے تاہم سوکھی ہوئی کھجوریں جنہیں چھوہارے کہا جاتا ہے سارا سال دستیاب ہوتی ہیں۔ دنیا بھر

جلد کی رونق کی اہمیت

سلسلے میں بڑا اہم کردار ادا کرتا ہے اس سے آپ اس کی خوبصورتی، صحت مند اور دلکشی کا اندازہ لگا سکتے ہیں۔ یہ بات یونیورسٹی آف گیونگن کے ڈاکٹر برن ہارڈنگ نے بتائی۔

اپنی اسکن ٹون کی حفاظت کرنا:

اگر آپ اپنی اسکن ٹون کی حفاظت کرنا چاہتے ہیں تو کوشش کیجئے کہ کم سے کم وقت سورج میں نکلیں باہر جاتے ہوئے سن اسکرین کا ضرور استعمال کریں سن ہیٹ بھی لے لیں اور ہلکے پڑے پہنیں جو کہ گرمی میں آپ کے پریشانی کا سبب نہ بن سکیں۔

آپ اگر پہلے ہی گرمی کی تپش میں باہر نکلنے کی غلطی کر چکے ہیں تو اسے بھول جائیں اور اب کوشش کریں کہ آئندہ ایسا نہ ہو۔ روزانہ اپنے جسم پر لوشن لگائیں جو آپ کو سورج کی شعاعوں اور گرمی کی شدت سے محفوظ رکھے ایسی بیوٹی پروڈکٹس کا استعمال کریں جن میں جلد کی حفاظت کا خیال بھی رکھا گیا ہو۔ اس سلسلے میں آپ یقیناً کسی ماہر ڈرماٹولوجسٹ سے بھی مشورہ کر سکتے ہیں جس کے مشوروں پر عمل کر کے آپ اپنی جلد کی رونق نہ صرف بحال کر سکتے ہیں بلکہ اس کی بھرپور حفاظت بھی کر سکتے ہیں۔

اسکن کی بھرپور ایک اسینڈرڈ انٹرنیشنل ماڈل پر رکھا گیا تو جلد کو بہت نوجوان، صحت مند اور زیادہ جاذب نظر پایا گیا۔ اس اسٹڈی سے یہ انداز لگانا مشکل نہیں کہ آپ اپنی جلد کو سورج سے ضرور بچائیں۔ کوئی بھی خاتون سترہ سال کی ہو یا ستر سال کی اسکن ٹون اس

جو لوگ اپنی جلد کی اہمیت کو سمجھتے ہیں وہ اس کی رونق کا بھی بھرپور خیال رکھتے ہیں گرم موسم میں سورج کی تپش آپ کی جلد کو مری طرح متاثر کر سکتی ہے اس موسم میں جلد کی حفاظت کی اہمیت بہت زیادہ بڑھ جاتی ہے یہ بات حال ہی میں اسکن ٹون اینڈ ایج کے سلسلے میں ایک سائنٹفک اسٹڈی میں بتائی گئی یہ اسٹڈی بیومن ہیڈ پرائیڈ ایوولوشن سوسائٹی کی سالانہ میٹنگ میں پیش کی گئی۔ ریسرچرز کا کہنا ہے کہ عمر کے معاملے میں اسکن ٹون انتہائی اہم کردار ادا کرتی ہے یہ یا تو آپ کو تیس سال کی کم دکھا سکتی ہے یا پھر اپنی عمر سے تیس سال زیادہ دکھا سکتی ہے۔

ایک اہم ریسرچر ڈاکٹر کرل گرامر جو کہ یونیورسٹی آف ویانا سے تعلق رکھتے ہیں نے بتایا کہ اس اسٹڈی نے ہمیں یہ سمجھنے میں بہت اہم کردار ادا کیا ہے کہ چہرے کی جھریاں ہی وہ چیز نہیں ہیں جن سے آپ کسی کی عمر کا اندازہ لگا سکتے ہیں بلکہ اس سلسلے میں اسکن ٹون بھی اہم کردار ادا کرتا ہے اس اسٹڈی میں بتایا گیا ہے کہ کس طرح آپ اپنی جلد کی حفاظت کر سکتے ہیں اور کس طرح آپ اسے موسمی اثرات سے محفوظ رکھ سکتے ہیں۔

غیر متوازن جلد ٹون کس طرح عمر پر اثر انداز ہوتی ہے! اس سلسلے میں ریسرچرز نے دس سے ستر سال کی خواتین کے امیجز استعمال کئے اور فائن لائز اور ٹھہریوں پر کام کیا پھر اس

کولیسٹرول سے بچاؤ کے طریقے

غیر چکنائی ہوتی ہے جو کولیسٹرول کم کرتی ہے۔

زیادہ فعال رہئے

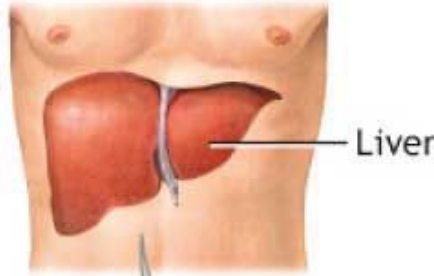
مناسب اور باقاعدہ ورزش سے کولیسٹرول (ایل ڈائل) گھٹ جاتا ہے۔ اس طرح مرض قلب کا امکان بھی کم ہو جاتا ہے۔

لہسن کھائیے

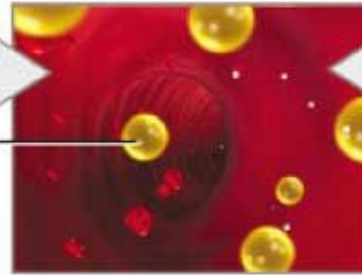
ایک حالیہ تحقیق سے پتہ چلا ہے کہ لہسن کے کپسول وغیرہ کھانے سے کولیسٹرول ساڑھے سات فیصد تک کم ہو سکتا ہے۔ خیال رہے کہ لہسن میں ایسے مرکبات ہوتے ہیں جو کولیسٹرول پیدا کرنے سے جگر کو باز رکھتے ہیں۔ لہذا روزانہ پابندی سے ایک یا دو جوے تازہ لہسن کے یا پھر اس سے بنے ہوئے کپسول یا گولیاں کھائیے۔

سبزی کھائیے

سبزی زیادہ کھانے کا یہ مطلب نہیں کہ آپ گوشت بالکل ہی چھوڑیں۔ گوشت بھی کھائیے لیکن تھوڑا اور وہ بھی چربی صاف کرنے کے بعد۔ مرغ اور مچھلی بہتر ہے۔ تھوڑا سا گوشت کم کر کے اس کے بجائے سویا تین سے بنی ہوئی اشیاء آزمائیے۔

Cholesterol

ADAM.

بلکہ یہ آئندہ زندگی میں حملہ قلب کے امکان کو بھی بڑھا دیتی ہے۔ ان خواتین کو خصوصاً احتیاط رہنے کی ضرورت ہے جن کے قریبی رشتے داروں کو کولیسٹرول کی زیادتی کی شکایت ہے۔ برٹش ہارٹ فاؤنڈیشن کے اندازے کے مطابق اگر ہم اپنے کولیسٹرول میں دس فیصد کمی کرنے میں کامیاب ہو جائیں تو مرض قلب کا خطرہ بیس سے تیس فیصد کم ہو جائیگا۔ مرض قلب سے بچنے کیلئے درج ذیل طریقوں پر غور کیجئے۔

چکنائی سے بچیں

اس قسم کی چکنائی ہمارے جگر کو زیادہ سے زیادہ کولیسٹرول بنانے پر آمادہ کرتی ہے۔ چکنائی ہمارے جسم میں ایک بسکت چکنے گوشت اور اس سے بنی ہوئی چیزوں نیز دودھ اور دودھ سے بنی اشیاء مٹھائیوں وغیرہ کے ذریعہ پہنچتی ہے۔

مغزیات کھائیے

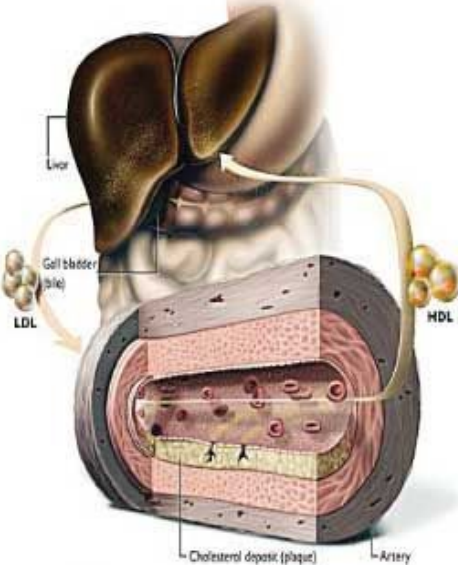
ہارورڈ یونیورسٹی کے ایک تحقیقی مطالعے کے مطابق اگر روزانہ ۱۰ گرام کریم کھانے کی بجائے اتنی ہی گری کھالی جائے تو مرض قلب کا خطرہ ۳۵ فیصد کم ہو سکتا ہے۔ مغزیات میں واحد اور کثیر

حالیہ اعداد و شمار کے مطابق جتنی عورتیں چھاتی کے سرطان سے جاں بحق ہوتی ہیں اس سے کہیں زیادہ حملہ قلب کی وجہ سے ہلاک ہوتی ہیں، لیکن ماہرین کا خیال ہے کہ اگر طرز زندگی میں کچھ ردوبدل کر کے خون میں کولیسٹرول کم کر لیا جائے تو اس خطرے میں تیس فیصد تک تخفیف ہو سکتی ہے۔ خون میں کولیسٹرول کی سطح پر نظر رکھنا صرف مردوں ہی کیلئے ضروری نہیں بلکہ خواتین کو بھی اس سلسلہ میں محتاط رہنا چاہیئے۔ اکثر خواتین کو اندازہ نہیں ہوتا لیکن ان کے خون میں کولیسٹرول بڑھا ہوا ہوتا ہے۔

ہارمون، حیاتی ذی اور غلیوں کی چھلی بنانے کیلئے کولیسٹرول کی تھوڑی سی مقدار تو لازمی ہوتی ہے لیکن اس سفید موم جیسے مادے کی مقدار اگر بہت زیادہ ہو جائے تو پھر یہ شریانوں کو تنگ بنا کر فالج یا حملہ قلب کو دعوت دیتا ہے۔

کولیسٹرول قدرتی طور پر جگر میں پیدا ہوتا ہے اور بعض غذائی اشیاء نیز ہماری زندگی کے بعض عوامل بھی جسم میں کولیسٹرول بڑھانے کے ذمہ دار ہوتے ہیں۔ کولیسٹرول کی دو قسمیں ہوتی ہیں۔

تیس سے چالیس سال کی درمیانی عمر میں کولیسٹرول کی زیادتی خواتین کیلئے اس سے زیادہ خطرناک ہوتی ہے جتنی کہ ساتھ اور اسی کی درمیانی عمر میں۔ عمر کے شروع کے حصے میں کولیسٹرول کی زیادتی نہ صرف یہ کہ کسی موروثی تعلق کی نشاندہی کرتی ہے

خوش گفتاری کا جادو

دلوں پر حکم رانی کے لئے ظاہری شخصیت اہم نہیں

الفاظ کے چناؤ، لہجے کے ٹھراؤ اور تحمل و عاجزی سے آپ بھی ہر دلعزیز کا لقب پاسکتے ہیں

تحریک: الطاف احمد ویانی

”انداز گفتگو“ شخصیت کا ایک بہت اہم جز ہے جو کہ کسی بھی فرد کی عزت و تکریم اور مقبولیت میں اضافے کا بڑا سبب ہے۔ خوب صورت انداز گفتگو کے حامل افراد نہ صرف لوگوں پر حکم رانی کرتے ہیں، بلکہ اپنی زندگی میں بے شمار کامیابیاں بھی حاصل کرتے ہیں۔ کسی بھی فرد کی ظاہری شخصیت کا پہلا تاثر یقیناً اہمیت رکھتا ہے، لیکن اگر یہ پرکشش، جاذب نظر سراپا رکھنے کے باوجود کوئی فرد خوب صورت انداز گفتگو سے محروم ہو، تو یقیناً ایک دو ملاقا توں کے بعد لوگ اس سے اتنا ہٹ محسوس کرنے لگتے ہیں، جبکہ دوسری طرف، کچھ لوگ پرکشش شخصیت نہ رکھتے ہوئے بھی محض خوبصورت اور پراثر انداز گفتگو کے باعث کافی ہر دل عزیز ہوتے ہیں، ان کی مقبولیت زیادہ دیر پا ہوتی ہے اور وہ جلد ہی دوسروں کی توجہ اپنی طرف مبذول کروا لیتے ہیں۔ آپ بھی یقیناً ایسے لوگوں کی صحبت چھوڑنا پسند نہیں کرتے ہوں گے۔ اگر آپ چاہتے ہیں کہ آپ بھی لوگوں میں دیر پا مقبولیت حاصل کریں، لوگوں کے دلوں پر حکم رانی کریں، تو اس کے لئے آپ کو اپنے انداز گفتگو پر نظر ڈالنا ہوگی۔ اگرچہ بہت حد تک یہ ایک فطری صلاحیت ہوتی ہے، لیکن ذرا سی توجہ سے آپ اس میں بہتری لاسکتے ہیں تیز بولنے اور صرف اپنی ہی کہے جانے کے عادی ہوں۔ ایسے لوگوں سے بات کرتے ہوئے یقیناً آپ کو فٹ محسوس کرتے ہوں گے۔ لیکن ذرا غور کیجئے اور اپنی شخصیت کا جائزہ لیجئے کہ کہیں آپ بھی تو کسی کے لئے اس قسم کی کو فٹ کا باعث تو نہیں اگر ایسا ہے تو یقیناً آپ کا انداز گفتگو آپ کے مستقبل، کامیابیوں، سماجی زندگی اور مقبولیت کی راہ میں بہت بڑی رکاوٹ ہے، اسے فوراً تبدیل کر ڈالیے۔

ہمارا مذہب اسلام بھی خوش گامی اور خوش گفتاری کی تربیت دیتا ہے۔ ہر شخص کو دوسرے کی عزت کرنے اور اس کے ساتھ ادب سے ہم کلام ہونے کا حکم دیتا ہے اور خوش گفتاری کے اصولوں میں بھی سب سے پہلا اصول یہی ہے کہ ہر ایک کی عزت کی جائے

، آپ اپنی گفتگو میں شکر یہ، مہربانی، صاحب، معذرت وغیرہ جیسے الفاظ کے استعمال سے بھی نکھار پیدا کر سکتے ہیں۔ گفتگو کے دوران اس بات کا خیال رکھیں کہ صرف آپ ہی نہیں بول رہے ہیں، بلکہ اپنے ساتھ شریک گفتگو افراد کو بھی بولنے اور اظہار رائے کا موقع دیں۔ مقابل کی بات بھی پورے تحمل اور غور سے سنیں اچھے سامع ہونے کی صلاحیت آپ کی شخصیت کو مزید اجاگر کرتی ہے۔

ہمیشہ بحث و تکرار سے اجتناب برتیں۔ اگر اس کی نوبت بھی آجائے، تو بھی اپنے جذبات پر قابو رکھیں۔ دوسروں کی رائے کا احترام کرتے ہوئے یوں مخاطب ہوں کہ ”آپ یقیناً درست فرما رہے ہیں، میری رائے میں“ یا ”آپ نے صحیح کہا، لیکن میں یہ کہنا چاہتا ہوں“ وغیرہ وغیرہ۔ اس طرح دوسرے بھی آپ کی بات غور سے سنیں گے اور آپ کی رائے کا احترام کریں گے۔ انداز گفتگو میں تھوڑی سی تبدیلی سے آپ ایک پورا اور مقبول شخصیت کے مالک بن سکتے ہیں۔ دوسروں کا احترام کریں، ان کی عزت کریں اور اپنی قدر و منزلت میں بھی اضافہ کر لیں۔

اس کی رائے کا احترام کیا جائے، چاہے مقابل آپ کی مخالفت ہی کیوں نہ کر رہا ہو، کیوں کہ دو پڑھے لکھے (حتیٰ کہ ان پڑھے) بھی افراد کے درمیان اختلاف رائے ہونا مثبت عمل ہے، نہ کہ منفی۔ ہمیشہ کوشش کریں کہ درمیانی، یاد دہی آواز میں بات کریں۔ بہت زیادہ تیز، یا ہلکی آواز کی گفتگو آپ سے ہم کلام شخص کے لئے الجھن کا باعث بن سکتی ہے۔ تیز تیز بولنا اس لیے نقصان دہ ہے کہ سامنے والے شخص کو آپ کی بات پر صحیح طرح توجہ دینے میں مشکل پیش آئے گی اور مبذول نہ ہونے کی وجہ سے وہ آپ کی گفتگو میں دلچسپی نہیں لے سکے گا۔ لہذا اظہار کلمات کرنا مناسب ہے، لیکن ایسا بھی نہ ہو کہ آپ کی گفتگو میں بہت زیادہ پوز آجائے۔ آ۔ ام۔ این اس طرح کی آوازوں کی شمولیت سے بھی گفتگو کا تسلسل متاثر ہوتا ہے، لہذا اس طرح گفتگو سے بھی گریز کریں۔ بہت زیادہ دھمے لہجے میں بولنا بھی مقابل کو پریشانی میں مبتلا کرتا ہے، اسے بار بار ”سوری“ یا ”کیا کہا“ جیسے الفاظ بولنے پر مجبور کرتا ہے، سو اس سے بھی اجتناب کریں۔ اچھے الفاظ کا چناؤ آپ کے انداز گفتگو کو چار چاند لگا دیتا ہے۔ نیز

1976ء میں قائم کی گئی۔ اور جون 1987ء میں زمینی حصہ پر قائم اوکھائی میمن ہاؤسنگ سوسائٹی کے دفتر میں قائم عثمان کا نڈا والا ٹائپنگ انسٹیٹیوٹ اوکھائی میمن یوتھ سرورسز کے تحت قائم کیا گیا۔ 1988-99ء میں جماعت خانہ کی قدیم بلڈنگ کا پچھلا حصہ انتہائی خستہ ہو گیا تھا۔ اس کو از سر نئے تعمیر کیا گیا۔ اور اوکھائی میمن اکیڈمی میں توسیع کی گئی۔ اکتوبر 1998ء میں جماعت خانہ فیز 11 میں عبدالستار گٹا انٹرمیڈیٹ کالج کا آغاز کیا گیا۔ اوکھائی میمن جماعت خانہ میمن برادری کا ایک ثقافتی ورثہ ہے۔ اسی جماعت خانہ میں اوکھائی میمن برادری 22 دسمبر 1940ء کو قائد اعظم کو ایک شاندار استقبال دیا۔ اور تحریک پاکستان میں اپنی بھرپور حمایت کا اعلان کیا۔ اوکھائی میمن جماعت خانہ نہ صرف فروطت کے ربط و اخوت کا محور رہا ہے بلکہ اس کی دیواروں میں ایک صدی کی داستان پوشیدہ ہے۔ یہ جماعت خانہ اصلاح قوم و معیشت کا گہوارہ، جلسے، جشن و سیاست کا مرکز اور علم و ادب کا منبع رہا ہے۔ یہی سے برادری کے پابند عمل تنظیموں کے معمار اٹھے ہیں اور یہیں اوکھائی میمن برادری کے بزرگوں کی فکر و نظر کی مہفلیں جتی تھی یہیں سے نوجوانوں کی عزم و عمل کا آغاز ہوا۔ اسی جماعت خانہ کی بدولت آج اوکھائی میمن برادری ماضی کے تسلسل سے مستقبل کی منزل کی طرف رواں ہے۔ ایک نسل گئی ایک نسل آئی ہے یہ کام فلاح ہمیشہ سے جاری ہے۔

مدرسہ ایسوسی ایشن کے زیر انتظام لی۔ 1985ء میں یہ اسکول اوکھائی میمن جماعت کے زیر انتظام ہوا۔ جون 1973ء میں جماعت کے صدر جناب عبدالکریم گناترا نے جماعت خانہ کے شمالی حصہ میں حسین ابراہیم میموریل ہال تعمیر کروایا۔ 13 جنوری 1989ء کو جناب حاجی عبدالستار طیب ویانی نے جماعت خانہ فیز 11 سنگ بنیاد رکھا۔ 1991ء میں جناب عبدالستار یوسف گٹا نے فیز 11 اوپر حال تعمیر کروایا۔ جماعت خانہ میں فیز 11 کی پہلی منزل پر اوکھائی میمن اکیڈمی

1933ء میں یہاں برادری کی آباد کاری کی۔ اوکھائی میمن ہاؤسنگ سوسائٹی کراچی کی پہلی مین رجسٹرڈ سوسائٹی ہے۔ 13 جولائی 1938ء اوکھائی میمن برادری کا ایک یادگار سہزری دن تھا۔ جب اس دن مین سوسائٹی اور نوآبادی مین آباد برادریوں کی سہولت کے لیے مین سوسائٹی میں اوکھائی میمن جماعت خانہ کا سنگ بنیاد سر حاجی عبداللہ ہارون کے دست مبارک سے رکھا گیا۔ اوکھائی میمن جماعت خانہ کی سنگ بنیاد کی تقریب کے موقع پر طیب علی علوی روڈ کو انتہائی خوبصورتی سے سجایا گیا تھا۔ جیسے ہی سر حاجی عبداللہ ہارون تقریب میں پہنچے بینڈ نے استقبال دھن بجائی اور روڈ پر مارچ پاسٹ کیا۔ جماعت کے عہدیداران نے آپ کا پرتپاک اور پر خلوص انداز میں استقبال کیا۔ اس تقریب میں کراچی میں آباد دیگر مین برادریوں کے عمائدین نے بھی بھرپور شرکت فرمائی۔ تقریب کی کاروائی کے بعد جماعت خانہ کے جنوب میں سنگ بنیاد پر چاندی کے برتن (نگاری) میں سینٹ وریٹی کا گاڑھا لگا کر سنگ بنیاد رکھا۔ اس موقع پر موجود تمام حاضرین نے پر مسرت نعرے لگائے اور دعائے خیر کی۔ اور اس طرح اوکھائی میمن جماعت خانہ کی باقاعدہ تعمیر کا آغاز ہوا۔ اس تعمیر میں سر حاجی عبداللہ ہارون نے مثالی تعاون فرمایا 1948ء میں جماعت کے صدر جناب عاربی محمد گٹا نے جماعت خانہ میں برادری میں مختلف تقریبات کی سہولت کے لیے ایک لمبا شید تعمیر کروایا۔ جہاں اس وقت نیال حال فیز 11 تعمیر کیا گیا ہے 1948ء میں ہی برادری کی مختیر شخصیت حاجی سائت محمد غازیانی کے مالی تعاون سے جماعت خانہ کی اوپر کی منزل تعمیر کر کے ہال بنایا گیا۔

قیام پاکستان سے قبل جماعت خانہ میں جماعت کے مرکزی دفتر کے علاوہ اوکھائی میمن ہاؤسنگ سوسائٹی کا مرکزی دفتر بھی قائم کیا گیا اور ساتھی مدرسہ تعلیم القرآن اور لڑکیوں کے لیے پرائمری اسکول کا بھی آغاز کر دیا گیا تھا۔ یہ اسکول اوکھائی میمن

اوکھائی میمن جماعت خانہ کراچی

پوشیدہ ان دیواروں میں روداد ہے ایک زمانے کی
تہذیب کا ایک موقع ہے تعمیر جماعت خانے کی

برادری کے کچھ افراد نے نوآبادی میں رہائش اختیار کی۔ اس وقت کھارادار میں مقیم افراد اپنی سماجی و ثقافتی تقریبات اوکھائی میمن مدرسہ کے احاطہ میں منعقد کیا کرتے تھے۔ جبکہ نوآباد کے رہائش پذیر افراد یہ تقریبات تنگ و تاریک گلیوں میں انجام دیتے تھے۔ 1930ء میں کراچی میں آباد اوکھائی میمن برادری نے محمد حاشم گذر، جمشید نسروانجی اور حاتم علی علوی کے تعاون سے اوکھائی میمن ہاؤسنگ سوسائٹی کا قیام عمل میں لاکر لیاری کے علاقے کھنڈہ کے قریب شاہ ولی اللہ روڈ پر 15 ایکڑ اراضی حاصل کی۔ اور

تھے۔ کراچی میں آباد ہونے والے خاندانوں کی اکثریت کھارادار کے علاقے میں رہائش پذیر تھی۔ 1880ء میں اوکھائی میمن برادری کے افراد نے اوکھائی میمن جماعت کا قیام عمل میں لاکر کراچی میں اپنی سماجی و فلاحی خدمات کا آغاز کیا۔ اوکھائی میمن برادری کے معروف بزرگ محقق و مورخ جناب حاجی اسحاق کھوسہ تحریر فرماتے ہیں کہ 1890ء میں اوکھائی میمن جماعت کے تحت برادری کی خوشی و غمی کے موقع پر کھانے پینے کے چند برتنوں کا اہتمام کیا گیا 1917ء میں اوکھائی میمن

میمن برادری کی یہ موروثی خصوصیت ہے کہ وہ دنیا میں جہاں جہاں آباد ہوئے وہاں مسجد، مدرسہ، اسکول اور جماعت خانہ کی تعمیر کروانا اولین فرض سمجھا۔

تاریخ کے حوالوں سے پتہ چلتا ہے کہ اوکھائی میمن برادری نے 1840ء میں خشک سالی اور قحط کی وجہ سے تجارت و ملازمت کی تلاش میں ہندوستان کے دوسرے مقامات کے علاوہ افریقہ اور کراچی ہجرت کی۔ 1840ء سے 1880ء تک اوکھائی میمن برادری کے تقریباً 100 سے زائد خاندان کراچی میں آباد ہو چکے

دیار غیر میں میمن برادری کی آزان حق دارالعلوم المدینہ (نیویارک)

امریکہ میں چرچ بن گئے فروغ اسلام کے مرکز

نارتھ ڈیویس روڈ ایسٹ اروائیو یارک میں خریدی گئی۔ جہاں صرف 18 طلباء کو رہائش اختیار کرنے کی اجازت ملی۔ 1992ء میں ایک اور پراپرٹی، ہمبرگ نیویارک میں خریدنے کیلئے دستاویزات پر دستخط ہوئے۔ لیکن یہ پراپرٹی کا معاملہ بھی پڑوسیوں کے اعتراض کے باعث کھٹائی میں پڑ گیا۔

1993ء میں ایک اور پراپرٹی سائیکا مورایونیو بیلو نیویارک میں خریدنے کیلئے منتخب کی گئی لیکن اس کے مالک نے دارالعلوم کیلئے یہ پراپرٹی فروخت کرنے سے انکار کر دیا۔ لیکن 130 اکتوبر 1993ء کو ان کی مسلسل جدوجہد خدا کے فضل و کرم سے رنگ لائی اور سویسکی اسٹریٹ بیلو نیویارک میں چرچ اسکول جس کا نام پش مشنل چرچ تھا اس کو خرید کر مسجد اور طلباء کی رہائش میں تبدیل کر دیا۔ اور چرچ میں انڈیا اکبر انڈیا کبر کی صدائیں گونجنے لگی۔ 13 مارچ 1994ء کو ڈاکٹر محمد اسمعیل میمن مدنی نے مسجد سے متصل چرچ کو بھی خرید کر اسے طالبات کی تعلیم کیلئے مختص کر دیا۔ سویسکی اسٹریٹ پر قائم دارالعلوم کی اصل عمارت جو دارالانجیل کہلاتی ہے۔ دو سال کے مختصر عرصے میں طلباء کی کثیر تعداد کے سبب اس میں گنجائش نہ رہی اور سلسلے میں مزید بلڈنگ کی تلاش شروع کر دی گئی۔ 22 اکتوبر 2001ء میں ایک کارکن کی غلطی کی وجہ سے دارالعلوم میں آگ لگ گئی۔ جس سے دارالعلوم کو ناقابل تلافی نقصان پہنچا۔ اس آگ پر 680 افراد سڑنے لگی گھنٹی کی جدوجہد کے بعد قابو پایا۔ مئی 2002ء میں دارالعلوم سے ایک میل دوری پر ایک نیلامی کے ذریعے ایک اور پراپرٹی خریدی گئی۔ جو 16 بلڈنگوں پر مشتمل 16 ایکڑ رقبے پر محیط تھی۔ اس میں طلباء کے لئے رہائش کی جگہ، لائبریری، کچن، کھانے کا ہال، کھیل کا میدان اور پارکنگ لائٹ شامل ہے۔ اس میں اسلامی تعلیمات کے ساتھ ساتھ دیگر علوم کی بھی تربیت دی جاتی ہے۔ دارالعلوم المدینہ نیویارک نہ صرف اسلام کا مرکز ہے بلکہ دیار غیر میں مسلمانوں کی دین اسلام کے لئے خدمت کی ایک مثال ہے۔ اور میمن برادری کی بین الاقوامی دینی خدمات کا ایک حصہ ہے۔

تحقیق و تحریر: عبدالحمید طیب سواریا

کے فوراً بعد بحیثیت میڈیکل آفیسر ان کی تعیناتی سعودی عرب میں ہونے کے سبب وہ مستقل وہاں ہجرت کر گئے۔ سعودی عرب کے شہر مدینہ منورہ میں آپ کی طلب علم نے آپ کو شیخ الحدیث ذکریا رحمت اللہ علیہ کے قابل شاگردوں میں کر دیا۔ شیخ الحدیث کئی سالوں سے مدینہ منورہ میں اسلامی تعلیمات کے استاد تھے۔ 1962ء میں آپ کو شیخ الحدیث کے ہاتھوں بیت کرنے کا شرف حاصل ہوا۔ آپ کے شیخ ابوالحسن علی ندوی سے بھی قریبی دوستانہ مراسم تھے۔ 1986ء میں ڈاکٹر محمد اسمعیل میمن مدنی نے دین اسلام کے فروغ اور اسلامی درگاہ دارالعلوم کے قیام کے لئے مدینہ منورہ سے کینیڈا ہجرت فرمائی۔ ابتداء میں انہوں نے کینیڈا امریکہ میں جگہ کی تلاش شروع کی۔ کافی تلاش کے بعد ڈکنر نیویارک میں ایک پراپرٹی خریدی۔ لیکن 1989ء میں اس کو منسوخ کر دیا گیا۔ پھر ایک بار ڈان اسٹریٹ بیلو نیویارک میں پراپرٹی خریداری کی تیاری کی گئی۔ لیکن 1990ء میں ایک بار پھر اس کو بھی منسوخ کر دیا گیا۔ بالآخر 17 جون 1991ء کو ایک پراپرٹی

تاریخ عالم اس بات کی شاہد ہے کہ میمن برادری نے جہاں خدمت انسانیت کو اپنا نصب العین بنایا وہی دین اسلام کی فروغ کے لئے ہر دور میں ہر مقام پر اپنا بھرپور کردار ادا کیا۔

اسلام ایک مکمل ضابطہ حیات ہے۔ اس ضابطہ حیات کو اپنی عملی زندگی میں انسان کو کس طرح اپنانا چاہئے اور اس سے متعلق معلومات انسان کی اولین ترجیحات میں ہونی چاہئے۔ اسی فلسفے کو مد نظر رکھتے ہوئے ڈاکٹر محمد اسمعیل میمن مدنی نے نیویارک میں دارالعلوم المدینہ قائم کیا۔

ڈاکٹر محمد اسمعیل میمن مدنی بھارت کی ریاست جونا گڑھ کے ایک قصبے مانگڑول میں پیدا ہوئے۔ برصغیر پاک و ہند کی تقسیم کے بعد ان کا خاندان بھارت سے ہجرت کر کے پاکستان کے شہر کراچی میں سکونت اختیار کی۔ ڈاکٹر محمد اسمعیل میمن مدنی کو بچپن سے ہی علم سے بہت رغبت تھی انہوں نے اپنی پروفیشنل تعلیم ڈاؤ میڈیکل کالج کراچی سے اور مذہبی علوم دارالعلوم کراچی سے حاصل کیں۔ 1961ء میں ڈاؤ میڈیکل کالج میں MBBS کرنے

جلیل القدر بزرگ مولانا سید شاہ عبدالرحمن صاحب نے بعد نماز جمعہ مسجد کی محرابوں کی بنیاد رکھی۔ بیت المکرم میں پہلی نماز 25 جنوری 1963ء کو رمضان المبارک سے قبل جمعہ المبارک کو ادا کی گئی اور پہلی تراویح 26 جنوری 1963ء کو ادا کی گئی۔

بیت المکرم مسجد نہ صرف ڈھاکہ کی وسیع عریض اور عالی شان مسجد ہے بلکہ یہ پورے بنگلہ دیش (سابقہ مشرقی پاکستان) کی سب سے بڑی مسجد ہے۔

مسجد میں نمازیوں کیلئے زمینی ہال ساٹھ ہزار اسکوئر فٹ پر مشتمل ہے اور مسجد کی عمارت سطح زمین سے 99 فٹ بلند ہے۔ محرابوں پر اللہ تعالیٰ کے ننانوے نام درج ہیں۔ خوانین کیلئے علیحدہ علیحدہ نماز ہال اور راستہ تعمیر کیا گیا ہے اور مسجد سے باہر وسیع عریض جگہ بڑے اجتماعوں کیلئے مختص کی گئی ہے۔ یہ مسجد نہ صرف اسلامی فن و ثقافت بلکہ جدید فن ثقافت کا اعلیٰ نمونہ ہے۔ جس نے مشرق اور مغرب کے امتزاج کا ایک نیا حسن عطا کیا۔

بیت المکرم مسجد خانہ کعبہ کی طرز پر چوکور شکل میں ہے مسجد کی بنیادی عمارت پانچ منزلوں پر مشتمل ہے۔ اس تعمیر میں خصوصی طور پر وہاں کے موسم کو مد نظر رکھا گیا ہے۔

مسجد کی پہلی اور دوسری منزل بھی نمازیوں کیلئے مختص ہے اور نمازیوں کیلئے زمینی ہال کے ساتھ ایک بڑی لائبریری بھی قائم ہے۔ بیت المکرم مسجد نہ صرف اسلامی فن ثقافت کی اعلیٰ مثال ہے۔ بلکہ یہ جاہ و جلال سے بھر پور مسجد سیمین برادری کی موروثی خدمات کا منہ بولتا ثبوت ہے۔

اس سوچ کو جنم لیا کہ بڑھتی ہوئی ڈھاکہ کی آبادی کے ساتھ اس شہر کو ایک بڑی مسجد ضرورت ہے اس سلسلے میں کئی مساجد تعمیر بھی ہوئی لیکن ان مساجد میں کوئی مسجد ایسی ناتھی جو شہر کی جامع مسجد کی جگہ لے سکے اور ڈھاکہ کے مسلمان اس مسجد کو عید گاہ کے طور پر استعمال کر سکیں اور اپنے بڑے اجتماع وہاں منعقد کر سکیں۔

ڈھاکہ کے مسلمانوں کی اس ضرورت کو مد نظر رکھتے ہوئے مبین برادری کے صف اول کے ممتاز صنعتکار و سماجی رہنما سیٹھ کا عبداللطیف بادانی (مرحوم) نے ڈھاکہ میں وسیع عریض، عالی شان و پر وقار مسجد کی تعمیر کا فیصلہ کیا اور اس کیلئے باقاعدہ ایک سوسائٹی تشکیل دی اور فروری 1955ء میں اس کو رجسٹر کروایا۔ جناب جی اے مدنی (مرحوم) سوسائٹی کے چیئرمین، سیٹھ حنیف آدم جی خازن اور سیٹھ بی بی احمد بادانی (مرحوم) اس کے سیکریٹری منتخب ہوئے۔ جناب جی اے مدنی نے اس مسجد کا نام بیت المکرم تجویز کیا۔ بیت المکرم سوسائٹی نے فوری طور پر مسجد کی تعمیر کی منصوبہ بندی کے ساتھ ساتھ اس میں دارالعلوم، دارقضاء، اسلامی و سیرت لائبریری اور مسجد سے ملحق شاپنگ سینٹر کے قیام کا فیصلہ کیا۔ مسجد کے ساتھ شاپنگ سینٹر کی تعمیر کا بنیادی مقصد مستقبل میں مسجد کو مالی استحکام بخشنا تھا۔

بیت المکرم مسجد کا سنگ بنیاد 27 جنوری 1960ء کو صدر پاکستان فیلیڈ مارشل جنرل محمد ایوب خان نے رکھا۔ 25 مارچ 1960ء بمطابق 27 رمضان المبارک بروز جمعہ الواح 1379ء میں

بے جا حمایت سے مسلمانوں میں بیداری کی لہر پیدا ہو گئی اور مسلمانوں نے اپنے حقوق کے لئے احتجاج شروع کر دیا اس سلسلے میں نواب سرخو بہ سلیم اللہ خان بہادر نے 1906ء میں ہندوستان کے مسلمان لیڈروں سے بات کی۔ جس کے نتیجے میں آل انڈیا مسلم لیگ کا قیام میں عمل میں آیا۔ اور قائد اعظم کی ولولہ انگیز قیادت میں پاکستان معرض میں وجود میں آیا۔ اور مسلمانوں کے لئے علیحدہ ملک قائم ہوا۔ اور اس طرح ڈھاکہ مشرقی پاکستان کا دارالخلافہ یعنی پاکستان کا دوسرا مرکز قرار پایا۔ قیام پاکستان کے بعد مشرقی پاکستان میں مختلف دیہاتوں اور قصبوں کے فسادات سے متاثرہ مسلمانوں کی کافی تعداد نے ڈھاکہ میں سکونت اختیار کی اور اس طرح ڈھاکہ کی آبادی بڑھتی گئی۔

مشرق پاکستان کا دارالخلافہ ہونے کی وجہ سے ڈھاکہ میں کئی صنعتیں، تجارتی ادارے اور کمرشل سینٹر قائم ہو گئے۔ اس موقع پر مبین برادری کے کئی صنعتکار اور کاروباری حضرات نے ڈھاکہ سمیت مشرقی پاکستان کے مختلف شہروں میں کئی بڑی بڑی صنعتیں اور تجارتی ادارے قائم کئے۔ ڈھاکہ میں تیزی سے بڑھتی ہوئی آبادی کے پیش نظر اطراف کے کئی علاقے بھی ڈھاکہ میں شامل کر دیئے گئے۔

1964ء میں فیلیڈ مارشل جنرل محمد ایوب خان کے دور حکومت میں ڈھاکہ کی ترقی کیلئے کئی اہم منصوبے شروع کئے گئے۔ لیکن ان ترقیاتی منصوبوں کے ساتھ ساتھ وہاں کے مسلمانوں نے

بیت اللہ کی طرز پر تعمیر کردہ اسلامی فن ثقافت کا عالیشان نمونہ

جامع مسجد بیت المکرم ڈھاکہ

میسمن برادری کی موروثی خدمات کی اعلیٰ مثال

اس لئے واسرے کا یہ فیصلہ ہندوں کو سخت ناگوار گزارا اور انہوں نے مطالبہ کیا کہ اس فیصلے کو ختم کیا جائے۔ لیکن واسرے کے اس فیصلے کے بعد مسلمانوں نے مساجد کو از سر نو تعمیر کرنا شروع کر دیا۔ اور ان کی تزئین و آرائش شروع کر دی اور چند ہی مساجد بھی تعمیر کیں۔ لیکن 1911ء میں ہندوں کی پر تشدد کاروائیوں کے نتیجے میں ڈھاکہ ایک بار پھر پسماندگی کی طرف چلا گیا اور ہندوں کی ان کارروائیوں کے نتیجے میں مسلمانوں کے جذبات مجروح ہوئے۔ ہندوں کی معتقدانہ سوچ اور انگریزوں کی ہندوں کے لئے

تحقیق و تخریر: عبدالحمید طیب سوریا

1757ء جب پلاسی کے نتیجے میں مسلمان اپنی طاقت کھو چکے تھے۔ اور ایسٹ انڈیا کمپنی دارالخلافہ ڈھاکہ سے کلکتہ منتقل کر دیا گیا۔ جس کی وجہ سے ڈھاکہ شہر خستہ حالی کا شکار ہو گیا اور وہاں کی کئی مساجد وقت گزرنے کے ساتھ ساتھ اپنی شان و شوکت اور جاہ و جلال سے محروم ہو گئیں۔ 1905ء میں واسرے نے مشرقی بنگال اور آسام کو الگ صوبہ بنا کر ڈھاکہ کو اس کا دارالخلافہ بنایا۔ ڈھاکہ ایک بار پھر اپنی آب و تاب میں آنے لگا چونکہ ڈھاکہ میں مسلمانوں کی اکثریت تھی۔

ڈھاکہ کو عموماً مسجدوں کا شہر کہا جاتا ہے۔ جس کا آغاز تیرہویں صدی میں ہوا۔ بنگال پر ساڑھے پانچ سو سال (1202ء تا 1757ء) پشمان سرداروں اور مغل شہنشاہوں کی حکومت رہی۔ چونکہ ڈھاکہ انتظامی امور میں مرکز کی حیثیت رکھتا تھا۔ اس لئے ان حکومتوں کے صوبیدار (گورنر) اور جرنیل نے مختلف اوقات میں کئی قلعے اور مساجد تعمیر کروائیں۔ مغل شہنشاہ جہانگیر نے 1664ء میں نواب شاکشہ خان کو ڈھاکہ کا صوبیدار مقرر کیا۔ اس کے دور میں کئی ترقیاتی کام کے علاوہ کئی مساجد تعمیر ہوئیں۔

جناب ابراہیم باوانی کی زندگی کے آخری مہینوں کا ایک مستحسن اقدام یہ تھا کہ افغانستان سے آئے ہوئے بے سہارا مہاجرین کے لئے ایک کمیٹی قائم کر دی۔ آپ کراچی افغان ریلیف کمیٹی کے خزانچی تھے اور اس حیثیت سے صوبہ بلوچستان اور سرحد کا سفر کر کے وہاں کے افغان مہاجر خیموں کا خود جا کر جائزہ لے آئے تھے۔ اس کے بعد خاص کر آپ کی کوششوں سے ان مہاجرین کیلئے بچپن لاکھ روپے کی دوائیں بھیجی گئیں۔ آپ نے کراچی سے ان مہاجرین کے لئے گرم کپڑے بھیجنے کے انتظامات بھی کئے۔ اس کے علاوہ چار ڈاکٹروں کی ایک ٹیم بھی اپنے خرچ سے وہاں بھیجی تھی۔ آپ ”ورلڈ اسلامک فیڈریشن“ مسلم کونسل آف یورپ اور دوسرے چند بین الاقوامی مسلم اداروں کے ساتھ بھی مختلف حیثیت سے منسلک تھے۔

جناب محمد علی رنگون والا صاحب نے لندن میں ورلڈ میمن فیڈریشن کی بنیاد رکھی تھی۔ جناب رنگون والا کے ساتھ ساتھ فاؤنڈیشن کے دو اہم ستونوں میں سے ایک باوانی بھی تھے۔ اس فاؤنڈیشن نے بھارت میں غریب اور درمیانی طبقے کے میمن بھائیوں کی اقتصادی حالت کو مضبوط کرنے کے ایک عمدہ منصوبے کو ”آل انڈیا میمن جماعتی فیڈریشن“ کے تعاون سے عملی جامہ پہنایا تھا۔

جناب ابراہیم باوانی ”المدینہ ٹرسٹ“ یو کے (UK) کے بھی ٹیننگ ٹرسٹی تھے۔

14 نومبر 1982ء بروز اتوار آپ اپنے خالق حقیقی سے جا

عائشہ باوانی وقف کے تحت ایسی کتابوں کی اشاعت کا کام شروع کر کے گزشتہ پچاس سال میں وقف کی جانب سے انگریزی، اردو، گجراتی اور سندھی زبان میں کئی کتابیں شائع ہو چکی ہیں۔

عائشہ باوانی وقف کی جانب سے اس کے علاوہ کافی تعداد میں

طالبات کیلئے 1960 میں ہائی اسکول قائم کیا گیا۔ بعد میں رفتہ رفتہ یہ ادارہ ترقی کرتا گیا۔ اور پھر 1965ء میں اس میں کالج کی تعلیم کی ابتداء کی گئی۔ اس ہائی اسکول اور کالج کا معیار تعلیم شہر کے دیگر تعلیمی اداروں سے بہتر تھا۔

1962ء میں ڈھاکہ میں آٹھ لاکھ روپے کی رقم سے ”احمد

جناب ابراہیم باوانی کی زندگی کے آخری مہینوں کا ایک مستحسن اقدام یہ تھا کہ افغانستان سے آئے ہوئے بے سہارا مہاجرین کے لئے ایک کمیٹی قائم کر دی۔ آپ کراچی افغان ریلیف کمیٹی کے خزانچی تھے اور اس حیثیت سے صوبہ بلوچستان اور سرحد کا سفر کر کے وہاں کے افغان مہاجر خیموں کا خود جا کر جائزہ لے آئے تھے

طالب علموں کو وظائف دیئے جاتے ہیں۔ حاجت مند اغریوں کو امداد دی جاتی ہے مذہبی اداروں کو گرانٹ دی جاتی اور امیر جنسی کے حالات میں مختلف قسم کی امدادی سرگرمیاں انجام دی جاتی ہیں۔

جناب ابراہیم باوانی کی دینی خدمات کے شعبے میں مسلم نیوز انٹرنیشنل، بھی ایک یادگار خدمت تھی۔ آپ نے مسلم ممالک کی خبروں اور ان خیالات و فکارات کے دنیا کے سامنے بے باکی کے ساتھ پیش کرنے کیلئے لندن سے مئی 1962ء میں ”مسلم نیوز انٹرنیشنل“ کے نام سے ایک ماہانہ رسالے کا اجرا کیا۔ اس میگزین کو تمام مسلم ممالک میں سراہا گیا۔

باوانی اکیڈمی، تعمیر کی گئی۔ اس وقت کے پارلیمنٹ کے اسپیکر جناب مولوی تمیز الدین کے دست مبارک سے افتتاح کرایا گیا۔ مشرقی پاکستان (موجودہ بنگلہ دیش) میں باوانی خاندان کی جانب سے کئی اور تعلیمی ادارے بھی کھولے گئے۔

ان تمام خدمات اور کارگزاریوں کے پیچھے جناب کا باوانی کے اور ان کے انتقال کے بعد جناب ابراہیم باوانی کی محنت لگن اور ذاتی دلچسپی کا فرما تھی۔

چنانچہ 1962-63 میں فیڈریشن کی صدارت کے انتخاب کے موقع پر جناب ابراہیم باوانی کی صلاحیتوں سے مستفید ہونے کیلئے ان کی رضا مندی حاصل کر لی گئی۔ اس وقت فیڈریشن کے قیام کو تقریباً ایک عشرے کا عرصہ گزر چکا تھا۔ لیکن میمن برادری کی توقعات ہرگز پوری نہیں ہوئی تھیں۔ بالآخر جناب ابراہیم باوانی فیڈریشن کے صدر منتخب ہو گئے۔ ان کی فعال قیادت میں پوری میمن برادری میں امید کی ایک نئی لہر دوڑ گئی۔

11 دسمبر سے 14 دسمبر 1963ء تک کراچی میں میمن برادری کا ایک دوسرا بڑا کنونشن منعقد کیا گیا۔ پاکستان کی سر زمین پر میمن برادری کا ایسا شاندار کنونشن اس سے قبل کبھی منعقد نہیں کیا گیا تھا۔

1978ء اور 1979ء کے سالوں میں ان کو دوبارہ آل پاکستان میمن فیڈریشن کا صدر منتخب کیا گیا۔ پندرہ سال تک فیڈریشن میں کسی قسم کی تہدیل نہیں ہوئی تھی۔ پہلے کی طرح ست رفتار سے چل رہی تھی لیکن جناب ابراہیم باوانی کی آمد سے اس میں تہدیل ہی آگئی

جناب ابراہیم باوانی کی زندگی کی شاید سب سے زیادہ کامیابی عائشہ باوانی وقف کے تحت دینی کتابوں کی اشاعت ہے۔

جناب ابراہیم باوانی کی دنیاوی زندگی کی اس طرح چودھویں یا پندرھویں

نومبر 1982ء کو اچانک ختم ہو گئی لیکن انہوں نے دنیا بھر کے مظلوم

مسلمانوں کو فیض پہنچانے اور اسلام کی آبیاری کیلئے جو کچھ بھی خدمت

انجام دی ہیں ان سے آپ کا نام زندہ جاوید رہے گا۔

ملے ہیں۔ دنیا کے بہت نیک دل انسانوں کی طرح آپ بھی کسی تکلیف کے بغیر ابدی نیند سو گئے۔ انا اللہ وانا الیہ راجعون۔ جناب ابراہیم باوانی کی دنیاوی زندگی کی اس طرح چودھویں یا پندرھویں نومبر 1982ء کو اچانک ختم ہو گئی لیکن انہوں نے دنیا بھر کے مظلوم مسلمانوں کو فیض پہنچانے اور اسلام کی آبیاری کیلئے جو کچھ بھی خدمت انجام دی ہیں ان سے آپ کا نام زندہ جاوید رہے گا۔

XXXXXXXXXX

جناب کا باوانی موثر عالم اسلامی کے خزانچی رہ چکے تھے تھے جناب ابراہیم باوانی نے موثر کے سماجی فلاح و بہبود کے شعبے کے ذمہ داریاں سنبھال رکھی تھیں۔ موثر کے ذریعے سے ساری دنیا میں جہاں بھی غریب، حاجت مند اور مظلوم مسلمان ہوتے تھے، پہنچ سکتے تھے۔ آپ کی اس کارکردگی کا میدان فلسطین سے لے کر فلپائن اور اری ٹیریا سے لیکر افغانستان تک کے تمام حاجت مند مسلم برادری فیضیاب ہوتی تھی۔

1947 میں جب پاکستان کا قیام عمل میں آیا اس وقت جناب ابراہیم باوانی نے اپنے دوسری بھائیوں کے ہمراہ پاکستان کو ہجرت کی۔

جناب لطیف کا کا کی رہنماء میں ان کے سب بھتیجیوں نے پاکستان کی صنعت کاری میں بھرپور حصہ لینا شروع کر دیا۔ 1948ء میں جناب احمد باوانی نے کراچی میں کچھ مشینری درآمد کر کے ”باوانی واپولن ٹیکسٹائل ملز“ کا کام شروع کروا دیا۔ چند سالوں کے بعد باوانی گروپ نے پی آئی ڈی سی تلہار (سندھ) کی شوگر مل خرید لی ”باوانی گروپ بہت جلد ہی ملک کے ایک سب سے بڑے ”صنعت کار گروپ“ کی حیثیت سے ابھرے اور صف اول کے صنعت کاروں کے گروپ میں شمار ہونے لگے

کا کا لطیف باوانی نے اپنا زیادہ وقت قوم اور برادری اور دینی خدمت میں گزارنے لگے۔ آپ کا جوان بھتیجا ابراہیم ہمیشہ آپ کے ساتھ ہی رہتا تھا۔ جناب کا کا باوانی کی رہنمائی میں ابراہیم باوانی کی مزید تربیت ہوئی چنانچہ اپنی زندگی کے آخری دو عشروں میں عالم اسلام میں آپ سب سے زیادہ شہرت یافتہ ”میمن رہنما“ مشہور ہوئے۔

تجارت کے شعبے میں جناب ابراہیم باوانی نے 1954ء میں اہم تاجروں کے ایک اہم ادارے پاکستان جیمیر آف کامرس کے سب سے بڑے عہدے کی ذمہ داریاں سنبھالی تھیں۔ یہ ادارہ ماضی میں انڈین جیمیر آف کامرس تھا۔ 1954ء سے

میں ہوئی تھی۔ اپنی زندگی کا چوتھا حصہ انہوں نے رنگون ہی میں گزارا تھا۔

تعلیم سمورت (بھارت) کے مسلمانوں کے قائم کردہ مدرسے میں حاصل کی تھی اور انگریزی تعلیم ایک ثانوی اسکول میں

کا کا لطیف باوانی نے اپنا زیادہ وقت قوم اور برادری اور دینی خدمت میں گزارنے لگے۔ آپ کا جوان بھتیجا ابراہیم ہمیشہ آپ کے ساتھ ہی رہتا تھا۔ جناب کا کا باوانی کی رہنمائی میں ابراہیم باوانی کی مزید تربیت ہوئی چنانچہ اپنی زندگی کے آخری دو عشروں میں عالم اسلام میں آپ سب سے زیادہ شہرت یافتہ ”میمن رہنما“ مشہور ہوئے

حاصل کی تھی۔

1944ء میں انہوں نے ممبئی میں میٹرک کا امتحان دیا۔ طالب علمی کے زمانے میں جناب ابراہیم جیت پوری کی ”میمن مسلم اسٹوڈنٹس“ کے اداروں میں ایک عام کارکن کی حیثیت سے حصہ لیتے تھے۔ آپ اس دور میں انگریزی زبان میں بڑے جوش و خروش سے لکھتے تھے۔ اردو زبان میں بھی تقریر کرنے کی قابلیت کچھ سالوں کے بعد حاصل کر لی تھی۔

دو بیگمات سے آپ کے ساتھ فرزند اور آٹھ دختران ہوئیں۔ جناب ابراہیم باوانی نے اپنے بیٹوں کے نام اس طرح رکھے ہیں کہ چھٹی تین پشتوں کے نام ڈہرائے ہیں۔ آپ کی آٹھ

الحاج ابراہیم احمد باوانی کا شمار ملک کے ممتاز صنعت کاروں اور دین اسلام کی خدمت کرنے والوں میں ہوتا تھا۔ تاجر ہونے کے ساتھ ساتھ وہ ایک علم دوست اور دین دار شخصیت بھی تھے۔ غریبوں اور حاجت مندوں کی امداد اور اعانت کرنا

اپنا اہم فرض سمجھتے تھے مرحوم کی ذات میں بہت سی صفات یکجا تھیں۔ ہر چھوٹے بڑے کے ساتھ بڑی شفقت اور خلوص سے پیش آنا ان کی فطرت میں داخل تھا۔

باوانی خاندان بھارت کے صوبہ کاٹھیوار کے شہر جیت پور کے دو تین صدی قدم اور مشہور معروف خاندان ہے۔ اس خاندان نے ممین برادری کو خاصی تعداد میں قومی سماجی رہنما عطا کئے ہیں۔ مرحوم ابراہیم احمد باوانی گزشتہ دو عشروں سے اس خاندان کی سب سے نمایاں اور مشہور شخصیت تھے۔

جناب ابراہیم احمد باوانی کے دادا محترم ابراہیم ولی محمد ایک مشہور تاجر تھے۔ ان کے چار فرزند عبدالکریم، احمد، یوسف، اور عبداللطیف تھے۔ ان میں سے جناب عبداللطیف برادری کی سماجی فلاح و بہبود اور خدمت خلق کے شعبوں میں کافی شہرت رکھتے تھے اور وہ ”کا کا باوانی“ کے نام سے پہچانے جاتے تھے۔

جناب ابراہیم ولی محمد کے چار فرزند انیسویں اور بیسویں صدی کے سنگم کے عشرے میں برما میں اقامت پذیر ہو گئے تھے۔ انہوں نے وہاں بڑے پیمانے پر تجارت کرنے کے علاوہ برما کی صنعت کاری میں بھی بہت نمایاں کردار ادا کیا تھا۔ ان کا سب سے زیادہ اہم صنعتی شعبہ ”احمد باوانی واپولن ہوزری ورکس“ تھا۔ واپولن کے ٹریڈ مارکس سے شہرت حاصل کرنے والی یہ ایک طویل عرصے تک بر اعظم ایشیا کی سب سے بڑی ہوزری مل سمجھی جاتی تھی۔ باوانی خاندان کی تجارت اس کے علاوہ ہندوستان کے مختلف شہروں کے علاوہ جاوا تک پھیلی ہوئی تھی۔ جناب احمد ابراہیم باوانی ان تمام شعبوں کے روح رواں تھے۔ ان کی پوری زندگی برما میں گزری تھی اور وہیں ان کا انتقال ہوا تھا۔

ابراہیم باوانی کی پیدائش شہر رنگون میں 21 ستمبر 1962ء

جناب ابراہیم باوانی کی زندگی کی شاید سب سے زیادہ کامیابی عائشہ باوانی وقف کے تحت دینی کتابوں کی اشاعت ہے۔ عائشہ باوانی وقف کے تحت ایسی کتابوں کی اشاعت کا کام شروع کر کے گزشتہ پچاس سال میں وقف کی جانب سے انگریزی، اردو، گجراتی اور سندھی زبان میں کئی کتابیں شائع ہو چکی ہیں

لیکر 1957 تک اس ادارے کے صدر رہے اس کے علاوہ جناب ابراہیم باوانی بہت سی تجارتی و صنعتی کمپنیوں کے ڈائریکٹر بھی رہے۔

جناب ابراہیم باوانی کا سماجی اور فلاحی کارکردگی کے شعبے میں کارنامیاں ”عائشہ باوانی ایڈمی“ کا قیام تھا۔ جناب ابراہیم باوانی اور ان کے دوسرے بھائیوں نے یہ ایڈمی اپنی والدہ محترمہ عائشہ باوانی کی یاد میں قائم کی تھی۔ یہ ایڈمی شاہراہ فیصل پر پچاس سال قبل تقریباً 15 لاکھ روپے کے خرچ سے تعمیر کی گئی۔ اس عالی شان عمارت میں شروع میں طلبہ و

دختروں میں دو گریجویٹ ہیں اور دوسری چار انٹرنک تعلیم حاصل کر چکی ہیں۔

تعلیم چھوڑنے کے بعد بھی جناب ابراہیم باوانی کو مطالعے کا بہت شوق تھا خصوصاً اسلامیات کی کتابیں بڑے انہماک سے پڑھتے تھے۔ ان مختلف مکاتب فکر کے علماء سے بھی روابط قائم تھے۔ ان کے علمائے دین سے رابطے، دین اسلام اور سائنس کی کتابوں کے مطالعے کے سبب انہیں مذہب کے بارے میں خاصی معلومات حاصل تھیں اور مذہب سے گہری عقیدت رکھتے تھے۔

ملک کی ترقی، قوم کی فلاح و بہبود اور دینی اسلام کی
خدمت کیلئے اپنی پوری زندگی وقف کر دینے والی ممتاز شخصیت

الحاج ابراہیم احمد باوانی (مرحوم)

رمضان فضائل و برکات

حضرت ابو ہریرہؓ سے ایک اور روایت ہے کہ حضور نبی کریم ﷺ نے فرمایا کہ ”جو شخص رمضان کے روزے ایمان کے ساتھ اور ثواب کی نیت سے رکھتا ہے اس کے رمضان سے پہلے کے گناہ معاف کر دیے جاتے ہیں، جس شخص نے رمضان کی راتوں کا قیام ایمان کے ساتھ ثواب کی نیت سے کیا، اس کے پہلے تمام گناہ معاف ہو جاتے ہیں، جس شخص نے لیلتہ القدر کا قیام ایمان کے ساتھ ثواب کی نیت سے کیا، اس کے پہلے تمام گناہ معاف کر دیے جاتے ہیں۔ حضرت ابو ہریرہؓ سے روایت ہے کہ نبی کریم ﷺ نے فرمایا کہ ”ابن آدم جو نیک عمل کرتا ہے اس کو دس نیکیوں کا ثواب ملتا ہے، سات سو نیکیوں تک“ ارشاد باری تعالیٰ ہے، روزہ میرے ہی لیے ہے اور میں اس کا اجر دوں گا۔ روزے دار اپنی شہوت اور کھانا پینا میری وجہ سے چھوڑ دیتا ہے۔ روزہ دار کے لئے دو خوشیاں ہیں، جب وہ روزہ افطار کرتا ہے اور جس وقت پروردگار سے ملاقات کرے گا۔ روزہ دار کے منہ کی بولہ اللہ کے نزدیک منہ کی بولہ سے زیادہ خوشتر ہے۔ روزہ ڈھال ہے، جس دن تم میں سے کسی کا روزہ ہو، فحش بات نہ کرے شورت نہ چائے۔ اگر کوئی اس کو گالی دے یا لڑے وہ کہے کہ میں روزہ سے ہوں۔

حضرت اسماعیلؓ بن سعد سے روایت ہے کہ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا ”جنت کے آٹھ دروازے ہیں ایک دروازہ کا نام ”ریان“ اس سے صرف روزے دار ہی داخل ہوں گے۔ حضرت عبداللہ بن عمرؓ سے روایت ہے کہ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا ”روزے اور قرآن بندہ کے لئے شفاعت کریں گے۔ روزے کہیں گے اے میرے پروردگار میں نے اس کو کھانے اور شہوات سے دن بھر روک رکھا، اس میری سفارش قبول فرما۔ ان کی سفارش قبول کی جائے گی“ (صحیح، شعیب الایمان)

دیتا ہے اور آگ سے آزاد کر دیتا ہے۔“ تمام آسانی کتاب میں اس ماہ مبارک میں نازل ہوئیں۔ حضرت ابراہیم علیہ السلام کے صحیفے تکیم 3 رمضان المبارک کو اور حضرت عیسیٰ علیہ السلام کی انجیل 12 یا 13 رمضان کو عطا ہوئی۔ حضرت داؤدؓ کو زیور 12 یا 18 رمضان کو عطا ہوئی۔

حضرت جبرائیلؓ ہر سال رمضان میں تمام قرآن کریم نبی اکرم ﷺ کو سناتے تھے اور بعض روایت میں ہے کہ نبی اکرم ﷺ سے سنتے تھے۔

حضرت ابو ہریرہؓ سے روایت ہے کہ نبی اکرم ﷺ نے فرمایا کہ ”میری امت کو رمضان شریف کے بارے میں پانچ چیزیں خصوصی طور پر دی گئی ہیں، جو پہلی آیتوں کو نہیں ملی۔ (1) ان کے (روزہ دار) کے منہ کی بولہ اللہ کے نزدیک منہ کی بولہ سے زیادہ پسندیدہ ہے (2) ان کے لئے دریائی مچھلیاں تک دعا کرتی ہے (3) جنت ہر روز ان کے لئے آراستہ کی جاتی ہے (4) اس میں سرکش شیاطین قید کر دیے جاتے ہیں (5) رمضان کی آخری رات میں روزہ داروں کی مغفرت کی جاتی ہے۔ صحابہ کرامؓ نے عرض کیا کہ شب مغفرت یہ شب قدر ہے فرمایا ”نہیں دستور یہ ہے کہ مزدور کو کام ختم ہونے کے وقت مزدوری دی جاتی ہے“ ایک اور حدیث میں آیا ہے کہ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا کہ جب رمضان کی پہلی رات آتی ہے شیطان اور سرکش جن قید کر دیے جاتے ہیں، دوزخ کے دروازے بند کر دیے جاتے ہیں، کوئی دروازہ نہیں کھولا جاتا اور جنت کے دروازے کھول دیئے جاتے ہیں کوئی دروازہ بند نہیں کیا جاتا ایک ندا کرنے والا پکارتا ہے اے خیر کی طلب سکر نے والو! متوجہ ہو اور اے شر کے طلب کرنے والے بندہ اور اللہ کے لئے آگ سے آزاد ہونے والے ہیں اور ایسا ہر رات ہوتا ہے۔“

رمضان اسلامی تقویم کا نواں مہینہ ہے۔ رمضان ہی وہ بارکرت مہینہ ہے جس کا ذکر قرآن مجید میں آیا ہے۔ ارشاد باری تعالیٰ ہے کہ رمضان کے مہینہ میں قرآن مجید نازل کیا گیا۔ اس ماہ میں ایک رات ایسی آتی ہے جو ہزاروں راتوں سے افضل اور بہتر ہے۔ حضرت سلمانؓ فارسی روایت کرتے ہیں کہ نبی کریم ﷺ نے ہم کو شعبان کے آخری دن خطبہ دیا۔ فرمایا: ”اے لوگو! ایک بہت بڑے مہینہ نے تم پر سایہ کیا ہے۔ اللہ نے اس کے روزوں کو فرض اور رات کے قیام کو نفل قرار دیا ہے۔ جو شخص کسی نیکی کے ساتھ اللہ تعالیٰ کی طرف قرب چاہے اس کو اس قدر ثواب ہوتا گویا اس نے فرض ادا کیا جس نے رمضان میں فرض ادا کیا اس کے ثواب میں قدر ہے کہ گویا اس نے رمضان کے علاوہ دوسرے مہینوں میں ستر فرض ادا کئے۔ وہ صبر کا مہینہ ہے اور صبر کا ثواب جنت ہے۔ وہ مواخاۃ کا مہینہ ہے۔ وہ ایسا مہینہ ہے کہ اس میں مومن کا رزق بڑھادیا جاتا ہے۔ جو اس میں کسی روزہ دار کو افطار کر دے اس کے گناہ معاف کر دیے جاتے ہیں اور اس کی گردن آگ سے آزاد کر دی جاتی ہے اور اس کو بھی اس قدر ثواب ملتا ہے، اس سے روزہ دار کے ثواب میں کچھ کمی نہیں آتی۔“ ہم نے کہہ کہ اے اللہ کے رسول ﷺ! ہم میں سے ہر ایک افطار نہیں کروا سکتا۔ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا اللہ تعالیٰ اس شخص کو بھی یہ ثواب عطا فرماتا ہے جو ایک گھونٹ دودھ، ایک کھجور یا ایک گھونٹ پانی سے کسی کا روزہ افطار کر داتا ہے۔ جو روزہ دار کو میر ہو کر کھانا کھلاتا ہے، اللہ تعالیٰ اس کو میر سے حوض سے پلائے گا کہ وہ جنت میں داخل ہونے تک کبھی بیاسا نہ ہوگا اور یہ ایک ایسا مہینہ ہے جس کا اول رحمت ہے، اس کے درمیان بخشش ہے اور اس کے آخر میں آگ سے آزادی ہے۔ جو شخص اس میں اپنے غلام کا بوجھ ہلکا کر دے، اللہ اس کو بخش

مبین کمیونٹی کی میراث

مبین کمیونٹی کی تاریخ تقریباً ۲۵۰ سال پرانی ہے کسی کو صحیح نہیں پتہ کہ یہ کتنی پرانی ہے مگر اسکے قابل ذکر رسم و رواج اور بہت سی دیگر خوبیوں کی بدولت اسے پوری دنیا میں ایک منفرد شناخت ملی ہے مبین کمیونٹی کو برنس کی وجہ سے زیادہ شہرت اور قبولیت ملی ہے کیونکہ ان سے اچھا برنس مین کوئی اور نہیں ہو سکتا مبین کمیونٹی کی ایک اور خاص بات یہ بھی ہے کہ وہ مساجد، مدرسہ، اسکول، کالج، ہسپتال اور دیگر سوشل ویلفیئر کی تعمیرات سب بڑھ چڑھ کر حصہ لیتے رہتے ہیں یہ صرف پاکستان یا بھارت تک ہی محدود نہیں ہے بلکہ پوری دنیا میں مبین کمیونٹی کی میراث میں شامل کر سکتے ہیں مگر یہاں عنوان کی فہاست سے ہم مبین کالج کے لئے صرف دو چیزیں ہر موضوع بحث کر رہے ہیں پہلی اور سب سے اہم چیز مبین زبان جسے موجودہ نسل فراموش کرتی جا رہی ہے یہ ایک سنجیدہ مسئلہ ہیں اور ایک ایسا ناقابل فراموش نقصان جو ہم مبین برادری کو پہنچا رہے ہیں جو شناخت اٹکے آباؤ اجداد نے انہیں دی تھی وہ اسے چلا رہی ہے یہ بہت ضروری ہے کہ مبینی زبان کی حفاظت کی جائے اس حقیقت کے لئے ہمارے کچھ ساتھی انتھک کوشش اور جدوجہد بھی کر رہے ہیں تاکہ نئی نوجوان نسل اور آنے والی نسلیں مبینی زبان کو فراموش نہ کر دیں۔

دوسری چیز جس پر ہم اس شمارے میں خاص توجہ دے رہے ہیں وہ ہے تعمیرات کے حوالے سے مبین کمیونٹی کا کردار جیسا کہ اوپر تذکرہ کیا گیا ہے مبین برادری مساجد، مدرسہ تعلیمی ادارے، ہسپتال، سوشل ویلفیئر ادارے وغیرہ کی تعمیرات میں بڑھ چڑھ کر حصہ لیتی ہے تاکہ پوری انسانیت کی خدمت کی جا سکے۔

بہت خوبصورت بلڈنگز آج بھی اپنی وجاہت اور دلکشی کی وجہ سے لوگوں کی توجہ کا مرکز بنی ہوئی ہیں بہت سے سوشل ورکر، تعلیمی ماہرین اور ڈاکٹرز وغیرہ ہر وقت اپنی سوسائٹی کے ممبران کی فلاح و بہبود کے لئے کچھ نہ کچھ کام کرتے ہیں رہتے ہیں ہر شخص کی پریشانی کو اپنی پریشانی سمجھتے ہیں اور ہر وقت انکی بہتری کے لئے کچھ نہ کچھ کرتے رہتے ہیں۔

مجھے امید ہے کہ یہ شمارہ اس خلوص اور محبت کا بھرپور نمونہ پیش کرے گا جو مبین برادری کی پہچان سمجھی جاتی ہے اور ہم سب کو اپنی ثقافت روایات اور بزرگوں کی میراث کو سمجھنے کی کوشش میں تعاون و مددگار ثابت ہوگا یہی بلکہ آج کل نوجوان نسل اور آنے والی نسل کو بھی مبین برادری کی بے مثال جدوجہد سے روشناس کرانے میں اہم کردار ادا کرے گا۔

پیر محمد کالیا

سیکرٹری جنرل WMO

چیف ایڈیٹر مبین عالم

حمد باری تعالیٰ

نظر ٹھہری ہوئی ہے شان ربی آسمان پر
برس جائے تری رحمت مری خاک تپان پر
اب اس کے سامنے دنیا کے اعزازات کیا ہیں
ترا پاکیزہ نام آیا مری لوح زباں پر
اسی کی سمت لوٹے گی یہ جاں جس نے عطا کی
مجھے تو رکھ سا آنے لگا ہے اپنی جاں پر
مری سانسوں کی جاں ہے حمد باری تعالیٰ

مری قیمت بھی ٹھہری ہے اسی جنس گراں پر
خیر اس کو کہا کہ تو نے کیا کیا سو بخشنے
نظر انساں کی رہتی ہے فقط اپنے زباں پر
فرشتوں سے ترا انسان جب افضل ہے ربی
نظر ٹھہری نہیں میری مقام قدسیاں پر
خس و خاشاک ہوتا بار قرآن سے وہ شاکر
اگر نازل کیا جاتا اسے کوہ گراں پر

فرمان خداوندی

اور جو کچھ تم خرچ کرتے ہو کوئی چیز راہ میں اللہ کے اس کا پورا
اجرا دا جائے گا تم کو اور تم سے بے انصافی نہ ہوگی۔
(پارہ سورۃ الانفال - آیت 20)

نعت رسول مقبول ﷺ

شاید اسری فروز شمع حریم ظہور
اے شب معراج عشق مطلع نور و سرور
تیرے لئے لامکاں غلوت امکاں بنا
تیرے لئے اٹھ گیا پردہ غیب و حضور
تیرے لئے فرش راہ منتظر یک نگاہ
کہت روح بہشت تاش گیسوئے حور
تو نے درخشاں کیا تجھ سے فروزاں ہوا
صبح ازل کا فروغ شام ابد کا سرور
غلوت راز ولی تجھے سراپا جمال
دیدہ توسین میں تیری تمنا کا نور
تجھ سے ہوئی گرم راز زلف خفی و جلی
تو نے کیا بے نقاب چہرہ نزدیک و دور

کون گل افشاں نہیں، کون غزل خواں نہیں
چن کے ریاض خلیل پڑھ کے کلام زیور
ہاں تو وہی رات ہے جس میں خدا سے ملا
صاحب شق القمر شافع یوم النشور
عظمت روح خلیل ناز مسیح و کلیم
سید آدم کا راز دیدہ یزواں کا نور
ارض و سما کا سکون جس کے لئے ناخلیب
عرش بریں کا قرار مظہر رب غفور
رحمت بے انتہا کون و مکان کے لئے
صورت خلق عظیم مظہر رب غفور
ہے وہ امام البشر آج وہاں جلوہ گر
عرش جہاں سجدہ ریز خاک قدم اوج طور

فرمان نبوی ﷺ

حضرت ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ سے روایت ہے کہ رسول اللہ
ﷺ نے فرمایا اچھی بات (اچھا کلام) صدقہ ہے۔
(مشفق علیہ)

علم و حکمت کی

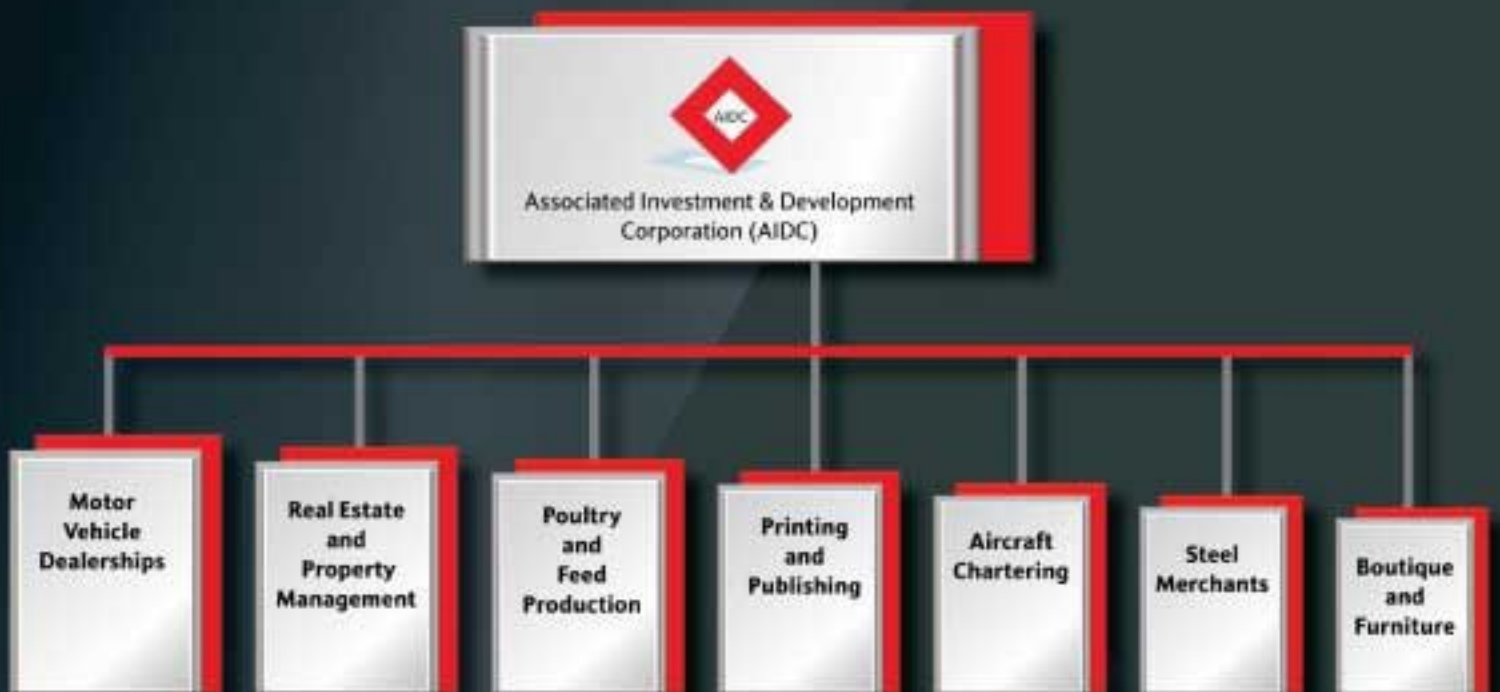
مغز و اور دولت مند لوگوں کے ساتھ بیٹھنے سے تنہائی بہتر ہے
اور تنہائی سے بہتر یہ ہے کہ نیک لوگوں کے پاس بیٹھا جائے۔
(حضرت ابو بکر صدیق)

The AIDC Group

Plot 28562
Samora Machel Drive
P.O.Box 786
Gaborone
Botswana

Tel: (267) 3951 736
Fax: (267) 3903 008
email: info@aidc.co.bw

EXECUTIVE CHAIRMAN: MR. A.S DADA, GROUP MANAGING DIRECTOR: MR. Y DADA